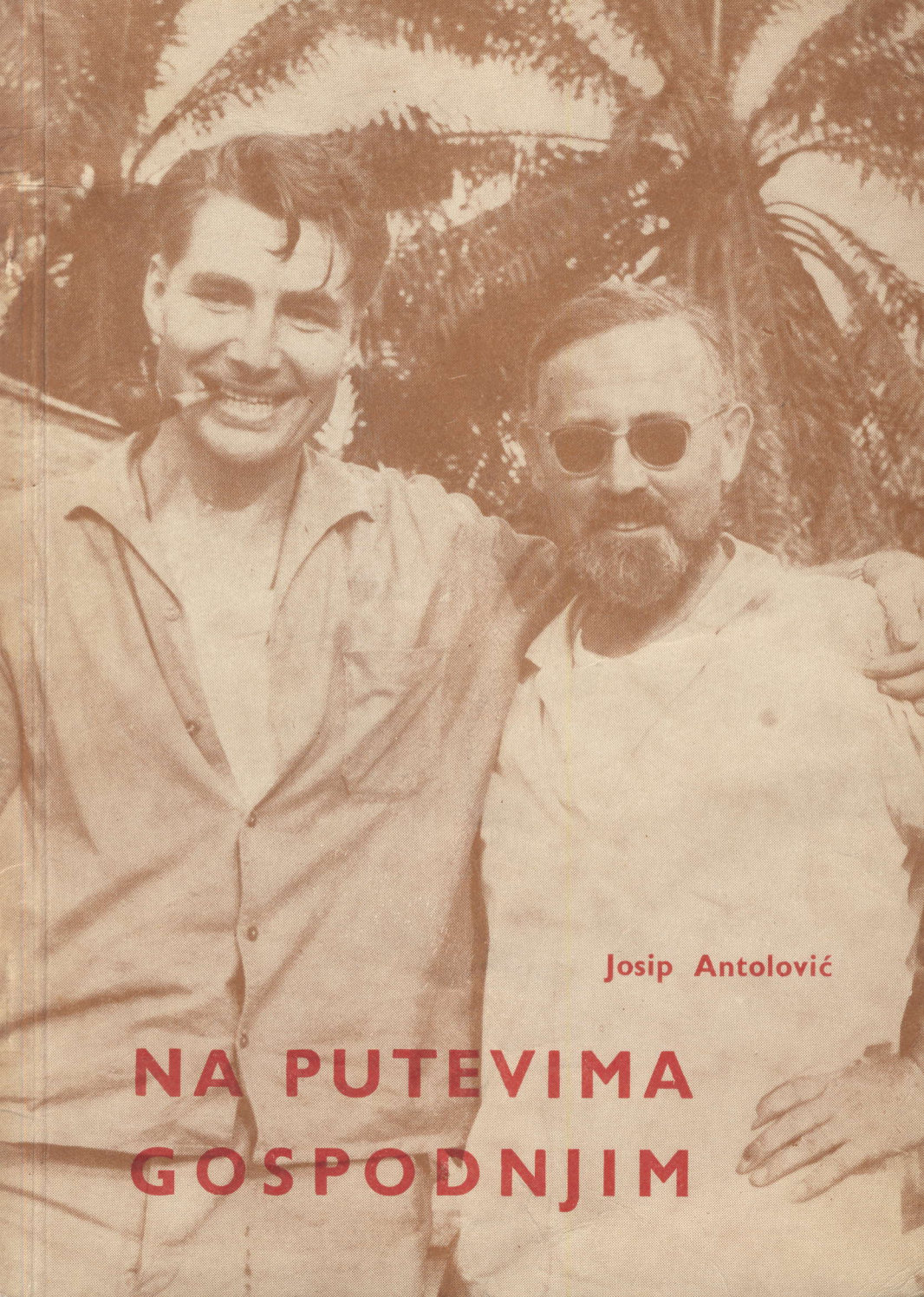

Josip Antolović

NA PUTEVIMA GOSPODNJIM

13062

Misionar MARTIN BORMAN
(sa lulom)

4,50

Josip
Antolović D. I.

NA PUTEVIMA GOSPODNJIM

Svjedočanstva o pozivu u svećenički ili redovnički stalež sabrana iz knjiga, časopisa, pisama i autobiografskih prikaza

Zagreb 1967.

S dopuštenjem crkvenih i redovničkih poglavara

Izdao: O. Josip Antolović D. I. Zagreb, Voćarska 106, pp. 345.
Tisak »PLAMEN« Slavonski Brod

UVODNA RIJEČ

Malo pred svećenički pastoralni tečaj u Zagrebu g. 1965. došla mi je u ruke dobrotom Patra Ferdinanda Lelotte-a D. I. knjiga pod naslovom: »Pourquoi je me suis fait pretre?« — Zašto sam postao svećenik? — Djelo je prevedeno sa španjolskoga: »Por qué me hice sacerdote«. U njemu 54 svećenika, među njima 5 kardinala: Giacomo Lercaro, Angel Herrera, Arriba y Castro, Joseph Cardijn, Giuseppe Siri, nekoliko biskupa i drugih odličnih svećenika iz svih krajeva Evrope prikazuju povijest svoga svećeničkog zvanja. Svjedočanstva su sakupili španjolski profesori i odgojitelji iz sjemeništa Koncila u Barceloni, Jorge i Ramón Maria Sans Vila.

Moram priznati, da me je djelo oduševilo. Odmah mi se nametnula misao, koja me nije puštala na miru: zašto ne bismo izdali i mi nešto slično na hrvatskom jeziku? Ne bi li to bilo zanimljivo i pobudno duhovno štivo ne samo za naše seminarce, bogoslove i svećenike, nego također za tolike mladiće koji stoje na raskrsnici života i ne znaju kakvom bi se zvanju posvetili? Ne bi li takvo djelo ispunilo veliku prazninu u našoj duhovnoj literaturi? Ne bi li uz milost Božju probudilo duhovna zvanja? Poznato mi je, da su i Amerikanci izdali na engleskom jeziku djelo takve vrste, u kojem brojni ugledni svećenici engleskoga jezičnog područja pripovijedaju povijest svoga zvanja.

Zanimljivo, da mi se nije nametala misao o prijevodu tih djela na hrvatski jezik, nego radije da prikupim originalan materijal s domaćeg područja, koji će nam biti nekako bliži i razumljiviji. Kako se je približavao svećenički tečaj, uočio sam sjajnu priliku osobnog susreta i razgovora s mnogim našim svećenicima iz svih krajeva lijepe naše domovine. Izložio sam nekima svoju namisao, oni su je odobrili i obećali suradnju. Neki sami staviše na papir povijest svoga zvanja, drugo sam opet pokupio iz raznih revija i knjiga. Nisam se držao nikakva posebnog reda, nego sam nizao svjedočanstva jedno za drugim, kako su mi pristizala, ili kako sam na njih nailazio u štampi ili ih sam sastavljao. Slično su radili i Španjolci, u koje sam se ugledao. Osim domaćih svećeničkih ličnosti upleo sam po koju iz stranog svijeta, da djelo bude što raznoličnije te slika o svećeničkom i redovničkom zvanju što potpunija i plastičnija.

Želio bih, da u ovom skromnom djelu, koje sam sastavio uz suradnju braće svećenika, nađu u prvom redu oni, koji su već svećenici i redovnici, ili se spremaju na taj sveti stalež okrepe i ohrabrenja za način života, koji su odabrali u naše moderno doba.

Želio bih, da ih to djelce potakne na molitvu, žrtvu i rad za promicanje duhovnih zvanja. Mi svećenici i redovnici svakako smo najpozvaniji na rad oko ovoga Bogu tako ugodnog a svetoj Crkvi tako potrebnog djela. Za povećanje radnika na njivi Gospodnjoj valja da budemo uvijek i najživlje zainteresirani.

Želio bih, da ovo djelce dopre i do naših ženskih samostana. Duboko sam uvjeren, da naše redovnice mnogo misle i mole za zvanja, te da njihovim molitvama imamo zahvaliti mnoga zvanja. Neka im i ova mala galerija svećenika bude nov poticaj, da sve naše svećenike, bogoslove i seminarce i dalje prate žarkom molitvom, a i plemenitom suradnjom u tolikim našim župama. Sestre u Kristu, ovo je i vaše djelce. Da nije vaše ponizne molitve, sigurno ga ne bi bilo. Sestre u Kristu, hvala vam, te ujedno preporuka i za budućnost.

Želio bih napokon, da ovo djelce dopre i u sve naše katoličke obitelji, te ga čitaju naši očevi i majke, naši mladići i djevojke, pa da se u svakoj našoj katoličkoj obitelji porodi želja, dati u službu Božju barem jednog svog člana. Ne bojte se, kad bi se to ostvarilo, ne bi nas još uvijek bilo previše, jer će dovijeka vrijediti one Gospodinove riječi: »Žetva je velika, a radnika je malo!« Još smo daleko od toga, da zadovoljimo domaće potrebe. Samo u zagrebačkoj nadbiskupiji još je uvijek prazno 40 župa i 190 kapelanskih mjesta. A koliki su svećenici već u godinama i željno čekaju zamjenu! Koliko bi još novih župa trebalo otvoriti samo u našem bijelom Zagrebu? A druge naše biskupije? Na primjer senjsko-modruška. Njoj bi trebalo sada odmah stotinjak svećenika. Koliko bi trebalo dušobrižnika i za naše iseljenike po stranom svijetu, koji su u opasnosti, da bez svećeničke brige izgube vjeru.

Pa kad bismo i zadovoljili sve domaće potrebe, zar ne bi bilo lijepo da dadnemo našoj svetoj majci Crkvi što veći broj misionara? Crkva će već znati upotrijebiti naša svećenička i redovnička zvanja, bilo ih ne znam koliko!

Svima našim katoličkim obiteljima želim dozvati u pamet riječi svete uspomene Pape Pija XII: »Svaki otac i svaka majka neka ustrajno mole, da bar jedno njihovo dijete postane svećenik!«

Gospodine Isuse Kriste, Veliki Svećeniče, oprosti mi, ako možda imam prevelike želje s ovom knjižicom. Sve te želje neka budu samo radi Tebe i za Tebe. Ti se možeš poslužiti i neznatnim oruđem za velika djela. Posluži se, ponizno Te molim, i ovim neuglednim oruđem, da što više dođe do izražaja Tvoja milost, moć i milosrđe.

O. Josip Antolović D. I.

duhovnik Dječačkog Sjemeništa u Zagrebu

I. Mijo Thon

»A tko je bio onaj, koji ulovi divljačinu i donese mi je,... njega sam blagoslovio.« (Gen. 23, 33.)

»...majstor Ivane, ne budi malovjeran. Otac se nebeski brine za cvijeće u polju, za ptice u zraku, još više za tvoju djecu.« Tako je govorio župnik Đuro Cezner u adventskoj ispovijedi 1918. g. svome župljaninu, koji se potužio, šta će i sa četvrtim djetetom, koje raste pod srcem njegove žene. Austrija je uništena, Jugoslavija se stvara. Semberija, Bijeljina, imala je oko tri tisuće katolika, sve doseljenici, majstori, službenici i malo koji zemljoradnik. Pravoslavaca je 60.000, muslimana petnaestak tisuća, protestanata oko dvije tisuće, nekoliko stotina jevreja, Dijaspora. Ivan Thon je zidarski poduzetnik. 1910. se doselio iz Brčkog. Tada je ustanovio ognjište svoje obitelji. Bio je vrlo sposoban građevinar i neobično savjestan u svom poslu. Gradio je po Semberiji i u Bijeljini mnogo velikih zgrada, pravoslavne crkve, džamije, škole, stanbene zgrade, česme, pa i državne puteve. Iza 1918. »kuferaši« su se prepali za opstanak u tom kraju. Najveću su utjehu nalazili u svojoj lijepoj župskoj crkvi. Antonini je molovao i nekoliko fresko-slika izradio, a nabacivao mu je malter za freske osobno majstor Ivan, što je ovaj često isticao. Nedjeljom sv. Misa bila je za bijeljinske katolike svečanost. Advent i svibanj slavio se kao najveći dani. Božića i Uskrsa niko nije dočekao, da se nije ispovijedio i primio sv. pričest. Za blagdan Srca Isusova mnogi su išli pješke, pa i bosi, u Brčko, 45 km. puta. Za Veliku Gospojinu išlo se u Ilaču. Svi katolički dječaci od 8 do 15 godina bili su ministranti, a onda bi prešli u crkveni pjevački zbor koji su imali imalo sluha.

»...budi hrabra, Marijo. Djeca su blagoslov Božji. Moli se Gospi, da Ti koje od djece bude svećenik ili časna sestra. Jednu »Zdravo Mariju« ako možeš više izgovoriti svaki dan, ti i tvoj čovjek ,i vidjet ćete kako će Gospa proviđiti s vašom djecom. Ti znaš, kolika je to radost biti majka ili otac svećenika.« Tako je župnik razgovorio majstora Ivana ženu istog adventa.

Marija r. Graholsky rekla je to mužu. Posumnjali su. Zar njihovo dijete da bude svećenik. Gdje su sredstva za školovanje. No

kad župnik to kaže, može biti, i oni su počeli preporučivati Gospi svoju djecu.

II

Te jeseni, 1918., pošao sam u osnovnu školu. Kateheta mi je bio Franjo Horvat. Blag, sušta dobrota. Kroz osnovnu školu učili su me vjeronauk Anto Lamešić, očinski dostojanstven, uredan, i uvijek kao u novom odijelu Petar Perić. U gimnaziji me je učio o Crkvi vrlo učeni svećenik Petar Živković i odličan poznavalac sv. Pisma Antun Zorko. Iznad sviju njih bio je dobri naš župnik Đuro Cezner, kojega je zamijenio odličan propovjednik Josip Fuchs. Vječni Svećenik dao mi je poticaja za svećeništvo u čestitim svojim zamjenicima. Iza IV razreda osnovne škole poslao sam molbu za sjemenište; nisam bio primljen, jer je broj bio već popunjen. Zvanje je u mom srcu tinjalo, ali što sam bio stariji, sve sam manje imao nade da ću to postići. Roditelji su i dalje molili.

III

Iza IV razreda gimnazije bila je krizma u Bijeljini. Dvorio sam za stolom nadbiskupa dr. Ivana Šarića i ostale uzvanike. Pri kraju objeda upita me Nadbiskup:

— Mijo, da li ne bi bio svećenik?

— Preuzvišeni, ja sam realac, a svećenici moraju imati klasičnu gimnaziju!! To sam rekao samo da sakrijem svoju zbunjenost.

— Tajniče, bio je dr. Ivan Pavlinac, reci Miji šta treba, i napraviti molbu.

IV

U Travniku sam došao u ruke srčanom magistru Viktoru Sedeju. Sve nas je vodio kao rođenu braću. Rektor mi je bio p. Stjepan Jambreković. Njegova ozbiljnost, nastup starješine, razbijao je svaku sumnju, nije bilo kolebanja na njegovo: ... »vi ćete biti svećenici!«

P. Kamilo Zabeo, p. Mato Filipović, p. Ivo Filipović, p. »Đuka« Krajinović i toliki drugi moji profesori u travničkom sjemeništu već svojim primjerom, ali i molitvom i žrtvom, učinili su, da gorušično zrno moga svećeničkog zvanja nikne, pusti korijenje i nastane mladica.

U sarajevskoj bogosloviji učeni p. Ivan Zorè rektor, p. Ivan Bock duhovnik, p. Albin Škrinjar prefekt, profesori p. Bogoljub

Strižić, p. Miroslav Vanino, p. Franjo Šanc i drugi sigurno su gojili mladicu da izraste u stablo — svećenik.

Zamjenik Isusa Krista postadoh providnošću Oca nebeskog po molitvama Majci svećenika mojih roditelja i gledajući i žive primjere dobrih svećenika te brižnim i požrtvovnim odgojem otaca Isusovaca u Travniku i Sarajevu.

Na dvije godine prije moga odlaska u sjemenište Gospodin je pozvao sebi za zaručnicu stariju moju sestru Karmelu u redovnice Kćeri Božje Ljubavi. Također i njezinim žrtvama zahvaljujem što sam svećenik.

Mijo Thon, svećenik, doborski dekan

2. Dr Josip Salač

Poštar koji je naslijedio biskupa Langa

U drevnoj »Crnoj školi« na Kaptolu, Nadbiskupskom bogoslovskom sjemeništu, na mjestu koje je godinama zauzimao sveti biskup Lang, sjedi danas bivši poštanski službenik, doktor teologije Josip Salač. Već gotovo dva decenija on je duhovnik bogoslova. Odgaja za duhovno zvanje one stotine mladića što ih Zagrepčani s udivljenjem i pomalo s čuđenjem promatraju kad svake nedjelje u dugačkoj povorci ulaze u katedralu ili kad se u popodnevima razmile na šetnju po šetalištima iznad Zagreba.

Na drugu nedjelju po Uskrsu, nedjelju Dobrog Pastira, koja je proglašena posebnim danom svećeničkih zvanja, 2. svibnja 1965. objavio je »Glas Koncila« zanimljiv razgovor jednoga svoga suradnika s duhovnikom zagrebačkih bogoslova, u kojem je opisana povijest njegova svećeničkog zvanja. Evo toga razgovora!

Mi smo se, Pater, (»pater« je u zagrebačkom bogosl. sjemeništu uobičajeni naziv za duhovnika klerika, premda on nije redovnik) sjetili da je i vaš put do svetišta prilično neobičan, da bi se mogao s koristću iznijeti ako ne baš na filmsko platno, a ono na stranice naših novina. Kad smo vam dolazili kao svećenički kandidati, obično ste nas svakog pojedinog pitali: »Što te je dovelo u sjemenište? »Dopustite da vam uzvratimo pitanje. Recite nam, kako ste vi dospjeli u sjemenište? Dok smo bili bogoslovi, znali ste nam nešto o tome natuknuti.

— Ja mogu reći da sam subjektivni poziv za svećeništvo na neki neodređeni način osjećao još od malih nogu. Sjećam se, bilo je to još u osnovnoj školi, tamo negdje u prvom ili drugom razredu. Bilo je to jednog lijepog ljetnog dana, išao sam s ocem na šetnju, i on je — ne znam kako je došlo do toga — rekao: »A zašto ti ne bi bio župnik?« Međutim, ja sam već tada imao nekako svoj plan što ću biti. Želio sam biti učitelj, i to zato da bih mogao s dječacima davati predstave. Kad mi je otac ono spomenuo, bio sam iznenađen. I što mi je došlo prvo na pamet: Kako da ja budem župnik? — onda ne ću moći s djecom predstave davati. Otac mi nije o tome više ništa nikada govorio, ali u meni je to kopkalo nekoliko dana. Pomislio sam da bih možda

kao župnik mogao doći u školu, kao kateheta među đake, pa bih možda ipak mogao s njima priređivati predstave. Roditelji su mi umrli od španjolske groznice kad mi je bilo deset godina. Bio sam kasnije i ministrant. Ali od petog razreda gimnazije — zapustio sam crkvu. Išao sam samo jer smo morali ići na školsku misu. Pod utjecajem literature postao sam protukatolički i protucrkveno nastrojen. Bila je to češka protukatolička literatura, uglavnom pamfleti. Onda je bila u modi parola »Los von Rom!« (dalje od Rima). Bio sam počeo proučavati i druge religije, razne religiozne smjerove, budizam, reinkarnacije i slično... Bilo mi je već oko osamnaest godina.

Znači, religija vas je stalno zanimala?

— Ja nikada nisam postao ateista, ali bio sam protucrkveno orijentiran. Iza mature nije me ni jedamput bilo na misi — dok nisam došao u sjemenište. Tada sam se zaposlio na pošti. Stalno sam međutim nosio u sebi neriješeno pitanje moga životnog poziva, neku slutnju da je moje pravo mjesto — bilo je to onda zapravo apsurdno — biti katolički svećenik.

Gdje ste tada živjeli?

— Do sedmog razreda gimnazije bio sam u Daruvaru, kod kuće sa sestrama. Poslije mature u Novoj Gradiški; bio sam u Zagrebu i u Beogradu na pošti kao poštanski pripravnik. No, tada se dogodilo to da sam ušao u sjemenište. Kad sam se vratio iz Beograda s višeg poštanskog tečaja opet u Zagreb, upisao sam se na pravni fakultet. Međutim sam doznao da je jedan moj kolega iz Daruvara otišao u sjemenište. To me je iznenadilo. On se bio najprije također upisao na pravni fakultet. Najednom saznam da je u sjemeništu...

On je sada svećenik?

— Nije. Umro je još kao bogoslov. (Pater Salač to govori s nostalgijom u glasu, a nama je odmah jasno da je taj mladić divno izvršio svoj poziv. Bog se njime poslužio da mi dobijemo našeg Patra...) Sreo sam ga jednog dana na pravnom fakultetu. Bio je već prešao na teologiju, pa je došao po svoj indeks. Onda ga ja, onako malo ironično, pitam: Čujem da si na bogosloviji? — Jesam, veli. Onda mu ja — ne znam kako mi je to izletjelo — kažem: Pa, čuj, i ja sam mislio na to da odem u sjemenište. — On se toga uhvatio i za par dana mi je poslao dopisnicu, piše da je on tu razgovarao, da mogu doći. E, tada sam ja počeo razmišljati... Mjesec dana trajala je borba, dok jednoga dana umjesto u ured, na Poštu Zagreb 2, ne odoh na Kaptol. I sad se porodila nevolja (Pater se smije): kako ću unutra, kome ću... Jedno dva sata hodao sam oko Kaptola i Ribnjaka dok se nisam odvažio

i ušao — ravno na dekanat. Dekan je onda bio dr. Andrija Živković. On me je uputio upravi sjemeništa.

Koliko ste godina onda imali?

— Dvadeset i jednu. Došao sam u sjemenište 1929. o Uskrsu.

Kako su iščezle ideološke smetnje?

— Eto, moram priznati: studij, prvenstveno studij. Slušajući predavanja, ja sam upravo osjećao kao da mi padaju mrene s očiju, kako mi se otvara sasvim drugi pogled. Onda — sigurno — asketska pouka, to što čovjeka zahvati kad dođe u sjemenište. Moram priznati da sam se brzo aklimatizirao, iako nije bilo bez kriza.

Hvala, Pater. Dopustite još nekoliko pitanja o problematici svećeničkih zvanja uopće, i kod nas posebno. Većinu naših čitalaca sigurno će zanimati pitanje odgoja tolikih mladića za život u celibatu. Svakom je na prvi pogled jasno da to nisu neki slabići ili mekušci. Čujemo da je nedavno nogometna ekipa bogoslova osvojila čak kup ferijalaca. To su živi i snažni mladići, a ipak se odriču ženidbe. U tome postoji najviše predrasuda među svijetom, ali zanimljivo je da svijet općenito opaža kako je upravo u tom pogledu moral novijih generacija svećenika na zavidnoj visini. Danas je već vrlo teško naći i među najzlobnijima ozbiljnih prigovora ili kleveta na taj račun. Čemu pripisujete činjenicu da je upravo ovaj kler koji raste u relativno teškim okolnostima postigao tako visoku moralnu razinu?

— Možda baš ta okolnost što ne žive u udobnosti, što su više izvrgnuti teškoćama i kritikama. Teža životna borba pogoduje moralnom rastu ličnosti. Osim toga uvjecalo je i to što se sada primjenjuju mnogo stroži kriteriji kod primanja baš s obzirom na celibat. U tom pogledu postupamo vrlo odlučno. One koji ne bi bili prikladni za život u celibatu, upućujemo na druga zvanja.

Objasnite taj pojam zvanja. Što to znači da netko ima ili nema svećeničko zvanje?

— Zvanje treba promatrati sa subjektivnog i objektivnog stanovišta. Subjektivno zvanje: kada mladić osjeća u sebi težnju da se posveti službi Božjoj, da širi Kristovu nauku kao posvećeni službenik Crkve. Ne radi se, dakako, o nekom izvanrednom nadahnuću. Mladić je jednostavno spreman da se žrtvuje za Kristovu stvar. Potrebito je osim toga da bude sposoban za vršenje onih dužnosti i obaveza koje su povezane sa svećeničkim zvanjem. Međutim uz tu subjektivnu dispoziciju potrebna je i objektivna potvrda zvanja sa strane Crkve. Pozvan je onaj koga Crkva prima i poziva na ređenje. Konačnu i glavnu odluku o tome da li je kandidat prikladan i potreban Crkvi, daje biskup, koji za odgoj

i provjeravanje sposobnosti kandidata delegira poglavare sjemeništa.

Iz kojih se slojeva najviše regrutiraju bogoslovi?

— Najveći broj dolazi iz moralno zdravih seljačkih obitelji. Upravo, vrlo često iz obitelji s brojnom djecom. Ima pojedinaca koji unatoč nepovoljnim obiteljskim prilikama — mislim nepovoljnim s religioznog stanovišta — uspijevaju postati svećenici, ali većina dolazi iz sređenih obitelji.

Jednom smo u »Glasu Koncila« donijeli reportažu iz života đakovačkih bogoslova. Neki su se od katolika sablaznili kako bogoslovi veselo žive. Dobili su dojam kao da se u sjemeništima previše svira, previše igra nogometa, gledaju filmovi, uvježbavaju neke predstave i slično. S druge strane postoji opća predrasuda da ti dečki žive među četiri zida, da su se živi zakopali... Kako bismo tu našli zlatnu sredinu i objasnili i jednima i drugima o čemu se zapravo radi?

— Da, o životu u sjemeništu ima mnogo predrasuda. Ja to znam iz vlastitog iskustva. Kad sam dolazio u sjemenište, mislio sam da ću tu naći sredinu koja ne zna za smijeh, za razonodu. Pa mi je bilo drago kad sam vidio da nije tako. Upao sam među vedre mladiće koji i ozbiljno studiraju i ozbiljno mole, ali se znadu i razveseliti i zapjevati. To ne bi trebalo sablazniti vjernike. Kako da se mladi ljudi puni života i poleta ponekad i ne proskaču, i ne zaigraju nogomet? To im je i potrebito. U sjemeništima se, kao i na svakom studiju, mnogo sjedi uz knjigu, a budući svećenici treba da steknu i nešto fizičkih kondicija.

Govori se o nekim reformama u sjemeništima i u teološkom studiju.

— Problem reforme sjemeništa vrlo je akutan u cijelom katoličkom svijetu. Htjelo bi se da se studij učini više praktičnim, više ga usmjerit prema pastoralnom radu, mlade ljude više osposobiti da se znadu snaći na župama, uspostaviti kontakt s ljudima. Trebalo bi kandidata stalno gledati kao budućeg pastoralnog radnika. Ublažiti izoliranost, da kandidat na neki način već za vrijeme priprave bolje upozna vanjski svijet u kome će raditi i živjeti.

Je li u nas već nešto poduzeto u tom smjeru?

— Nešto duboko, da tako kažem, nije još učinjeno. To spada na biskupske konferencije, koje moraju dati smjernice. Mi duhovnici imali smo sastanak prošle veljače i pripremili smo neke prijedloge koje ćemo podastrijeti našim biskupima.

Rekli ste da mladi svećenici dolaze uglavnom iz religiozno sačuvanih obitelji na selima. Ovim putem, izgleda, da iskorišćujemo rezerve starog, patrijarhalnog, religioznog seljačkog stanov-

ništva. Međutim, upravo je u toku veliko i neminovno preoblikovanje seoskog mentaliteta. Selo budućnosti sasvim će drugačije izgledati i u ekonomskom i u društvenom, pa i u religioznom pogledu. Da li se u Crkvi već planski misli na to da će za buduće generacije trebati pronaći nove metode i nove izvore zvanja. Gradovi rastu, a sela se urbaniziraju. Kroz koje desetljeće trebat će se orijentirati na zvanja iz radničkih sredina, trebat će sjemeništa ispunjati i radničkom djecom.

— Mislim da je to problem koji treba uočiti. To se predviđa i interes se budi, a da je nešto konkretnije poduzeto — to vam ne bih znao reći.

Nije li činjenica što većina naših svećenika dolazi sa sela, jedan od razloga što je apostolat na selu, općenito uzevši, dobro prilagođen sredini, dok se u gradovima naporno traže suvremenije i prikladnije metode za širenje Evanđelja?

— Nema sumnje da je lakše i uspješnije djelovati u sredini koja se poznaje od djetinjstva. Kad se jednom formira centar za svećenička zvanja, trebat će naročitu pažnju posvetiti regrutiranju svećeničkog podmlatka i iz gradskih sredina.

Kakav je sada kod nas omjer između broja onih koji se upisuju na prvu godinu bogoslovskog studija i broja onih koji uspijevaju postati svećenici?

— Ja sam posljednjih deset godina vodio točnu statistiku za kandidate zagrebačke nadbiskupije. Od 90 kandidata koji su ušli u prvi tečaj, točno ih je 45 zaređeno za svećenike. Prosječan je uspjeh kod nas u ovim poslijeratnim godinama 50%.

Znači da je uspjeh bolji nego na drugim fakultetima na kojima studij toliko traje (dvanaest obaveznih semestara). Mislim da je broj studenata medicine koji tokom studija otpadaju procentualno mnogo veći od broja studenata teologije koji napuštaju taj fakultet.

— Da, ali ipak postoji ozbiljno pomanjkanje svećeničkih zvanja. Kadrovski je problem vrlo akutan. Veliki broj župa bez svećenika, a još više velikih župa na kojima je samo jedan svećenik, premda bi morao imati i kapelana.

Pada mi na pamet što sam nedavno čuo u autobusu od jednog seljaka: »Crkva u zadnje selo šalje čovjeka s fakultetom, a drugi fakultetlije, liječnici, veterinari, agronomi drže se većih mjesta. Na jednoga od njih dolazi područje i od desetak župa. Kad bi se u svako selo davao liječnik i veterinar, tko bi ih nasmagao. Nije onda ni čudo što vele da svećenika nema dosta.« Stari je seljak, očito, htio reći da manjak svećenika ne treba svoditi na neku krizu religioznosti u narodu, nego je to jedan dio opće krize, opći manjak visokokvalificiranih intelektualaca.

— Može se to i tako shvatiti, ali pred nama je činjenica nepopunjenih župa. Treba nešto poduzeti. Ne može se ići na neko značajnije skraćivanje teološkog studija, odnosno na kraću pripravu za svećeničko zvanje. Da netko bude svećenik, učitelj i duhovni otac zajednice vjernika, treba da se dugo i solidno priprema. Mi duhovnici predložili smo da se osnuje neki centar za duhovna zvanja, centrala koja bi vodila brigu o tome.

U čemu bi se sastojala aktivnost takve centrale?

— Propaganda za svećenička zvanja, molitvene akcije, usklađivanje i posuvremenjivanje metoda, privređivanje takvih »dana za svećenička zvanja« i slično. Treba poticati vjernike da i materijalno pridonose za uzdržavanje sjemeništa. Te ustanove kod nas žive bez sigurnih prihoda, iz dana u dan.

Odlazeći od Patra, prošli smo dugačkim hodnicima zavoda u kojem smo proveli godine studija i duhovne formacije. Čini nam se da je svaki kutak ove zgrade impregniran ličnošću negdašnjega poštanskog službenika kojega je Gospodin jednog dana pozvao da napusti svoju kancelariju i da mjesto poštanskih pošiljki upućuje mlade duše na put apostolata. Ova nam je kuća toliko dom, i on nam je toliko bio otac da ga drugačije i ne zovemo, nego naprosto »naš Pater«.

Razgovor vodio F. M.

Nakon ovog razgovora, koji je vodio s Dr. Salačem, dopisnik »Glasa Koncila«, slobodan sam navesti osobni prijedlog, koji sam pročitao na koncu svog referata na sastanku sjemenišnih duhovnika iz hrvatskog jezičnog područja, a kojemu je predsjedao upravo Dr. Josip Salač

»Neka mi na koncu bude dopuštena još jedna primjedba o kojoj sam često razmišljao. Čitajući razne edicije francuskoga »Centre national des vocations« upoznao sam koliko Francuzi čine za sjemeništa i za svećenička zvanja. Znam da i naša pojedina preuzvišena gospoda biskupi mnogo čine za zvanja, i da su im sjemeništa i svećenička zvanja zjenica oka. Ali to čine više pojedinačno svaki za svoju biskupiju. A zar ne bi bilo potrebno da se nešto učini na interdijecezanskom nivou: da se osnuje i kod nas u Hrvatskoj nacionalni centar za svećenička zvanja, kao što na primjer postoji ILO — Interdijecezanski Liturgijski Centar? Taj bi centar morao okupiti i formirati stručnjake za zvanja, održavati veze s pojedinim sjemeništima, eventualno izdavati kakav list, skrbiti se za potrebnu literaturu, propagirati zvanja. Mislim, da je to naša krvava potreba, jer se kod nas u tom pogle-

du radi često doduše s mnogo dobre volje i požrtvovnosti, ali ipak onako stihijski, bez plana, bez stručne spreme, a u takvom je radu uvijek opasnost diletantizma, a s njime i velikih promašaja. Zato predlažem, da se u ime ovoga sastanka sjemenišnih duhovnika upravi na naše biskupske konferencije predstavka, koja bi pokrenula pitanje osnivanja nacionalnog centra za svećenička zvanja. Ako bi se u tome pravcu doista nešto i učinilo, uvjeren sam, da bi ovaj naš sastanak značio ujedno i početak jednog novog razdoblja u crkvenom životu naše domovine, jer pitanje svećeničkih zvanja jest, ostaje, a i ostat će naše najvitalnije pitanje, kojim stoji i pada Crkva u našim krajevima«.

Slične su prijedloge dali i drugi duhovnici i napokon smo se složili, da Dr. Salač formulira naše prijedloge i uputi ih Biskupskim Konferencijama. On je to u svoje vrijeme i učinio, a sada je na našim duhovnim natpastirima, da omoguće osnivanje i razvoj nacionalnog centra za svećenička zvanja.

J. A.

3. Dr Josip Ljubin

»Glas Koncila« od 23. siječnja 1966. objavio je zanimljiv razgovor jednog svog suradnika s liječnikom koji je postao franjevac. Svakako neobična stvar, barem za naše prilike. Slijedimo vjerno izvještaj »Glasa Koncila«.

Zadar ga se još uvijek rado sjeća. Tek je prije godinu dana napustio taj grad. A sjećat će ga se i druga naša mjesta u kojima je obavljao liječničku službu i za sobom ostavljao trag svoje iskrene dobrote i ljubavi prema čovjeku. Godine, bolest i druge životne nedaće ostavile su duboke bore na njegovu dobroćudnom licu. Siguran pogled odaje jaku snagu volje.

Zamolili smo ga da nam priča o svom životu.

Nekada smo vas zvali »gospodine doktore«, sada pak u duhu svetoga Franje »brate Josipe!« — biste li nam najprije rekli nešto o svome djetinjstvu?

— Rođen sam svršetkom prošloga stoljeća u Kalima na otoku Ugljanu. U roditeljskoj kući primio sam kršćanski odgoj. Našu obiteljsku lozu možemo slijediti čak do 15. stoljeća, a jednako i odanost vjeri kod naših pređa. To me je i potaklo da na obiteljskoj grobnici dadem uklesati riječi Psalmiste: »Ovo je rod onih koji traže Gospoda.« Kao pučkoškolac bio sam ministrant, a jedan od najvažnijih dojmova iz djetinjstva ostavila je u meni prva sveta pričest. Gimnaziju sam počeo i dovršio u Zadru. Prvih šest razreda bio sam u nadbiskupskom sjemeništu. Ali tada nisam imao ni volje ni smisla za svećenika, pa sam izašao iz zavoda. Zapravo, da budem iskren, ja sam pobjegao sa sela u grad na školovanje »pred motikom«. Imali smo velik imetak — maslinike, vinograde ... Dvoje braće prije mene umrlo je, otac je ostao sam, i trebalo je da mu budem desna ruka. No kako nisam pokazivao nikakve sklonosti za poljodjelstvo, pustili su me na »skule«.

Zašto ste izabrali medicinu i gdje ste studirali? Koliko čujemo, za vrijeme svojih studija niste bili praktičan vjernik ...

— Studirao sam medicinu u Zagrebu, Beču i Grazu. Izabrao sam taj studij jer mi je imponirala i sama struka i društveni položaj što ga je liječnik uživao. Za vrijeme vojničkog života, 1917. — 1918., ohladio sam se prema vjeri. Kasnije se to još potenciralo kad sam slušao predvanja iz biologije tadašnjeg gla-

sovitog profesora na zagrebačkom medicinskom fakultetu, dra Borisa Zarnika. Vama je sigurno poznato da se i on obratio. (Dr. Zarnik impregnirao je ateizmom cijele generacije medicinara između dva rata; posljednjih godina života vratio se vjeri i dubokoj religioznosti. Umro je 13. siječnja 1945.)

Tko vam je pomogao da ponovno nađete put k praktičnoj vjeri?

— Uz pokojnu ženu, koja je na mene djelovala veličinom svoje nesebičnosti, bilo je i nekih drugih ličnosti iz katoličkog pokreta tadašnjeg vremena koji su na mene vršili pozitivan utjecaj. Ali za konačno određenje moga stava prema vjeri bio je odsudan nutarnji, intimni doživljaj 1937. godine. Kao liječnik na Sušaku, obilazio sam bolesnike na Trsatu. Iz radoznalosti posjetio sam zavjetnu crkvu Majke Božje, o kojoj sam čuo toliko govoriti. Moram priznati da je na mene proizvela loš dojam. Krive su za to bile one bezbrojne zavjetne slike i sličice po zidovima. No, jednoga dana dogodilo se nešto neočekivano. Ušao sam u istu crkvu gonjen nekom nejasnom silom. I najednom, ne znam ni sam kako i zašto, našao sam se na koljenima i u suzama pred Gospinim oltarom. Nov svijet i život pukao je pred mojim očima. Razumio sam odjednom mnogo od onoga što me je dotad ostavljalo ravnodušnim. Otada više nisam imao nikakvih teškoća za praktični život po vjeri.

Bili ste dugo godina u braku. Oprostite indiskreciju: jeste li i vi, kako je to česta pojava u modernim brakovima, doživljavali sukobe i trzavice? Kakav je bio vaš odnos prema ženi, koje su plemenito srce toliki i izvan kuće osjetili?

— Životne teškoće donose po sebi razmimoilaženja i nesporazuma. Ukoliko ih je bilo i u našem braku, nastajali su mojom krivnjom. Žena je na sve moje »ispade« reagirala plemenitom strpljivošću i dobrotom, tako da nije nikad moglo doći do ozbiljnih svađa. Požrtvovnost svoje žene nisam umio dosta cijeniti. Mogu ozbiljno reći da je ona bila moj drugi anđeo čuvar.

Gdje ste bili na dužnosti kao liječnik?

— Bio sam najprije sedam godina liječnik opće prakse u Srnetici, zatim pet godina u Drvaru. Posao neshvatljiv za današnje pojmove. Tri ambulante, teren u promjeru do 45 kilometara, mala bolnica sa 20 do 40 kreveta — sve je to ležalo na mojoj brizi i savjesti. 1937. bio sam izabran za direktora Zdravstvene službe središnjega ureda za osiguranje radnika. Tadašnji jugoslavenski ministar za socijalnu politiku i narodno zdravlje Dragiša Cvetković poništio je taj izbor. Javnost je reagirala preko novina. Pokojni zagrebački nadbiskup Bauer osobno se zauzeo za poštovanje zakona, i moj je slučaj bio uklopljen u tzv. »hrvatsko pitanje«. Poslije rata specijalizirao sam se za reumatologiju i fizikalnu terapiju.

Što vas je najviše zanimalo u vašem zvanju? Što biste u životu liječnika postavili na prvo mjesto?

— U mojoj struci najviše me je zanimala socijalna medicina. Iskustvo me je poučilo da je »stablo prije šume«, i da bi svaki liječnik u pacijentu u prvom redu morao gledati čovjekapatnika. Tada bi svaki bolesnik imao protekciju. Ono drevno klasično načelo »lenire dolorem« (ublaživati bol), trebalo bi da uvijek ostane ideal liječničkoga poziva, a zato nisu svagda potrebni skupi farmaceutski proizvodi.

Zašto ste se sada oduševili za redovničko zvanje? Ne znači li vaš odlazak u redovnike bijeg iz života, zaklon pred staračkim teškoćama, kako to neki žele protumačiti?

— Znam da ljudi moj odlazak u samostan tumače na razne načine. To je njihova stvar. Za se pak mogu reći da se nisam nikada razočarao u životu. Volim život. Odlazak u samostan nije za mene značio bijeg iz života, nego bijeg k Životu, a taj se zove Isus Krist. Ja nisam tim svojim korakom izabrao lakši nego teži život. Ne treba posebno dokazivati da bi i sada u svijetu život za mene bio bezbrižniji, udobniji, slobodniji, u usporedbi sa siromaštvom i stegom redovničkog života.

Tajna moga poziva krije se u onoj riječi našega Gospodina: »Niste vi mene izabrali, nego sam ja izabrao vas«. Uz Majku dobroga savjeta, kako smo Gospu nazivali nekad u kongregaciji, ja sadašnju svoju sreću i duševni mir dugujem i dvojici svojih najmlađih nebeskih zaštitnika: pokojnoj ženi i blagopokojnom kardinalu Alojziju Stepincu, s kojim sam se osobno poznavao.

Zašto sam pak ušao u franjevački red? Ne bih na to pitanje znao točno odgovoriti, osim ako je ta odluka podsvijesno u vezi s mojim radom u životu. U svetom Franji gledam najvećeg socijalnog radnika iza Krista. A sigurno tu nisu bila bez utjecaja ni moja brojna prijateljstva s franjevcima.

Kako se osjećate u novom životu? Kakvi su vaši planovi s obzirom na budućnost? Želite li postati svećenik?

— Mogu iskreno reći da je ovaj kutić zemlje za mene predvorje raja. Zatražio sam pristup u red da budem samo brat. No poglavari žele da započnem studirati teološke predmete. Svjestan sam one evanđeoske posljednje ure... Sve ostalo prepuštam Providnosti. Ona najbolje zna što je za moje vječno dobro najkorisnije.

Biste li željeli poručiti štogod svojim prijateljima i znancima u svijetu?

— Svima poručujem sa Psalmistom: »Dođite i vidite kako je sladak Gospodin!« I želim ponoviti svim svojim znancima i pacijentima onu Kristovu: »Samo je jedno potrebno!«

Razgovor vodio Ž. B.

4. Kardinal Franjo Spellman

Možda je odvažna i presmiona stvar ispripovijediti put do svećeništva najutjecajnijeg američkog crkvenog dostojanstvenika i najvećeg američkog katolika današnjice, intimnog prijatelja svete uspomene Pape Pija XII i pokojnog predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Franklina Roosvelta; o njemu je pisao list »Boston American« g. 1943. u punom jeku drugog svjetskog rata ovo: »Spellman je najmoćnija, najtajanstvenija figura u svijetu sadanjega rata.« No kardinal Spellman nije samo to. On je i prijatelj djece, bolesnika; mecena umjetnosti, snažan organizator i nadaren publicista.

Možda je još smionije staviti ga u zbirku, u kojoj je opisan put manje poznatih svećenika, onih iz našega maloga hrvatskoga puka. Mislim, da sam kardinal Spellman ne bi dijelio to mišljenje, jer dobro znade kako je uzvišeno svećeničko dostojanstvo pa nosio ga kardinal, ili čak papa, ili zadnji seoski župnik, ili kapelan. Sveti Papa Pijo X prošao je sve stupnjeve crkvene hijerarhije od kapelana do pape, a možemo reći, da je u svakoj u prvom redu bio svećenik, »drugi Krist«. Eto opravdanja smionosti, što stavljamo lik kardinala Spellmana u našu zbirku.

Rodio se kardinal Spellman 4. svibnja g. 1889. u Whitmanu, u bostonskoj nadbiskupiji, kao prvorođenac svojih roditelja. Kad ga je majka Nellie Spellman prvi put držala na rukama, rekla je na svoj miran način: »Mora mu se nadjenuti ime Francis!« Nekoliko dana kasnije krstio ga je Father George Patterson u maloj crkvi Duha Svetoga na ime Francis Joseph — ne možda zato što je ta imena nosio tkogod u rodbini, nego jednostavno u počast dva velika sveca: Poverella iz Asiza i zaručnika Majke Božje. Francisa su slijedila još dva brata i dvije seke: Martin, Marijan, Helena i Ivana.

18 godina provodio je Frank, kako su ga svi zvali, tipičan život veselog mladog Amerikanca u malom gradu, u dobrim školama, u župnoj zajednici punoj života, među braćom i sestrama, pomažući ocu u dućanu i na farmi. Već kao gimnazijalcu pružila se prilika da posjeti najveći grad Amerike i svijeta, New-York. U svome prvome izvještaju iz toga grada piše o Broocklyn-ovu mostu, o kipu slobode, ali nijednom riječju ne spominje katedra-

lu sv. Patrika. Nije tada dakako mogao ni slutiti, da će ona jednoga dana postati njegova biskupska crkva i da će u njoj primiti i pozdraviti jednoga papu. Nakon mature doći će u New-York na studije na isusovačko sveučilište Fordham. Bilo je to u jesen g. 1907. Tada je Fordham bilo još posve mlado sveučilište. Osnovao ga je prvi njujorški nadbiskup John Hughes.

Uz školski posao mladi Spellman nije zaboravljao ni na život. Bavio se sportom, osobito »base-ball«, nekom vrstom nogometa u SAD, i tenisom, koji će i u kasnijem njegovu životu igrati veliku ulogu. Sudjelovao je i u sveučilišnoj dramskoj sekciji. Tako je u drugoj godini studija glumio Dauphin-a u Shakespeare-ovu »Kralju Ivanu«, a i kasnije je s uspjehom preuzimao razne uloge. Surađivao je također u studentskoj reviji »Monthly«. Imao je dar za pisanje, koji će veoma razviti i usavršavati. Nije zanemarivao ni duhovni život, nego je revno vršio sve svoje vjerske dužnosti, redovito pristupajući svetim sakramentima.

U četvrtoj godini studija ovršio je duhovne vježbe po metodi Sv. Ignacija ozbiljno razmatrajući svaku riječ logički neumoljivog »Fundamenta«. Razmatrajući pak o Kristu Kralju načinio je odluku: »Gospodine, kamo ti ideš, onamo ću i ja poći!« Potražio je za svaku sigurnost savjeta kod svog omiljelog profesora Patra Tivnanax D. I., a ovaj mu je odgovorio, da mu se sigurno čini prikladnim za duhovni stalež, i ako se odluči, da će ga njegov biskup poslati u bogosloviju. Tadanji bostonski nadbiskup William Henry O'Connel primio ga je i poslao u Rim u američki zavod. Duhovne vježbe unijele su potpuno svjetlo o zvanju mladog Spellmana, koji sav sretan putuje g. 1911. u Vječni grad, da se pripremi za svoje svećeništvo. To je bio njegov prvi put preko oceana, a bit će ih u njegovu životu više nego kod ijednog crkvenog dostojanstvenika prije njega. Brod je pristao u Liverpoolu u Engleskoj i tada je mladi Spellman prvi put stupio na evropsko tlo. Put je nastavio kopnom preko Londona, Pariza, Kölna, Heidelberga, Luzerna, Venecije, Milana, Firenze, dok nije napokon stigao u Rim.

Prvi susreti s poglavarima američkog zavoda nisu obilovali prevelikom srdačnošću, a tako će to biti kroz svih pet godina Spellmanova boravka u Rimu. Kao nadoknada za to biti će duboko i trajno prijateljstvo s nekim kolegama iz zavoda. Dnevni red u zavodu, koji je započinjao znakom zvona za ustajanje u pola šest, a završavao gašenjem svjetla po svim prostorijama u 10 sati navečer, bio je dosta strog i ukočen. Kao razonoda i kao odmor od studija služila je svaki dan šetnja, koja je trajala sat i po. Išlo se je »in camerata«, to jest u grupici od 8—10 studenata pod vodstvom starijeg seminariste.

Već dva mjeseca nakon ulaska u zavod čekao ga je veličanstven doživljaj: prisustvovanje javnom konzistoriju, u kojemu je sveti Papa Pijo X dijelio kardinalske znakove novoizabranim kardinalima. Među njima je bio i Spellmanov nadbiskup O'Connell, zatim nadbiskupi iz Pariza, Westminstera i Beča. Studenti američkog zavoda u Rimu bili su osobito ponosni zbog promocije nadbiskupa O'Connella, koji je nekoć bio rektor njihova zavoda. U oduševljenju da je kardinal O,Connell dvostruko njegov: kao bostonski nadbiskup i kao nekadašnji rektor zavoda, u kome i on sada studira, mladi Spellman vjerojatno nije ni svraćao pažnju na novoizabarnog kardinala Belmonte-a, koji će doživjeti preko 90 godina i dočekati konzistorij g. 1946., u kojem će među novim kardinalima biti Francis Spellman. Tko bi to mogao tada slutiti?

Svečanost konzistorija prošla je, i studenti američkog zavoda nastaviše svoj redoviti život. Svaki su dan pohađali predavanja na papinskom zavodu »De Propaganda Fide«. Zavod je imao odlične profesore. Tako je Spellman u prvoj godini studija nastojao steći što dublje filozofsko znanje slušajući logiku kod Henrika Dante, kasnijeg slavnog ceremonijara petorice papa, tajnika svete kongregacije obreda i napokon kardinala; etiku kod Ivana Corti, skromnog svećenika, koji je izbjegavao sve crkvene časti, a metafiziku kod uvaženog Petra Ciriaci, kasnije kardinala, prefekta kongregacije koncila i predsjednika komisije za reformu crkvenog zakonika. Teologiju su predavali učeni i slavni P. Alexis Lepicier, pisac brojnih vrijednih znanstvenih djela i kasniji kardinal, zatim Dominik Tardini, kome su njegovi slušači proricali veliku budućnost. Njihovo se proročanstvo ispunilo, jer će Tardini ući u državno tajništvo i biti uz Montinija desna ruka Pape Pija XII te napokon postati kardinal i državni tajnik Pape Ivana XXIII, kome će pomagati kod prvih pripravnih radova za II vatikanski sabor. Osim tih zvijezda prvoga reda bilo je u profesorskom zboru, kako to uvijek i svagdje biva, i zvijezda drugog ili čak trećeg reda. Još valja spomenuti jedno ime, kome će mladi Spellman iskazivati najveće poštovanje i odanost, mladi 27-godišnji Don Francesko Borgongini-Duca. Tome čovjeku dugovat će on kasnije svoj uspon u prve redove crkvene hijerarhije.

Prva godina studija sretno je prošla. Došli su zasluženi praznici, koje studenti američkog zavoda običavaju provoditi u vili Santa Caterina, koja se nalazi blizu papine ljetne rezidencije Castel Gandolfo. Vila je pružala sve ono, što je mladi bogoslov mogao poželjeti. Ondje se prebivalo, radilo, zabavljalo i igralo od početka srpnja do svršetka listopada. Praznici su se upotreb-

ljavali i za studij modernih jezika i povijesti, pisanje radnja i propovijedi za narednu akademsku godinu.

Spellman je započeo i drugu godinu studija u Rimu. Nakon skolastičke filozofije postao je sposoban da se pod vodstvom Don Borgongini-Duca-e posveti teologiji. U marljivome studiju nije zaboravljao svoje dobre majke u Whitmanu, kojoj je pisao svaki tjedan. Tako su prolazile godine za godinom. Praznike g. 1914. htio je upotrijebiti za putovanje u razne evropske prijestolnice skupa sa svojim rođakom John Conway. U svome dnevniku bilježi: »Kad je buknuo rat, bili smo upravo u Milanu, a sutradan smo htjeli otputovati u Švicarsku. Ali umjesto, kako je bilo planirano vlakom u Švicarsku, gdje bih uživao promatrajući Alpe, odvezen sam bolničkim kolima u malu sobu Yolanda bolnice u Milanu. Moj me je rođak morao ostaviti samoga i brzo sa svojom grupom otputovati u Luzern... Moja bolest bijaše veoma teška i morao sam ostati više od 3 mjeseca u bolnici.« Radilo se je o upali pluća, koja se tada još nije tako lako i tako brzo liječila kao danas. Međutim niti ta dijagnoza bolesti nije bila potpuna. Početkom listopada ostavio je bolnicu u Milanu, ali kako još nije posve ozdravio, upućen je u jednu rimsku bolnicu. Ondje su ustanovili upalu bubrega i porebrice. Da ga utješe i olakšaju mu bolest, posjećivali su ga prijatelji iz američkog zavoda. Liječenje je sporo napredovalo. Predavanja su u kolegiju već davno počela, i Spellman se je počeo bojati, da zbog bolesti ne izgubi godinu. Njegovi će kolege na ređenje, a on će izostati. Dobre sestre, koje su vodile bolnicu, nastojale su da ga što bolje poslužuju i dvore. Njegovo je oštro oko zapazilo, da jedna od njih ima slabe cipele. Odmah je pisao majci u Whitman da pošalje par cipela najbolje kvalitete. Dobra je mama odmah poslala tri para.

Na Božić ga je posjetio rektor američkog zavoda. No taj mu je posjet zadao gorčine, jer je brzo opazio, da dobri biskup, rektor zavoda, nije došao da mu poželi sretan Božić. Bilo je sigurno i to, ali ne ono glavno. Došao mu je saopćiti žalosnu vijest, da su liječnici izgubili nadu u njegovo ozdravljenje. Stoga bi bilo najpametnije, da se što prije vrati u SAD. Bez sumnje će mu kardinal O'Connell dozvoliti da nastavi studije u dijecezanskom sjemeništu u Brightonu, gdje će još možda doživjeti i svećeničko ređenje i prije smrti odslužiti barem nekoliko Sv. Misa. Spellman je bio satrven. Gdje je Božja Providnost, koja će ga zaštititi? Nakon kratke šutnje rekao je napokon: »Liječnik me uvjeravao, da ću ozdraviti, ako ostanem u bolnici, dok ne otopli.«

Biskup Kennedy, rektor zavoda, odvrati: »O tome se nećemo prepirati. Ili ćete 1. siječnja biti u kolegiju ili putujte kući!«

Poslije podne 31. prosinca sjedio je izmršavljeli, blijedi, opali teolog opet na svome radnom mjestu u Via dell' Unità. Mjesec siječanj bio mu je mučan i težak. No zato je osjećao svu vrijednost dobrih prijatelja, koji su mu u svemu pomagali i ponavljali s njime predavanja, koja nije slušao. Italija je tada još uvijek bila neutralna, ali se vidjelo, da će skoro i ona ugaziti u rat. Među studentima počelo se govorkati, da će neki poći polagati licencijat u Salamanku u Španjolsku, gdje su zato lakši uvjeti. Spellman nije računao s tom mogućnosti, nego se unatoč preturenoj bolesti i slabosti ozbiljno spremao na ispite u Rimu. Kad je bio spreman, prijavio se za ispit.

Ispit je obuhvatio 4 predmeta: Sv. Pismo, moralku, dogmatiku i sakramentalnu teologiju. Svaki bi ispitivač nakon kandidatova odgovora ubacio u kutiju 3 bijele ili crne kuglice, već prema svome sudu: 2 bijele i 1 crnu ili obratno. Da bi se moglo proći na ispitu kandidat je morao dobiti 2 trećine bačenih kuglica, dakle najmanje 6 bijelih kuglica. Spellman je najprije odgovarao Sv. Pismo, što mu je išlo najslabije. Rezultat je bio tri upadno ubačene crne kuglice. Ranjen u boju s ispitivačem sv. Pisma, ali ne slomljen, nastavio je odgovarati Monsignoru Domenicu Tardini sakramentalnu teologiju, i tu je išlo dobro, tako da je ovaj ubacio 3 bijele kuglice. O trećem odgovoru ovisit će sudbina ispita. Pomalo ga je počeo oblijevati znoj. Ispitivač je na sreću bio zadovoljan Spellmanovim odgovorom, nije krio hvalu i ubacio tri bijele kuglice. Tako je kandidat prošao doduše posve »knap«, ali uzevši u obzir njegove tjelesne kondicije, to je bila ne mala pobjeda. Ovim ispitom postigao je licencijat iz svetoga bogoslovlja. Za doktorski ispit slijedeće godine bit će bolje spremljen, a imat će i sreću. Na »Propagandi« je tada bio običaj, da bude na listićima ispisano oko 100 tema za četverosatnu klauzurnu radnju. Listići su se nalazili u jednoj urni. Kandidat vuče, i ako mu prvi ne odgovara, može vući drugi, ako mu i drugi ne odgovara, može vući i treći, ali kod njega mora ostati. Nakon tihe molitve Spellman izvuče i pogleda listić. Na njemu je bila tema iz Sv. Pisma, što je bila njegova slaba strana. Stroga izvuče drugi, i opet dobije temu iz Sv. Pisma. Još ima pravo i treći put vući. Ako i ovaj put izvuče temu iz Sv. Pisma, jedva se može nadati doktoratu iz teologije. Zatvorio je oči i vukao. Kad je izvukao i pogledao, tema je bila iz sakramentalne teologije, iz discipline u kojoj je bio najbolje verziran. Iza uspješno napisane radnje podvrgao se i usmenom ispitu. Ovaj put je omjer između crnih i bijelih kuglica bio bolji u prilog doktoranta.

Doktorat iz teologije slijedilo je ono najvažnije, što će mu donijeti kudikamo više duševne radosti, a to je bilo sveto sveće-

ničko ređenje. Evo ga napokon na cilju svojih želja. Bog ga je vodio malo neobičnim, koji put trnovitim putem, i u najkritičnijim momentima, kad ga je ljudska znanost i mudrost već osudila na smrt, milost je Božja pobijedila. I ispiti su bili kritični, ali i tu je Bog pomogao.

Spellman se za veliki dan svoga svećeničkog ređenja nije spremao samo studijem, školom i ispitima, nego što je još važnije, pod vodstvom svoga duhovnika molitvom. U lipnju g. 1915. primio je u zavodskoj kapeli južno-američkog sjemeništa u Rimu red subđakonata, i premda je to bio krupan korak prema cilju, ipak nije bio pripušten na ređenje s ostalim kolegama. Nije učinio nekako dostatno dobar dojam na rektora i vicerektora zavoda, pa mu je ređenje nešto odgođeno. Dakako da mu je to bilo teško, ali opet nije klonuo duhom uzdajući se u Božju Providnost. Dočekao je ipak primanje đakonata, koji mu je podijelio u kapeli južno-američkog zavoda kardinal Bazilije Pompilio, vikar Pape Benedikta XV za grad Rim. Ovo ređenje bijaše svečana, izrazita i značajna predigra, i ništa više. Stvarno veliki dan bijaše dan svećeništva, dan svećeničkog ređenja, i premda će još mnogo dana promocija, časti i slavlja čekati Father Spellmana, kako kaže njegov biograf P. Robert Gannon D. I., to će ipak 14. svibnja 1916. ostati uvijek najviša točka njegova života. On je posjedovao dosta teološkog znanja, da je znao, kako je vidno manja razlika između kardinala-nadbiskupa i jednostavnog svećenika, nego između svećenika i đakona. Svećenik može prinositi Sv. Žrtvu. I sam sveti otac papa, biskup Rima, patrijarha Zapada, nasljednik apostolskog prvaka i namjesnik Kristov na zemlji — ni on ne može ništa više učiniti. O kad bi to onako životno znali svi svećenici, onda sigurno ne bi nikad bilo neuredne ambicije za nečim višim. Postići sveti red svećeništva, moći svaki dan Bogu prinositi nekrvnu Žrtvu, to je uistinu najuzvišenije, što se može postići na ovom svijetu. I stoga ćemo se brzo rastati s našim dragim Father Spellmanom, nećemo ga pratiti u njegovoj karijeri kancelara u Bostonu, Monsignora u državnom tajništvu u Vatikanu, pomoćnog biskupa u Bostonu i napokon nadbiskupa i kardinala najvećega grada na svijetu. Zanimao nas je samo Spellmanov put do svećeništva, do oltara.

Svečanost svetog svećeničkog ređenja obavila se u crkvi Apollinare u Rimu. Pred velikim oltarom sjedio je na biskupskom tronu Giuseppe Ceppetelli, naslovni patrijarha Carigrada, kad je arhiđakon čitao: »Accedant qui ordinandi sunt! — Neka pristupe, koji valja da budu zaređeni!« Grupica mladih ljudi pristupila je k oltaru. Potjecali su iz različitih naroda: desetorica bijahu

Amerikanci, među njima i Frank Spellman. Preko ruke nosio je svećeničko odijelo, koje još nije smio obući.

Nitko iz njegova zavičaja nije bio prisutan onoga svetoga jutra u starodrevnoj rimskoj crkvi svetoga Apollinara, biskupa i mučenika, učenika sv. Petra. Ali kad je u Rimu bilo 8 sati, gorjelo je svjetlo u jednoj sobi drugog kata u kući u Beulah Streetu. Ondje je klečala majka Nellie Spellman, o te naše drage svećeničke majke, i neprestano ponavljala jednu te istu molitvu, koju će kasnije barem 12 puta ponoviti sinu svećeniku u pismima, a to je, da njezin sin ostane čitav život dobar i svet svećenik. Desetak godina kasnije ista ta dobra majka, kad bude dobila vijest iz Rima, da je sv. Otac njezina sina odlikovao čašću monsignora, pisat će mu:

»Da, dragi Frank, možeš misliti, da smo veoma sretni i ponosni zbog tebe; ali ja znam, što je ipak najljepše; to je, da si ti, Bogu hvala, dobar svećenik. Molim se Bogu da ti udijeli milost, kako bi uvijek ostao dobar i ponizan. Kad bih morala samo pomisliti da bi te časti mogle učiniti taštim ili ti oteti čednost, tad bih voljela, da ne budeš tako počašćen.«

Jednom drugom zgodom opet će mu pisati: »Sretna sam što si dobar svećenik. Sve drugo je ništetnost.«

Ta dobra mama, makar prostorom daleko, moleći uz malu svjetiljku u svojoj sobi, bila je duhom sjedinjena sa sinom ređenikom, kome u vječnome gradu biskup zareditelj stavlja školu na ramena i pri tom govori: »Primi jaram Gospodnji, jer je njegov jaram sladak i breme je njegovo lako!« Ta će ramena jednom nositi teret najvećega velegrada na našem planetu, ali ne sama, nego s Gospodinom. Njegovo će biskupsko i kardinalsko geslo glasiti: »Sequere Deum! — Slijedi Boga!« I ono će ga uvijek voditi pravim putem. Ređenik Spellman dotakao se također onoga presretnoga dana svojim pomazanim rukama kaleža i zlatne patene s hostijom. Pri tom je govorio biskup zareditelj: »Primi vlast prinositi Bogu žrtvu i služiti svetu Misu za žive i mrtve!«

Slijedeći je dan mladomisnik Father Spellman odslužio prvu svetu Misu na grobu apostolskoga prvaka Sv. Petra. Kada je izgovarao riječi pretvorbe, bilo mu je, kao da su mu sama dvanaestorica apostola dan prije položili ruke na glavu, jer biskupi nisu ništa drugo nego nasljednici apostolskog zbora. Spellman je postao svećenik po redu Melkizedekovu zauvijek.

5. Padre Mariano, kapucin

Tko god je imao priliku gledati programe talijanske televizije, morao se sresti i s tim simpatičnim kapucinom, koji znade tako jednostavno, a opet tako slikovito, tako toplo i nadasve uvjerljivo govoriti. »Glas Koncila« od 17. listopada 1965. donio je o njemu uspjelu reportažu, koju donosimo u cijelosti.

Posljednje nedjelje u siječnju... prije 11 godina progovorio je debeljuškasti kapucin živih i bratskih očiju, obrastao crnom gustom bradom. Glas mu je bio i ostao neposredan i topao, geste raznovrsne, gotovo čarobnjački sugestivne. Riječi brze, jasne, pune sjaja i slikovitosti. Tada ga je slušalo nekoliko tisuća ljudi, mnogi začuđeni da se kapucin u tamnom habitu javlja na ekranima. Danas talijanska tele-publika, s tolikim gledaocima drugih naroda nestrpljivo čeka svaku emisiju slavnog Patra Mariana. Proračunaše da ga svake sedmice prati oko 15 milijuna radoznalih, a ocjena kojom je njegov nastup ocijenjen, penje se ponosno na 80! Ima li veća ocjena, kad je nastup s ocjenom 60 izvrstan?!

Od prve emisije o poklonu Presvetom Sakramentu do današnjih njegovih televizijskih pouka Pater Mariano prošao je dobru školu, mnogo toga naučio i usvojio. Njegova rubrika ima tri dijela — tri glavna predmeta koje obrađuje. — Odgovor na poštu. Obitelj i njeni problemi; i — Tko je Isus?

Njegova legitimacija prema krsnom listu počinje: Paolo Roasenda, rođen prije 59 godina. Postade veoma mlad sveučilišnim profesorom latinskog i grčkog jezika. Stara kultura nije mogla zadovoljiti mladog profesora. Pun težnje i nemira ode jednom da obavi duhovne vježbe pod zaštitom Bezgrješne, kako sam reče. U tihom razgovoru s Bogom, s Gospom i s vlastitom dušom odluči da pokuca u 37. godini života na vrata kapucinskog novicijata. Zamolio je sveučilišnog dekana da mu dade dopust.

— «Ne izgledate nimalo bolesni!« — reče dekan.

— »Nije bolesno moje tijelo. Ali ima bolesti od kojih trpi moja duša. A one mogu biti opasnije.«

Kad su mu predložili za redovničko ime Octavio, nije bio zadovoljan. Izabrao je Gospi na čast ime Mariano. Danas je to ime glasovito: Padre Mariano da Torino.

Pozna dobro literaturu na papiru, i svu dramu ljudskih duša. Bog je obdario toga redovnika divnim pamćenjem i dikcijom, ljubeznim načinom i uvjeravanjem, da mu s katoličke strane može konkurirati možda jedino biskup Sheen. Marianova sestra Magdalena Pizzuto zna u šali dobaciti svome bratu: »Kad si otišao u kapucine, mislila sam da ćeš zauvijek odmahnuti svijetu. A eto — ti si postao njegov idol...«

Padre Mariano odlično i duboko shvaća pitanja i zahtjeve svoje publike. Primjeri će najbolje osvijetliti zašto ljudi »luduju« za svojim patrom Marianom.

»Da razbijete led koji vas dijeli od publike, morate se mazati svim bojama. Eto, ja sam pred tele-kamerom igrao nogometnom loptom; govoreći o svađi među supruzima, donio sam dvije lutke, i one su se svađale, kao što to često biva, koliko znam«.

Jedan mu je otac pisao kako njegov sin igra« jednu vrlo opasnu igru, koja se zove nogomet«. Moli oca Mariana da raspali s televizijskog platna rafal na tu prokletu igru, radi koje vlada svađa u kući. Pater Mariano proučio je nogomet sa svih strana, razgovarao je s profesionalnim stručnjacima i igračima, i u jednoj emisiji »Pošte« odgovorio je zabrinutom ocu. Donio je loptu, malo se njome poigravao, probao je kako je napumpana, a onda je počeo: »Nogomet po sebi nije ništa opasniji nego sam naš život. Kakav krvavi nos od vremena do vremena neće nikome škoditi. Igra poput nogometa više koristi nego škodi, jasno — ako igrači poštuju pravila i ako su fair prema suigračima. I život znade biti veoma opasan« — nastavio je pater — »ako se ne drže stanovita pravila, koja je propisao Trener svih stvorova...«

Ove godine odgovarao je jednoj majci koja se boji za budućnost svoje kćeri i želi da se osudi — ženski sport. »Sport — ako ga pravilno gledamo — nije nespojiv s kršćanskim pogledom na ženu i njenu misiju u životu. One discipline koje ne odgovaraju ženama, neka se napuste. One se njima većinom i ne bave. Ima sportskih grana koje blagotvorno utječu na cjelokupni razvitak ženskog bića. Sport je danas vrsta askeze. Postavlja teške zadatke i odricanja. Djevojka sportom zauzdava svoje tijelo, drži ga u pokornosti i samodisciplini, čeliči volju i tako se privikava na žrtve života...« — Pater je zatim iznio primjer jedne djevojke — sportašice, prvakinje u trčanju na 800 metara. »Nakon zavidnog uspjeha nije više na zemlji imala šta tražiti. Život joj se pričinio pust i zemaljska staza prekratka za neiscrpive čežnje njezina poletnog bića. Zato se prebacila na drugu stazu, kojom se trči na daleke vrhunce vječnosti. Bog je želio tu mladu dušu imati u svojoj blizini, i ona Mu se odazvala. I danas u svom samostanu sretna i mirna priznaje da nikada ne bi bila ovamo dospjela da

se mjesto sporta nečim drugim oduševljavala. Lakoumni život velikog broja današnjih djevojaka iz zadimljenih plesnih sala ne vodi k vrhuncima, nego k ponorima...« A onda je pokazao njezinu fotografiju u redovničkom odijelu.

Drugom će zgodom pokazati uzoran život djeteta, ili knjige na indeksu, ili banknote koje se daju siromasima, ili prevrće u rukama razne praznovjerne amulete. »Gledajte«, reče pokazujući potkovice, listove djeteline, čudne privjeske, »kako su jadni i bezvrijedni ti idoli našega lakovjernog vremena. I kolika im naša braća poklanjaju pažnju, vjeru i novac... Misle da im donose sreću. Zašto ne biste nosili medaljicu mjesto ovih komedija? Istina, ni medaljica vam ne će donijeti sreću, ali će vas podsjećati na vjeru u dobrog Oca nebeskog koji nikad ne ostavlja svoje djece. A to je sreća s kojom se na zemlji ne može ništa usporediti!« Zamolio je gledaoce da mu pošalju svoje male »idole«. Što su se poštari namučili dovlačeći u njegovu torinsku kuću i u rimski samostan pakete s nogama od kunića, crnih mačaka, listiće djeteline, mnogo izlizana novca i napola rđave konjske potkovice.

Televizija nije jedini posao Padre Mariana. On mnogo više radi izvan televizijskih studija. Ali radi televizije! Poglavari su mu dozvolili da brevijar moli za se privatno. On tome pridodaje mnogo drugih molitava. Ljudi su u njemu upoznali brata i tješitelja. Pisma lete sa svih strana. Čim pater Mariano svrši shemu za predavanje, pronađe stvari i fotografije, mora odgovarati na tisuće upita u moli. Pohvale baca u koš. Pitanja savjesti savjesno rješava. Iz San Rema moli ga netko da pošalje molbu »Isusu koji je kraj Patra Mariana« i prilaže marku veoma skupu, jer je, biva, nebo daleko!

Mnogi ne pišu, nego ga hvataju. Prije dvije godine dvije su osobe namjeravale plinom skončati jadni život. Kad su u drugoj sobi čuli glas patra Mariana, njegov optimistički poziv na život, zatvorili su plin i otvorili dušu milosti. — Neki je učitelj, osamdesetogodišnjak, dugogodišnji nevjernik, rekao svojim sinovima da mu ne dovode svećenika. Jedino — da mogu pozvati patra Mariana. Sinovi su patra pronašli i autom ga prebacili do starca, i on se ispovjedio.

Od svojih susreta otac Mariano spominje najradije tri: s Raoulom Follereauom, apostolom gubavaca; s biskupom Sheenom, američkim superpropovjednikom; i s penzioniranim maršalom Andrijom Azzena, koji se posvetio napuštenoj djeci. Follereau ga je poučio kako bi ljudi mogli izliječiti gubavca uz smiješnu isplatu od 11.000 lira. Sheen mu je pokazao lik sveca na oltaru, dok je služio misu u rimskom Američkom Kolegiju. Maršal Azzena mu spomenu kako je rekao svojoj ženi Karmelini:

»Imamo svoje djece, ali se moramo brinuti i za napuštenu tuđu djecu!« Oni su kod sebe prehranjivali stalno barem dvadesetero siročadi!

Tajna uspjeha Patra Mariana nije u učenosti, ni u prirodnoj privlačnosti, ni u spretnosti toga nekadašnjeg profesora klasične literature. Ni u njegovim doktoratima, ni u poznanstvima, ni u reklami. »Svoje zvanje« — priznaje, »dugujem Bezgrješnoj. I njoj se obraćam kad me bilo što snađe.« Ako pročitate njegove edicije »Pater Mariano propovijeda«, »Istočna legenda« i »Onaj koji više vrijedi«, osjetit ćete da to piše djetinja duša. Sve su to knjige koje brane — majčinstvo! Sve je to uglavnom preneseno i na gramofonske ploče, koje se u visokoj nakladi prodaju, a novac bježi u Afriku i Aziju, za franjevačke misije.

»Oče Mariano, recite nam ukratko — u čemu je tajna vašeg uspjeha?«

Pater se nasmiješio novinaru Zamboniju, pogladio svoju crnu bradu i odgovorio: »Postoje dva samostana karmelićanki i jedan samostan sestara kapucinki, gdje se bez prestanka mole za me. U jednom od tih samostana živi sestra — nekadašnja šampionka na 100 metara, zaručena s jednim mojim prijateljem. Kad je zaručnik umro, ona je ušla u samostan. Svaku noć, kad svrši molitvu u koru, moli ona kroz čitav sat za emisije patra Mariana. Te su molitve — samo one i ništa drugo — ključ moga uspjeha.«

Netko reče da bi sveti Pavao u naše vrijeme bio — novinar. To je on bio već i u svoje doba, svojim poslanicama. Danas bi se — vjerujemo natjecao s patrom Marianom, biskupom Sheenom, patrom Leppichom i drugim apostolima etera i televizije. Pater Mariano svojim riječima, svojom ljubavlju i smionošću, prilično podsjeća na svetog Pavla.

Na tu uspjelu reportažu »Glasa Koncila« o Padre Marianu imao bih samo dvije primjedbe, koje mi dolaze na pamet.

Prva se odnosi na redovnice, kojima Padre Mariano pripisuje tajnu svoga uspjeha, naime redovnicama, koje mole za njega i njegove emisije. U predgovoru ove zbirke zaželio sam, da je čitaju naše redovnice, jer sam i sam osobno uvjeren koliko dugujemo mi svećenici i redovnici u svome apostolskome radu dobrim redovnicama, koje za nas mole i koje nas molitvom potpomažu. Potaknut primjerom i ugledom Padre Mariana, dobre sestre redovnice, opet vam ponavljam: molite i dalje za nas i nikada ne prestanite svojom tako plodonosnom i dragocjenom suradnjom. I vaša je uloga uistinu velika i divna u kraljevstvu Kristovu.

Druga se odnosi na ono što sam čitao u jednoj biografiji sadanjeg sv. oca pape Pavla VI. Kad ga je naime Pio XII imenovao milanskim nadbiskupom, prigodom polaska iz Rima u Milano

došao je da se od njega oprosti u državnom tajništvu cjelokupan diplomatski zbor akreditaran kod Sv. Stolice. Dekan diplomatskog zbora, francuski poslanik Vladimir d' Ormesson, izrekao je dirljiv oproštajni govor istakavši mnoge vrline i diplomatsku spretnost koju su uočavali svi diplomate prigodom susreta s papinim državnim prosekretarom Montinijem. A onda je sve pohvale sažeo u jednu, naime, da su u njemu prije svega imali svećenika. I to je zapravo najveća pohvala, ako se za nekoga može reći, da je prije svega svećenik. Gledajući i slušajući više puta na talijanskoj televiziji Padre Mariana nužno mi se nametala misao i dojam: to je Kristov svećenik, drugi Krist. Padre Mariano djeluje i nastupa tako svećenički. Zato je sve što on govori tako toplo, uvjerljivo i prihvatljivo. Što više u svećeniku dolazi do izražaja njegovo svećeništvo, to će više uspijevati u svome radu, pa bilo to u televizijskom studiju kao Padre Mariano i biskup Sheen, bilo to u ispovjedaonici kao nekoć Sv. Arški Župnik, naš O. Leopold Mandić ili Pater Pio, bilo to na propovjedaonici kao Pater Lombardi ili Leppich, bilo to u spisima i knjigama kao Michel Quoist, bilo to uz gitaru kao P. Duval. Ako se za nekoga može reći: on je svećenik, izrečena mu je najveća pohvala. Ako ljudi u svome dušobrižniku susretnu i dožive svećenika, onda su našli ono što traže, i što jedino od njega očekuju. Jest, Padre Mariano je zvijezda talijanske televizije, Padre Mariano prilično podsjeća na Sv. Pavla, no mislim, da je najljepše što možemo o njemu reći: Padre Mariano je svećenik. Neka ga dobri Bog blagoslovi i poživi, da što dulje nastupa i djeluje kao svećenik!

6. o. Ivan Leppich D. I.

Svojim izjavama, nastupima na radiju i televiziji, te svojim djelima i knjigama poznat je danas milijunima ljudi njemački isusovac Pater Ivan Leppich. Njegovi su nastupi, njegova retorika i njegova djela puni impulzivnosti, vitalnosti, prodornosti. Tko god je pročitao ili promeditirao njegova »Razmišljanja na asfaltu« mogao se je o tom uvjeriti. P. Leppich ima u sebi uistinu nešto proročko. On snagom Ivana Krstitelja, Franje Asiškoga, Jeronima Savanorole, Abrahama od Sv. Klare, Sv. Arskoga Župnika i Karla Sonnenscheina otvoreno i bez okolišanja govori suvremenom čovjeku. Kao primjer navodimo slijedeći odsjek iz njegovih »Razmišljanja na asfaltu«:

»Pustoš tadašnje pustinje (iz doba Ivana Krstitelja) nalazimo u asfaltnim pustinjama naših velikih gradova u groznijem obliku kao nihilizam i unutarnju izgubljenost. Nebrojeni idu osamljeni, s odvratnošću i gorčinom kroz našu prometnu vrevu. Među njima buja najveća samoobmana: da religiju promatraju još samo kao preostatak prikladan za staračkí dom, dječji vrtić ili svakako za božićni ugođaj.

Protiv te religije iz frižidera, protiv toga mlitavog salonskog katolicizma stoje svećenici kao proroci osamljeni u pustinji. Ali vatrena poruka jednog Ivana nije se ugasila ni u modernim svećenicima. Propovijed Crkve ostala je ista: »Činite pokoru!« Svećenici svih vjekova dovikivali su tu poruku svojem vremenu. Oni su je uklesali u srca: »Obratite se, jer je blizu kraljevstvo nebesko!« Mislite na svršetak!«

Ne, mi ne smijemo — u težnji da budemo moderni i otvoreni — dopustiti da budemo s visine eshatoloških istina potisnuti u dubinu etičkih mudrosti. To je lažna manija snošljivosti kada pokušavamo mjesto svetoga u kršćanskoj nauci izbiti humanističku sposobnost za društvo.

Likovi poput Ivana (Krstitelja) ne će nikada moralizirati, nego će istinu jednostavno ponuditi. Njihova je propovijed više nego predaja, više nego povijesni kodeks. Oni nas upućuju na istinu koja probija zvučni zid etičkih i filozofskih dogmi i ide naprijed u vječnost . . .«

Taj i takav snažan i proročki otac Leppich zanima nas kao svećenik i redovnik. Zanima nas povijest njegova svećeničkog i redovničkog zvanja. »Glas Koncila« od 25. srpnja 1965. povodom 50 godišnjice života oca Leppicha donosi o njemu uspjelu reportažu pod naslovom: »Božji bubnjar i nasrtljivac, prorok siromašnih i bespravnih.« Iz te reportaže donosimo:

»... Pater Leppich rođen je u ratnoj 1915. godini, u gornjoj Šleziji, u mjestu slavenskog imena — Ratiboru. Roditelji siromasi dadoše djeci osjećaj poštenja, hrabrosti i vjere. Otac je želio da jedan sin bude oficir, a jedan svećenik. Sreća da mali Johann nije postao major, nego stariji njegov brat. Kao gimnazijalac proputovao je Makedoniju, Češku, Madžarsku i Skandinaviju. Za vrijeme praznika dao mu je vjeroučitelj pet maraka i poslao ga na duhovne vježbe. Time je »skrivio« njegovo zvanje. Od sto mladih ljudi na duhovnim vježbama — trinaest ih ode u novicijate ili bogosloviju.

Leppicha je k isusovcima privukla otvorenost prema svijetu i nadasve prema svijetu rada. Novaci su polazili u rudnike i tvornice, bolnice i sirotišta — a to je njemu ulijevalo u krv prilično jakog metala! Uz to je upoznao razne narodnosti i jezike.

Iz novicijata eto ga na »radnoj akciji« s drugim mladićima. Sjekli su u Pomeraniji drva, navažali ceste, a navečer bi ostali plesali i svirali.

Kao mladom subđakonu dadoše mu dozvolu da djeci propovijeda. Ubrzo ga svi prozvaše »Kinderpater - dječji pater«, jer je sve osvojio. Poslije ređenja postao je kapelan u Breslau. Tu je dočekao Ruse. Interevenira u korist zarobljenika i prognanika. Tako počinje njegov kasniji golemi posao — milosrđa.

Godine 1946.. ode u Zapadnu Njemačku. U Friedlandu je osnovao »Centralu« za izbjeglice, koji se sliše s istoka kao rijeka. Po sedam hiljada na dan prehranjivao bi pater sa svojim pomoćnicima! Kad je prešao u Göttingen, započeo je organizirati mladež u jocističkom duhu. Posjećuje sadašnjega kardinala Cardijna, prelazi više puta u Francusku i Luksemburg da poveže mlade radnike u jednu jaku frontu Katoličke Akcije.

Preko stotinu konferencija za svećenike, nebrojene propovijedi šire njegovu misao na sve strane.

Nije mu dosta. Oko 120 logora u britanskoj zoni traže svećenika. Kroz tri godine obilazi ih taj neumorni čovjek, nikad praznih ruku, uvijek otvorena i puna srca. Došla je prekretna 1948. godina. Pater Leppich poče propovijedati u industrijskom području Ruhra. Sluša ga prvih 5.000 ljudi. Broj poče rasti. Ideje se šire kao munja. »Božji revolucionar« ne prestaje odonda uznemirivati uspavane savjesti i pomagati budne.

Njegova je apostolska figura postala Nijemcima i mnogima izvan Njemačke familijarna i draga. Poruka toga čovjeka usredotočila se oko potresne dileme: Ili Krist ili Kaos! ... Planovi za budućnost? Pater Leppich nije sustao, makar je umoran. Zna da će njegove knjige u golemim nakladama, kao i stotine tisuća prodanih gramofonskih ploča, mnogima govoriti još godinama. Ni to nije mnogo. Najviše što je svijetu dao — veli — jest iskrena ljubav, duboka svećenička briga i spremnost da bijedu pronađe i da nevoljnima pomogne.

Najljepša čestitka za 50. rođendan došla mu je od — mame. Ona je iz svoje tišine poslala sinu materinski blagoslov, sjećajući se dana kad je rodila to dijete koje je potpuno osvojio Bog. Pater Lepich zna da mu mnogo blagoslova žele uz 82-godišnju mamu tolika braća katolici po svem svijetu.«

Tako »Glas Koncila«. Treba li još što nadodati? Neka bude ono što pripovijeda sam P. Leppich u svojoj knjizi: »Atheisten-Brevier« kad govori o svećeništvu u poglavlju: »Svećenik ili funkcioner?« Tu kaže kako se pravi svećenik postidi kad osjeti strahopočitanje pred svojim svetim redom, kako se to dogodilo nekom njemačkom župniku u Španjolskoj. Jedan general u punoj uniformi poljubio mu ruku, kako je to ondje običaj. Svećenik nekako zatečen povuče ruku s riječima: »Molim to ne! To nipošto ne želim, a nisam ni dostojan!« Na to odgovori general: »Gospodine župniče, vi ste danas kod svete misne Žrtve držali Krista u rukama. Zato vam ljubim ruku. Da li ste vi dostojni ili ne — to je vaša stvar. Vi sami morate oko toga nastojati, da budete dostojni!« Njemački je župnik rekao da mu je pri tom opet postao jasan stav vjernika prema katoličkom svećeniku.

Divno je to, kako priznaje sam Pater Leppich, da ga je slušalo 13 i po milijuna ljudi. Divno je to, kad on govori na televiziji, a broj se gledalaca i slušalaca penje na 12 milijuna. Sve je to divno! Ali je najdivnije, da Pater Leppich svaki dan kao i svaki drugi svećenik u svetoj Misnoj žrtvi drži u rukama samoga Krista Spasitelja svijeta. To znadu naši dobri vjernici i zato ljube svećeniku ruku, a svećenikova je dužnost opravdati životom veličinu svoga zvanja. Peter ju je Leppich u svome dosadašnjem svećeničkom životu divno opravdao i zato s puno snage i uvjerenja savjetuje svakome mladiću koji se želi posvetiti svećeničkom

zvanju, da se prije toga dobro ispita radi li se kod njega uistinu o pozivu koji dolazi od Isusa Krista? Zašto je to važno?

Pa kako će druge oduševljavati ako mu samome nije ozbiljno stalo oko izgradnje Božjega kraljevstva? Kako će govoriti o Evanđelju ako sam nije shvatio njegove istine, kako nam kaže Augustin: »Da, jedan je naš Učitelj, čija je škola na zemlji i čija je katedra na nebu.« Kako može druge iščupati iz njihovih teškoća i sumnja, ako sam nije doživio potpun preokret? Gdje se nalazi svećenik, ondje uistinu ostaje »kraljevstvo Božje među nama!«

7. Mlada Misa u Kongu

29. lipnja 1961., na blagdan Sv. Petra i Pavla, zaredio je nadbiskup u Coquilhatville-u u Kongu drugoga domaćega svećenika svoje dieceze, a prvoga iz Čuapa-misije. Rodna misijska postaja Bokela ozbiljno se sprema za proslavu mlade mise. O tome pripovijeda Pater Cuder, misionar iz Družbe Presvetoga Srca Isusova:

»Na prvu nedjelju u kolovozu 1961. imao je služiti svoju mladu misu drugi domaći svećenik naše misije u svojoj rodnoj župi Bokela, a to je Velečasni **Gabrijel Bakaka.** To su znali već više mjeseci unaprijed i misionari i njima povjereni vjernici. Znanje je ispunjalo radošću, a radost je davala prvi poticaj za rad, koji je imao dati oduška toj radosti. Po nalogu misionara radnici rodne župe sagradiše kuću za mladomisnika. Bili su uređeni i očišćeni svi putevi, nasade i zgrade misije. Štedilo se na veliko i spremali brojni darovi.

Šef misijske postaje, P. Josip Weigl, danas biskup u Kongu, skratio je svoj dopust u domovini da može osobno upravljati posljednjim pripravama za primicije. Sestre, Patri i uređenici imaju pune ruke posla samo da velika svečanost bude što dostojnija. I školska djeca htjedoše pridonijeti svoj dio. Marljivo uče deklamacije, vježbaju pjevanje i kola, te pomažu pri postavljanju slavoluka na putevima kraseći ih cvijećem i paominim lišćem. Blatnjave površine puteva pod njihovim rukama pretvoriše se u šareni sag. Različitim vrstama pijeska, praveći lijepe figure posipaše glavni put na misijsku postaju. Kušaju dapače na putu pomoću šarenoga pijeska islikati razne slike, i to s takvom ljepotom pred kojom bi se zadivio i Evropejac.

Svanula je subota 5. kolovoza, posljednji dan prije velike svečanosti. Sve napeto čeka na dolazak mladomisnika, kome se poslije podne priređuje najsvečaniji doček. No popodne prolazi, a mladomisnika nema. Već je zašlo i sunce, a o mladomisniku ni traga ni glasa. Različiti gosti, među njima naš pater superior Herzog kao i upravitelj Bokunga, dođoše već prije nekoliko sati. Oko 9 sati školska djeca pođoše na počinak s gorkim osjećajem nesigurnosti da li će mladominsik još uopće stići na vrijeme? Već je 10 sati, a o mladomisniku još nikakve vijesti. Da li možda štrajkuje motor automobila li se dogodila kakva nesreća? Ili su

možda prilično okasnivši prestali s vožnjom, jer u Kongu svatko zna kako može biti neugodna i opasna vožnja po noći. — Sve se čini kao da će se morati obaviti svečanost prve mise bez mladomnika. Slutnje, nade i strah izmjenjuju se jedno s drugim. Kad napokon ipak oko 11 sati dolazi glasnik na kotaču s viješću: jedan teretni auto i jedan kombi s mladomisnikom i gostima koji ga prate iz Boende, najbliže belgijske misijske postaje, udaljene 25 kilometara, nakon mnogih zapreka i reparatura dospjeli su do posljednjeg od 12 mostova i nalaze se od misijske postaje Bokela 7 kilometara. Teretni auto koji je išao naprijed bio je prevelik i pretežak za mostove, i stoga se morao već kod prvog mosta zaustaviti. Nije mogao ići ni naprijed ni natrag, i tako je zakočio daljnji saobraćaj. Među nama koji smo čekali, zavlada raspoloženje pjesme zahvalnice »Tebe Boga hvalimo!« Odmah pođoše gostima ususret P. Weigl teretnim autom misijske postaje, a P. Plattner svojim autom kojim obično vrši misijska putovanja. Kad ih sretoše, pozvaše ih neka prijeđu preko mosta skupa sa stvarima, i napokon svi sretno prispješe na misijsku postaju oko ponoći.

Rano ujutro završiše i posljednje priprave za veliku svečanost. Na mnogo mjesta izvješene su zastave. U novoj crkvi, ali još uvijek bez krova, oltar je okićen, ali ne pokriven. Sav se taj posao nije mogao obaviti dan prije zbog moguće kiše. Napokon je sve pripravljeno, i svečanost može početi. Oko 9 sati mladomisnik je izašao iz rodne kuće i u svečanoj povorci pošao prema crkvi, gdje će se obaviti obred. To će biti mlada misa kao i u Evropi, ali svakako bez pratnje orgulja i limene glazbe, jer nemamo ni orgulja ni drugih glazbenih instrumenata. Ali ipak iz zvonkih dječjih grla veselo i sigurno odjekivahu misne pjesme, čemu je ne malo pridonio u znoju lica P. Aschenbrenner. Nakon svečane mise slijedile su deklamacije i govori, a naravno i od sestara prvoklasno spremljen banket. Poslije podne kao i slijedeći dan nastavilo je svečanost stotinjak djevojaka, koje pohađaju misijsku školu i tri stotine školske djece. Tjelesni i duševni sport, nogomet, ples, domaće aktovke, tj. predstave u jednom činu, pjesme, deklamacije, sve je to na svoj način davalo oduška zbog velike svečanosti!«

Tako eto crna djeca prašume slave mladu misu svoga sina. Lijepo je to i zanosno. Ta na ovom svijetu jedva može biti ljepše i dirljivije svečanosti od mlade mise. To osjećaju i naša kršćanska braća u Africi baš kao i mi u Evropi. Svečanost mlade mise uvijek je svečanost za čitavo mjesto. U njoj svi sudjeluju. Njoj se svi vesele. O njoj svi govore. Nju svi pamte i prepričavaju. Dug je i naporan put dok se do nje dođe. Zato je i pravo da se slavi svim

sjajem. U misijama je napose dug i težak put do oltara, jer ondje se valja boriti s poteškoćama i zaprekama koje su nama u Evropi velikim dijelom nepoznate. Ondje je kršćanstvo još uvijek kap u poganskom moru, pa se je sudikamo teže probiti do oltara. Seminarac i bogoslov imaju svladati kudikamo više napasti i zapreka, pa se zato rijetki domognu oltara. Kad jednom kršćanstvo i ondje uhvati dublji korijen, kad se stvori kršćanski mentalitet i tradicija, možda će biti lakše i možda će rezultati biti bolji. To će svakako ovisiti o radu misionara, o onima koji direktno rade na misijskoj fronti, ali i od nas u misijskoj pozadini, o našim molitvama i žrtvama za domaća zvanja u misijama. Kad molimo Gospodara žetve da pošalje radnika u svoju žetvu, ne mislimo pri tom možda samo na svoju biskupiju ili na svoju domovinu, proširimo svoju molitvu na čitav svijet, na goleme misijske predjele, koji čekaju svećenika kao žedna zemlja kišu. Gospodinu su potrebni svećenici posvuda, ali je sigurno najveća potreba u misijskim krajevima.

8. Ivan Jurković

Velečasni, koji će nam nešto reći o povijesti svoga svećeničkoga zvanja, danas je aktivni župnik u župi Gerovo, Senjsko-Modruške biskupije. Poznat je kao štovatelj i promicatelj časti Bl. Nikole Tavelića. Sa svojim župljanima organizira hodočašća u različita Marijina svetišta. O jednom takovu hodočašću donio je izvještaj i naš Gospin list »Marija« u broju 6. g. 1964. Donosimo ga u cijelosti.

»Gerovo: 2. srpnja, na blagdan Marijina pohođenja, krenulo je 65 hodočasnika zajedno sa svojim vrijednim župnikom iz Gerova na hodočašće »Mariji Pomagaj« na Brezjah (Slovenija). Za vrijeme putovanja hodočasnici su molili krunicu i pjevali marijanske pjesme. Evo što nam o tome piše župnik iz Gerova: Stigli smo oko 11 sati. Slijedila je pjevana sv. misa na Marijinu oltaru. Pod misom je pjevao zbor u pratnji orgulja. U propovijedi je istaknuta veza između Marijina pohoda sv. Elizabeti i našega hodočašća. U tom smo svetištu čuli i povijest postanka toga divnog Marijina prijestolja. Neki nesretnici bili su osuđeni na smrt. Dana im je mogućnost da izraze posljednju želju... Jedan od njih zatraži drhtavim glasom papir i olovku. Crtao je čitavu noć, »posljednju noć«. Nacrtao je divan lik Nebeske Kraljice sa Sinom u naručju, a stavio je ispod slike riječi »Marija Pomagaj!« — Marijo, pomozi! Predaja kaže da su mu okovi spali i da je bio oslobođen od smrti i zatvora. Tako je, eto i nama poticaj da Mariju kao putnici iz tolike daljine, zamolimo za pomoć u našim župnim i obiteljskim poteškoćama. — Posebno je bio dirljiv rastanak od toga Marijina svetišta, kako to već biva u sličnim zgodama. S oproštajnom molitvom, s pjesmama i suznim očima rastali smo se od svoje Majke da se povratimo svojim domovima i dužnostima. Hvala Bl. Djevici Mariji i svima koji su nam omogućili to divno, nezaboravno hodočašće...«

Opisujući povijest svoga zvanja velečasni Jurković smatra da je »svećenik veliki dar Božji i za nebo i za zemlju. Za nebo — jer svaki dan služi Sv. Misu i tako po samom Sinu Božjem u Presvetoj Žrtvi slavi nebeskoga Oca; za zemlju, jer je potreban ljudskim dušama da ih bodri, tješi i u nebo vodi...

Ja osobno ne mogu nikad dovoljno Bogu zahvaliti na tom daru, da je baš mene, baš takvoga, sa slabostima — odabrao.

Zahvaliti moram i dobrim roditeljima, koji su se toliko žrtvovali za mene, iako im je bilo teško školovati mnogobrojnu djecu.

Rodio sam se — Bogu hvala — u obitelji s desetero djece, što je posebna pouka i primjer današnjim modernim roditeljima, koji bježe od djece, pa zato i od Boga i mira u duši. Bilo nas je 6 sinova i 4 kćeri. Troje djece umrlo brzo nakon poroda (treće od tri godine), a četvrti brat, najstariji, u 42. godini. On nam je bio najpotrebniji i najmiliji, ali je Gospodin Bog odredio da je Njemu potrebniji... Bog ga je dao, Bog ga je uzeo, hvala Mu...

Roditelji su bili također iz brojne obitelji: otac, sad već pokojni (umro 1961.), jedan od četiri sina, a majka jedno od šestero djece. Ona je pošla kao 19 godišnja djevojka za udovca, 15 godina starijeg. To nije baš ništa smetalo, i slagali su se upravo uzorno.

Tata je bio čuvar željezničke pruge. Bio je u službi i noću. Većinom svaku drugu noć. To ga je dosta trošilo, no ipak je doživio lijepu starost od 78 godina. Rado je čitao Glasnike Srca Isusova i Jeronimska izdanja... Često je po noći dolazio k nama — da prigleda je li sve u redu. Poravnavao bi po nama pokrivače, križao nas i molio se za nas. Ujutro bi mami vatru naložio i crnu kafu pripravio. Kao djeca išli smo često u šumu po drva, zapravo suhe ogranke, a on bi nam došao ususret, da nam u maloj uzbrdici do pred kuću pomogne gurati natovarena kolica. Rado, vrlo rado išao je s nama na sv. Misu sat i po hoda, sve uz prugu. U crkvi je imao svoje mjesto. Mi djeca stajali smo kraj njega i promatrali kako se on vlada i moli, pa smo i mi za rana tako činili. O, Bože, naplati mu za sve stostruko!

Kako su danas djeca nezahvalna roditeljima, kako ih ružno tituliraju sa »stari«, »stara«, i slično. Mi tako nismo nikada svojim roditeljima izustili, iako smo bili i nestašni i zločesti, i svakakvi...

Tako su prolazili dani našega školovanja. Osnovnu školu i gimnaziju učio sam ne baš najbolje. Dva puta sam zaostao u razredu. Želio sam polaziti učiteljsku školu. I to su mi roditelji rado priuštili. Te sam razrede svladao s dobrim uspjehom. Bile su tu ratne godine i nedaće koje su negativno utjecale na uspjeh i vladanje.

Došao je i završetak učiteljske škole. Za polaganje mature morali smo i u podrume zbog bombardiranja. Ipak, sretno smo i to obavili. I upravo te godine kad sam bio pred životnim ciljem, da samostalno radim i zarađujem za život — dogodio se velik preokret u meni. Sve okolnosti utjecale su na formaciju mog sveće-

ničkog zvanja.

Prvi i najvažniji utjecaj svakako je roditeljski dom i pobožni duh koji je tu vladao. Zatim dobri franjevci, koji su mi priskrbili hranarinu u bolničkoj kuhinji, kad sam za rata zbog prekinutih veza bio odsječen od kuće. U bolničkoj su kuhinji radile dobre časne sestre. Brinući se, da se prehranim, brinule su se i za moju dušu. Gotovo svakog dana poslije ručka pošao bih u njihovu kapelicu da se pomolim, a zatim bih vježbao sviranje na harmoniju. To bi češće znalo trajati do pola tri, do njihove redovničke molitve. Htio sam se povući da ne smetam. No sestre su mi dale znati da mogu ostati u kapelici i za vrijeme njihove molitve. Tome sam se veselio. Još se dobro sjećam molitve u čast Majke Božje. Posebno se sjećam, sada već pokojne sestre kuharice. Ona mi je bila druga majka i prinijela mnogo za moje zvanje. Bog joj platio i dao svoj sveti mir! I bolnički je duhovnik dobro utjecao na me i hvala mu za to!

Veliki utjecaj — uz to — imala je na mene i mlada misa našega starijega kolege iz iste učiteljske škole... koji je nas maturante pozvao na tu svečanost. Uz nas je pozvao i ostale mlade kolege i kolegice, buduće učitelje.

Odazvali smo se rado. Sjećam se nekih pojedinosti: procesija, strah od neprijateljskih aviona, uzbuna, početak Sv. Mise, masa naroda, lijepa, zanosna propovijed mladoga franjevca, čestitke — sve je to djelovalo na moju mladu dušu. Kod stola svečani ručak. Tu sam se izbliza vidio i upoznao s ostalim mladomisnicima i bogoslovima. Sve je to bilo za me — nešto neviđeno. Zamislite — prvi put na mladoj misi — i još pozvan za stol. Pa sam izgled mladomisnika, njegov žar i gotovo svetačko lice — Sve je to meni govorilo: idi, slijedi ga...!

Istini za volju, do tada nisam, ni znao ni pomišljao da bih mogao postati svećenik, misleći (neispravno!) da se takvi izabranici za to rode. Manjak je to nekadašnje generacije svećenika koji su slabo ili premalo govorili mladeži o svetom zvanju. Ja sad to češće spominjem kao i ostali današnji svećenici, ne bi li tako nekako nadoknadili možda i nehotični nemar i propust onih prije nas...«

Toliko nam je eto Velečasni Jurković saopćio iz povijesti svoga zvanja. Dragocjeni su to podaci: dobri roditelji, u ovom slučaju posebno otac ,susretljivost otaca franjevaca i časnih sestara prema siromašnom đaku, i napokon svečanost mlade mise. Bog se je svim tim poslužio, a Njegova se milost može poslužiti najrazličitijim sredstvima, prilikama, da dadne Crkvi svećenika. O kako često može biti sudbonosan i samo jedan jedini susret, samo jedna jedina usluga i iskazano dobročinstvo.

9. o. Josip Antolović D. I.

Nije lako pisati o sebi. Zato sam kod spremanja ovog djela i dobio od braće svećenika tako malo autobiografskih podataka. Nisam se ipak time dao smesti: ono što sam od drugih tražio, tražim sada i od sebe samoga: iskrenu ispovijest o svome svećeničkom i redovničkom zvanju. Najdublje sam uvjeren, da je sve u mome životu, a pogotovo svećeničko i redovničko zvanje, milost koju ničim ne zaslužih. Bože, sve je Tvoj dar! I zato ovim recima i ovim priznanjem neka bude blagoslovljeno i hvaljeno Tvoje Presveto Veličanstvo!

U povijesti svoga zvanja želim naročito istaći utjecaj moje dobre bake i duhovnih vježba. Utjecaj bake bio je sudbonosan — važan — odlučan do ulaska u sjemenište, a djelovanje duhovnih vježba sve do svećeničkog ređenja, pa i kasnije sve do dana današnjega. Osim toga želim spomenuti, da su se glavni događaji moga života zbili na Marijine dane ili blagdane, ili barem u Marijinu mjesecu.

»Kraj Bistrinac' teče voda Drava
I miriše ljubičica plava!«

Tako pjeva lokalna pjesma o mom rodnom selu. To su Bistrinci, na desnoj obali Drave, oko 25 kilometara zapadno od Osijeka. U njima sam ugledao Božje svjetlo 4. rujna 1926. Bila je to prva subota u mjesecu, dan Majke Božje. Krstio me 6. rujna u župnoj crkvi Bezgrješnog Začeća u Valpovu tadanji valpovački kapelan vlč. Josip Radičev. Krsni kum mi je bio Nikola Alošinac iz Bistrinaca.

Budući da sam bio drugo dijete svojih roditelja, uzela me je k sebi u kuću baka, majčina majka, i od malih me nogu odgajala u pobožnosti, želeći da postanem svećenik. O susretu s njom napisao je u Glasniku Srca Isusova i Marijina, siječanj 1964. O. Zvonimir Majić D. I. slijedeće:

»Još jedan susret. Divan i nezaboravan. Često ga iznosim i u propovijedima. Predobra starica ima unuka svećenika. Za njega je sve žrtvovala. Priznao mi je da njoj najviše duguje svoje zvanje. A ona je sretna i presretna, i Bogu uvijek zahvalna što je njezin unuk sretan u svom zvanju i što brižno odgaja buduće svećenike — Kristove poslanike.

Prije ponoćke izreče mi ove riječi: »Molim vas, stavite hostiju da se i ja pričestim! Ubuduće kad god k nama dođete, uvijek računajte i mene za svetu Pričest kod ponoćke. Nikada to nisam propustila!«

A poslušajte, što mi reče kasnije u razgovoru: »Moj velečasni! Meni su sada 72 godine. Nitko me nikada nije čuo da sam ikada u životu rekla da mi je teško, da sam nesretna. Molim se Bogu za Njegov blagoslov. Radim koliko mogu. Živim sama. Sa svim ljudima sam u miru, i hvala Bogu dragom na svemu!«

A tko je toj junakinji dao toliku jakost, tako divno kršćansko shvaćanje? Sigurno Onaj koga prima u svetoj Pričesti uvijek, a najradije i s najviše ljubavi u Svetoj Noći — kod Ponoćke!« Tako O. Majić o mojoj baki.

Prema njezinu pripovijedanju dogodile su mi se u ranom djetinjstvu dvije nezgode: jedamput sam prolio na glavu posudu vrele kave i veoma se opržio, tako da je liječnik imao prilično posla, a mogao sam ostati i bez očinjeg vida; drugi put me je opet baka našla pod starom kapijom, koja se oborila na me i prignječila me. A jedamput sam, toga se i sam sjećam, srušio na se stakleni ormar pun porculanskog posuđa: tanjira, zdjela, šalica i čaša, i sve to dakako porazbijao i izranio se, ali ne teško.

Pučku sam školu polazio u rodnom selu Bistrincima, i to 5 razreda, od 1933.—1938. Skroz sam imao jednog te istog učitelja, koji je bio veoma vrijedan i vrstan u svojoj službi. Zvao se Franjo Orešković. Isticao sam se u vjeronauku, hrvatskom jeziku, a u povijesti bio sam najbolji đak u čitavoj školi. Također sam veoma volio zemljopis i prirodopis. Matematika mi je uvijek išla slabije. Imao sam prilično dobro pamćenje.

Prvu svetu Pričest primio sam u II razredu, i to u crkvici u svome rodnom selu. Koji je to bio dan, ne sjećam se, jer nisam dobio uobičajenu uspomenu na prvu Pričest. Sva je prilika da je to bilo u svibnju g. 1935., jer je bilo malo prije krizme, koju sam primio u župnoj crkvi u Valpovu 30. svibnja iste godine od preuzvišenoga đakovačkoga biskupa Dr. Antuna Akšamovića.

Baka me je često u pučkoj školi poticala i vodila na primanje svetih sakramenata, budila i razvijala u meni svećeničko zvanje. U pučkoj školi veoma se razvila u meni nacionalna svijest, ljubav prema mome hrvatskome narodu i domovini.

Kad sam svršio pučku školu, moji su me htjeli dati u gimnaziju u Osijek, ali tada se je po Božjoj Providnosti umiješao u moj slučaj jedan bogoslov iz Valpova, časni gospodin Nikola Horvat, danas župnik u Viljevu, koji je uputio moju baku na župnika i s njime smo napravili molbu na biskupski ordinarijat u Đakovo. Molba je pozitivno riješena, i ja sam primljen u Dječačko Sjemenište u Zagrebu na Šalati kao seminarac đakovačke biskupije.

Prijemni ispit položio sam ipak u realnoj gimnaziji u Osijeku 26. lipnja 1938.

8. rujna iste godine, na Malu Gospu uveče, oprostio sam se od svojih i pošao s ocem u Zagreb. To je bilo za seljanče, koje je prije toga bilo samo jedan jedini put u Osijeku, uistinu veliko putovanje. Kad sam se rastajao s ocem, bilo je i suza, ali to su bile prve i zadnje suze za kućom. Nikada nisam više nijedne prolio.

U prvom razredu imao sam veoma dobrog prefekta, koga sam iskreno volio kao da mi je rođeni otac. Bio je to magister Stjepan Schmidt D. I., danas osobni tajnik uzoritog kardinala Bea-e. Dva mjeseca nakon početka školske godine, na blagdan Svih Svetih uveče, počele su duhovne vježbe za sjemeništarce. Veselio sam im se od svega srca, ali je bilo ne malo moje razočaranje, jer sam se razbolio baš uoči duhovnih vježba i morao u kućnu bolnicu. Plakao sam što neću moći s ostalima obaviti duhovne vježbe. Časna sestra bolničarka bila je neumoljiva i nije me htjela pustiti iz bolnice. Pustila me je, koliko se sjećam, tek na peto razmatranje. Duhovne vježbe davao je poznati pučki misionar o. Tomo Jagrić D. I.

Od tog prvog razmatranja ostao mi je maglovito samo neki vrlo potresan primjer, koga se više točno ne sjećam. Naš dobri magister Stjepan Schmidt pisao nam je na ploči u muzeju kratki sadržaj svakog razmatranja i po koju odluku, a mi smo to onda prepisali u svoje duhovne bilježnice. Sjećam se također urnebesnog klicanja u blagovaonici kod doručka nakon završetka duhovnih vježba, kada se je smjelo po prvi put govoriti. Već sam u prvom razredu postao kandidat Marijine Kongregacije.

U drugom razredu g. 1939. mogao sam bez ikakvih zapreka obaviti trodnevne duhovne vježbe, koje nam je davao o. Božidar Šantić, također poznati pučki misionar. Za čitav život zapamtio sam primjer »Zu spät!« o nekom željezničkom stražaru, koji je prouzročio jednu prometnu nesreću. Te godine na blagdan Bezgrješnog Začeća primljen sam u Marijinu Kongregaciju od Prečasnog Vjekoslava Wagnera. Prefekt mi je bio tada magister Antun König D. I. Već u tim nižim razredima djelovali su na me životopisi Sv. Stanka, Sv. Ivana Berchmansa, a i likovi odgojitelja i poglavara, i tu su već sigurno pale prve klice zvanja za Družbu Isusovu. No nije me nitko od poglavara i odgojitelja nagovarao da stupim u Družbu Isusovu. Utjecaj je bio sasma indirektan. Sviđao mi se njihov rad, život i ponašanje.

Nakon trećega razreda proživljavao sam rat. Imao sam tada veoma duge praznike koji, moram priznati, nisu na me baš pozitivno djelovali. U sjemeništu sam uvijek bio bolji, pobožniji i neviniji nego na praznicima.

U trećem razredu gimnazije g. 1940. opet sam obavio duhovne vježbe, koje nam je davao također pučki misionar O. Mato Jović D. I. To je bio moj prvi susret s popularnim i simpatičnim Patrom Jovićem, koji će mi godinu dana kasnije, tj. u IV razredu biti profesor iz vjeronauka i tumačiti veliki katekizam, a u V i VI razredu biti će mi generalni prefekt i napokon g. 1955. propovjednik na mojoj mladoj misi u Bistrincima.

P. Jović je već kod duhovnih vježba učinio na me velik dojam. Ponajprije uvijek je dolazio na propovjedaonice u roketi i štoli. Na početku razmatranja rekao bi neki citat iz Sv. Pisma, dostojanstveno i pobožno se prekrižio te započeo razmatranje. Gledajući ga i slušajući budila se u meni misao, da bih danas sutra mogao i ja tako svečano i dostojanstveno nastupati. Naročito je lijepo i potresno izveo razmatranje o smrti prikazavši njezinu strahotu kod umiranja Voltaire-a. Znao je i strogo nastupiti, te je javno s propovjedaonice prekorio jednog višeškolca, što je bio nemiran za vrijeme razmatranja.

U dugim praznicima iza III razreda hodočastio sam u Gospino svetište u Maria Gyüd, u Madžarskoj. To je hodočašće ostavilo na me veoma dubok dojam i pobudilo u meni pobožnost prema Judskoj Gospi, kojoj sam se naročito preporučivao u kritičnim mladenačkim godinama, i moram sa zahvalnošću priznati, da mi je Judska Gospa izmolila veliku milost. I nakon V razreda opet mi je uspjelo hodočastiti dragoj Judskoj Gospi, koja mi je pod praznicima neprestano lebdjela pred očima.

Nakon 10 godina svećeništva sjetio sam se opet Madone svoje mladosti i u znak najdublje zahvalnosti napisao za list »Marija« članak pod naslovom »Judska Gospa«, koji je izišao u prvom broju g. 1966.

U trećem razredu bio mi je prefekt Magister Martin Mihoković, a u četvrtom i petom Magister Antun Fostač, koji je na me djelovao čitavim svojim držanjem i na taj način i nesvijesno utjecao na moje isusovačko zvanje.

U IV razredu g. 1941. davao je nama starijima, a u te se brojio i moj razred, duhovne vježbe O. Ivan Kozelj D. I., dakle poznati Pater Kozelj, duhovni vođa i ispovjednik mnoge zagrebačke katoličke inteligencije. Potreslo me je razmatranje o grijehu i primjer mladića, koji se nije odazvao svome zvanju. Primjer je opisao P. Lancicius D. I. P. Kozelj se često navraćao na misao Ernesta Psichary-a: »Gospodine, daj da budem dosljedan!«

i na misao sv. Bernarda: »Aut mundus errat, aut Christus fallitur!« — Ili je svijet u zabludi ili se Krist vara! — Duboko nam je utisnuo u duše »Decrevi!«

— »Odlučih!« - natpis na frankopanskom gradu na Trsatu. Tim sam se stvarima i ja kasnije služio u svojim propovijedima i nagovorima.

U V razredu davao nam je duhovne vježbe pučki misionar O. Matija Pašiček D. I. Moram priznati, da su mi to bile najljepše duhovne vježbe u gimnazijskim klupama. O. Pašiček nas je sve oduševio. Njegov nastup, glas, geste, mimika, jezik, sve nas je to zanijelo, sve nam je to bilo upravo fantastično. Već nakon uvodnog razmatranja bila mi je najteža žrtva šutnja. Čovjek bi sada tako rado dao oduška svome oduševljenju Patrovim nastupom. Slušao sam ga požudno i upijao svaku njegovu riječ. Znao je biti duhovit, šaljiv, pa smo se i nasmijali, ali je znao nastupiti i gromovitošću proroka Ilije. Jedan je đak čitao pod duhovnim vježbama roman. Knjiga je došla u ruke vođe duhovnih vježba. On ju je donio na propovjedaonicu u crkvu, krivca nazvao obijeljenim grobom, a knjigu bacio s propovjedaonice, da se sva razletila na naš ne mali užas i zaprepaštenje. Tako smo zorno zapamtili za čitav život, da se pod duhovnim vježbama kao i svim pobožnostima ne čita profana literatura. Od ovih duhovnih vježba ostali su mi dugo u sjećanju mnogi primjeri, izreke i slike. Kad sam maštao o budućem propovijedanju, rado sam se uživljavao u pozu Patra Pašičeka, u njegove sočne izraze, u njegov jezik, koji dotjerano teče kao narodna pjesma. Njegov veliki biret, kojim je znao manevrirati, također je poglavlje za sebe.

U VI razredu bio mi je prefekt magister Mijo Škvorc D. I., koji me je bio zanio i oduševio širinom svojih pogleda, velikom naobrazbom i darom pripovijedanja.

Posljednje duhovne vježbe u sjemeništu u VI razredu obavio sam u znaku prvoga bombardiranja grada Zagreba. Bilo je to 22. veljače 1944., baš na pokladni utorak. Sutradan na Pepelnicu išli smo s našim magistrom Škvorcom na šetnju u Remete, a vratili smo se preko Mirogoja, Nove Vesi i Kaptola kući na Šalatu. Na Kaptolu smo razgledali ruševine franjevačke crkve i jednog dijela samostana. Nije to bio pun pogodak, ali je ipak prouzročio mnogo štete. Vidjeli smo ruševine. Pod dojmom tih ruševina ušli smo uveče u duhovne vježbe, koje nam je davao naš duhovnik O. Anđelko Jurić D. I. U te sam duhovne vježbe ušao s nekim razočaranjem, jer sam želio, da ih daje netko drugi, a ne duhovnik, koga smo i onako svaki dan slušali. Duhovne vježbe, a pomalo i šutnja bile su prekidane čestim uzbunama zbog avijacije. Pater je govorio jednostavno i ozbiljno, te duhovne vježbe, makar nisu

imale onoga govorničkog sjaja i »šarma« kao prijašnjih godina, ipak su veoma djelovale i na mene, a mislim i na druge dečke. Koliko se sjećam, veliku sam ispovijed tada obavio kod Doktora Dragutina Nežića, tadanjega duhovnika bogoslova u Zagrebu, a danas porečko-puljskoga biskupa. Tokom šestoga razreda dozrela je u meni odluka, da stupim u redovnički stalež i to u Družbu Isusovu. Stvar sam iznio pred svoga duhovnika, a on me je preporučio Patru Provincialu.

31. svibnja 1944., na blagdan Posrednice sviju milosti, primljen sam od Velečasnog Oca Karla Grimma D. I. za kandidata Družbe Isusove. U novicijat sam stupio za Veliku Gospu iste godine. U kandidaturi su nas bila četvorica, od kojih su dvojica otišla iz Družbe kao skolastici. 29. sam kolovoza bio obučen u redovničko odijelo, koje evo Bogu hvala nosim već 22 godine. Prije toga za trodnevnih duhovnih vježba ovršio sam kod Patra Magistra Patéa ispovijed o cijelome životu. Taj sam dan smatrao svojim duhovnim rođendanom. Nije mi bilo baš lako i ugodno istresti torbu mojih grijeha, ali sam ju ipak istresao hrabro i posve iskreno i osjetio pravu radost i utjehu iza toga.

U prvoj godini novaštva obavlja svaki isusovac velike tridesetdnevne duhovne vježbe. To je glavna vježba u novicijatu od koje ne može nitko biti izuzet. Velike su duhovne vježbe kolijevka u kojoj se rađaju isusovci. Te sam duhovne vježbe započeo s još sedmoricom novaka, a pod vodstvom našega Patra Magistra Rudolfa Patéa 11. listopada, na blagdan Majčinstva Blažene Djevice Marije.

U drugom tjednu valjalo je napraviti životni program i životnu devizu. Sa svojih 18 godina života, priznajem, bio sam veoma nezreo za oboje. Oduševljavala me je poslušnost prvog isusovačkog svećenika Blaženoga Petra Fabra, koga sam štovao, jer sam na njegov blagdan pošao od kuće zauvijek i time ostavio svijet, i ja sam odlučio ovo dvoje: Da budeš sasvim Božji, ponizi sebe i budi poslušan!

Najljepši tjedan duhovnih vježba bio je za mene treći: razmatranje o Gospodinovoj muci i smrti. Velike duhovne vježbe završili smo uoči blagdana našeg novačkog zaštitnika Sv. Stanislava Kostke. Sigurno su te velike duhovne vježbe bile milost u mome životu, makar me nisu onako oblikovale kako su oblikovale tolike naše svece i blaženike.

U drugoj godini novaštva po tadanjem običaju obavljali smo desetdnevne duhovne vježbe, a uklopili smo se s prvogodišnjacima u drugi tjedan velikih duhovnih vježba. Bilo je to u listopadu godine 1945. Ove su me duhovne vježbe junački zgrabile, kao i njihov vođa Pater Magister Paté. U njima sam napravio životni program, koji se je veoma svidio mome Patru Magistru, jer mi je rekao, da sam se dobro upoznao i suočio ozbiljno sa svojim manama i pogrješkama, kojima sam navijestio uistinu ozbiljan i nemilosrdan rat, ali u njemu sam jedva izdržao u punom pogonu do završetka novicijata. Možda je i to previše rečeno. Bog znade. Ne želim se nipošto precjenjivati i izgledati boljim i vrednijim nego što sam u stvari bio. Svakako sam osjetio snažan poticaj na poniznost i umrtvenost, da svima dajem prednost pred sobom. Nakon Božića počeo sam pohađati sedmi razred gimnazije u sjemeništu na Šalati. Valjalo je svaki dan iz kuće iza Mirogoja ići u školu. Tu je bilo nekoliko puta krasnih poniženja za mene. I premda sam jedini taj gimnazijski razred svršio s odličnim uspjehom, bila je to odlika začinjena pilulama poniženja. Bogu hvala! Bio je to dar Božji.

Pred konac novicijata, 8 dana prije Male Gospe g. 1946., opet sam po milosti Božjoj obavio osamdnevne vježbe. Davao ih je O. Bogumil Remec. Kako je Pater Slovenac, i slabo govori hrvatski, to je u tim duhovnim vježbama zbog njegova jezika bilo mnogo smijeha. U tim sam duhovnim vježbama saznao, da ću smjeti položiti na Malu Gospu prve redovničke zavjete, i to po običaju u Družbi Isusovoj odmah vječne. Dakako da je to bio doživljaj. Noć prije zavjeta nisam mogao gotovo ništa spavati. Ujutro sam s još petoricom subraće položio te zavjete pod sv. Misom, koju je služio tadanji provincial O. Karlo Grimm.

Na koncu juniorata, to jest nakon velike mature, a prije početka filozofije, obavio sam duhovne vježbe od 8 dana pod vodstvom o. Albina Škrinjara D. I., profesora Sv. Pisma. Dakako da su bile pune citata iz Sv. Pisma. Bilo je i obilje misli i primjera iz života svetaca i duhovnih pisaca. Zapamtio sam primjer Sv. Pavla od Križa, koji je kao starac šetao vrtom i štapom lagano udarao po čaškama cvijeća govoreći: »Šuti, šuti!« Naime, svetom je starcu sve govorilo o Bogu i sve ga je veoma uzbuđivalo na suze, tako da je jedva, valjda zbog slabosti srca, mogao izdržati.

Za vrijeme juniorata 1 godinu i 3 godine filozofije boravio sam na Jordanovcu. Rektor mi je bio P. Ivan Kozelj, a profesori filozofije: P. Franjo Šanc — uvod u filozofiju, logika, kritika, ontologija, kozmologija, povijest filozofije, proseminar, seminar, tumačenje i čitanje tekstova Aristotela i Sv. Tome; P. Ivan Kozelj — racionalna i empirijska psihologija, teodiceja; P. Bogumil Remec: etika; P. Karlo Grimm — sociologija; P. Jozo Jurić — biologija; P. Stjepan Peško — fizika i kemija; P. Branko Majetić — matematika; P. Vjekoslav Lončar — retorika, njemački, latinski, grčki; P. Stjepan Flodin — retorika, francuski.

Studij filozofije nije me previše privlačio, pa sam se više dao na čitanje knjiga i časopisa, što mi je kasnije dobro došlo. Nisam nipošto, a ni danas ne potcjenjujem filozofiju, ali jer po naravi nisam spekulativan tip, vidio sam da sam nesposoban zaći duboko u filozofske probleme. Ipak sam iz studija filozofije izvukao jednu veliku korist: naučio sam se logično misliti i sve stvari ozbiljno podvrgavati kritici.

U praznicima iza prve godine filozofije obavio sam osamdnevne duhovne vježbe u rezidenciji Družbe Isusove u Palmotićevoj ulici, a davao ih je tadanji instruktor treće probacije O. Ivan Jäger D. I. Govorio je jezikom stručnjaka, koji se veoma dobro razumije u duhovne vježbe sv. Ignacija. Naročito je lijepo obradio tipično ignacijanska razmatranja: o pozivu Krista Kralja, o dvjema zastavama, o tri načina poniznosti, potičući egzercitante da neprestano ponavljaju trostruki razgovor moleći da budu primljeni pod zastavu Krista Gospodina. U zadnjim točkama potakao nas je, da u završnom razmatranju obnovimo osobnu posvetu Presv. Srcu Isusovu i posvetu Blaženoj Gospi.

Nakon druge godine filozofije, to jest od 1. do 8. kolovoza 1949., također sam obavljao osamdnevne duhovne vježbe, i to opet u rezidenciji u Palmotićevoj ulici. Ove je duhovne vježbe davao naš duhovnik, naime nas skolastika na Jordanovcu, O. Stjepan Krizin Flodin D. I., koji se je nedavno vratio iz četvorogodišnjeg tamnovanja. Te je duhovne vježbe obavljao skupa s nama skolasticima i braćom i tadanji provincial O. Karlo Grimm, koji je redovito dolazio na sve točke, što nas je veoma edificiralo. Duhovne vježbe su bile veoma originalne. Uvodno razmatranje o obraćenju Sv. Pavla a sva ostala razmatranja isključivo na temelju evanđeoskih tekstova. Jezik Oca Flodina bio je veoma sočan i bogat. Prekrasno je obradio Gospodinov ukop. Te su duhovne vježbe bile uistinu velika škola za razmatranje nauke i života Krista Gospodina. Vođa duhovnih vježba, koji sam neprestano razmatra Gospodinov život i koji ne može zamisliti drugo razmatranje nego o Gospodinu, nastojao je i nama egzercitantima što više približiti Gospodina.

U srpnju svete jubilejske godine 1950., nakon svršetka filozofije došao sam u Dječačko Sjemenište na Šalati, gdje sam postao prefekt III razreda i nastavnik vjeronauka u III a i III b razredu. Prije početka školske godine opet sam obavio svoje godišnje duhovne vježbe, a davao ih je časni i sijedi starina, ali koji je uza svu svoju starost još krepko vršio u sjemeništu službu generalnog prefekta, O. Karlo Leopold D. I. taj je časni otac predstavnik stare garde naše provincije, pa su stoga njegove duhovne vježbe davale nešto od one patrijarhalne svečanosti i uzvišenosti. Sve

točke lijepo dotjerane, jezik svečan i dostojanstven kao i čitav Patrov nastup, koji je ulijevao poštovanje. U nekim se je točkama Pater znao upravo zanijeti, tako na primjer kad nam je opisivao sudnji dan. Služio se je duhovnim vježbama Oca Meschlera. U konsideracijama je lijepo prema spomenutom autoru obradio neke bilješke i pravila knjižice duhovnih vježba. Razmatranja je Pater izlagao s mnogo srca, osjećaja i topline. Mislim, da su mi ovo bile posljednje duhovne vježbe, koje je davao jedan Pater iz starije generacije, koja je imala mnogo srca i osjećaja, i koja se je znala u duhovnim vježbama, u ekshortama i u propovijedima upravo raspjevati. Slušao sam i dva puta trodnevnicu prije obnove zavjeta, koju nam je davao O. Leopold, a više sam ga puta slušao i propovijedati. P. Leopold je bio svagdje uvijek isti. Sve je to obavljao s mnogo pobožnosti, dostojanstva i osjećaja. Iz njega je uvijek strujilo i govorilo najdublje uvjerenje. P. Leopold je već davno pokojni. Šteta što dosad još nitko nije dao malo veći prikaz njegova života. On bi to svakako zaslužio, jer je bio isusovac, koji je imao nešto tipično od one ignacijske otmjenosti, koja je bila toliko značajna za mnoge stare isusovce. Tu je ignacijsku otmjenost lijepo opisao O. Hugo Rahner u svojoj studiji: »Sv. Ignacije Lojolski i povijest njegove duhovnosti«.

Na koncu školske godine 1951/52. bio sam s generalnim prefektom Ocem Antunom Fostačem i trideset i četvoricom đaka mjesec dana na radu u Gorskom Kotaru, o čemu sam vodio poseban dnevnik. Kao mala ilustracija toga života evo izvadak iz tog dnevnika:

16. VI. 1952. Danas je prvi radni dan. Ustadosmo već u 4 sata. Brzo smo se umili, spremili i pribivali sv Misi. Iza sv. Mise bijaše zbor i dizanje zastave. Rukovodstvo nastoji prožeti život u radu svojim idealizmom. Iza doručka pod zastavom krenusmo na radilište, koje je udaljeno od baraka nekoliko kilometara. Vrijeme je tmurno pa nekako i raspoloženje. Putem sam obavljao svoju meditaciju. Napokon dođosmo do radilišta. Zadatak nam je bio da uklonimo kamenje i načinimo mjesto za malu prugu, kojom će se voziti to kamenje. Kad smo počeli raditi postadosmo veseliji i vedriji. Svuda nam se pružaju divni vidici: brda, doline, livade i crnogorične šume. Vrijeme nam je ipak sporo prolazilo. U 10 sati dobismo kruh i sir. Iza toga krenusmo dalje kroz šume na novi lakši posao. Krampali smo mekano kamenje i zemlju te vozili kolicima i vagonetom. I tu nam je vrijeme sporo prolazilo. Vratismo se u koloni umorni natrag u baraku. Tu je valjalo čekati na ručak. Iza ručka naši dečki, V četa, odigraše nogometnu utakmicu protiv I čete i pobijediše je sa 6:1. Time smo porasli u očima sviju kao dobri športaši. Mislim, da smo prilično dobro djelo-

vali i radom. Kamo sreće, da u svemu veoma dobro djelujemo kao što se dolikuje nama nositeljima svjetla, koje nazivaju mračnjacima.

17. VI 1952. Danas smo radili isti posao, na istom mjestu kao i jučer. Kad smo se vraćali kući nosio je svaki nekoliko stotina metara po jednu cjepanicu za kuhinju. Pater je uzeo najveću i spomenuo, da će mu to biti kao neki križni put. Patrova je misao oduševila i mene te i ja pograbih cjepanicu misleći na Isusa, koji je nosio teški križ na Kalvariju. Ta me je misao činila sretnim i ja sam iz ljubavi prema Isusu veselo i radosna srca nosio svoju cjepanicu... Danas je bila prva konferencija na kojoj se je vijećalo o kulturno-političkom radu u brigadi. Bilo je predloženo, da se obradi tema o Vatikanu i jugoslavenskim narodima. Dečki kažu, da su se svi tada okrenuli prema njima.

Tako je to išlo punih mjesec dana. Mnogo smo radili i upoznali život na omladinskim radnim akcijama. Za buduće svećenike bilo je to svakako korisno.

Nakon prefekture pozvan sam u vojsku, i to: bio sam najprije 13 dana u Zenici ,a zatim sam prekomandovan u Foču. Pred Božić sam se vratio kući kao stalno nesposoban i odmah započeo teologiju na bogoslovskom fakultetu na Kaptolu. Stanovao sam u skolastikatu u Palmotićevoj. Superior mi je bio P. Majetić. Drugu, treću i četvrtu godinu teologije imao sam sva predavanja kod kuće u Palmotićevoj. Dogmatiku mi je predavao: O. Brajčić, moralku i crkveno pravo: O. Ferenčić, Sv. Pismo Novog Zavjeta: O. Škrinjar. Posljednje dvije godine bio mi je superior O. Ribinski.

Na koncu prve godine teologije imao sam prilike da slušam i obavljam jedne od najljepših duhovnih vježba. Moj je općeniti dojam bio: ove su duhovne vježbe univerza, visoka škola duhovnog života. Tko je bio vođa ovih duhovnih vježba? Onaj, koga su naši skolastici već davno priželjkivali i molili poglavare, da im daje duhovne vježbe, a to je O. Ivan Kozelj. Ja sam već kao gimnazijalac četveroškolac slušao trodnevne duhovne vježbe O. Kozelja, ali sada nakon 12 godina od toga 9 godina, redovničkog života i iskustva značilo je slušati Patra s mnogo više zrelosti, ozbiljnosti i razumijevanja. Želim napomenuti kako nas je Pater ozbiljno i dosljedno vodio do reforme života. Osjećao sam se dotjeran do zida. Možda sam se i previše preplašio, ali je moj strah rastjerao tadanji duhovnik, kome sam otkrio dušu i koji me je veoma utješio i smirio.

Nakon druge godine teologije davao nam je duhovne vježbe mladi Pater Miljenko Belić, profesor filozofije u našem skolastikatu na Jordanovcu, ali koji se uz filozofiju intenzivno bavi baš

studijem knjižice duhovnih vježba. Izložio nam je čitav fundamenat već u uvodnom razmatranju. Prvi dan smo razmatrali o grijehu, a drugi dan je već bila sveta ispovijed i završetak misli i razmatranja iz prvog tjedna, te odmah prelaz na razmatranja iz drugog tjedna sve prema knjižici duhovnih vježba. Budući da su s nama bogoslovima obavljala duhovne vježbe i naša časna braća pomoćnici, to je Pater dao jednu vrlo lijepu konsideraciju o bratu Družbe Isusove. Takovo sam nešto tada prvi puta čuo u duhovnim vježbama. Uz razmatranja o Gospodinovom Uskrsnuću i Uzašašću Pater nam je razvio i jedno razmatranje o uznesenju Blažene Djevice Marije na nebo što sam također prvi puta čuo u duhovnim vježbama.

Nakon treće godine teologije kao pripravu na najveći i najradosniji događaj u mome životu, a to je sveto svećeničko ređenje duhovne vježbe sam obavljao s ostalim ređenicima i redovničkom zajednicom u Dječačkom Sjemeništu na Šalati. Bilo je to providencijalno. U toj sam kući započeo dugu pripravu na svećeništvo, pa je eto sada u njoj bila i ona zadnja neposredna priprava. Dakako da je u meni vladalo skoro mladomisničko raspoloženje.. Vođa duhovnih vježba bio je onaj, koji je mi dao kao učitelj novaka prvu redovničku formaciju u novicijatu: O. Rudolf Paté. On je tada vršio službu instruktora treće probacije. Njegove su mi misli i ideje bile manje više poznate iz novicijata iz velikih tridesetdnevnih duhovnih vježba, ali dakako da sam ih sada bolje shvaćao i razumio. Duhovne vježbe su svršile 27. srpnja 1955. ujutro i toga sam dana odmah primio subđakonat, a slijedeća dva dana đakonat i prezbiterat. Redio me je kao i još trojicu subraće tadanji nadbiskup-koadjutor zagrebački, danas kardinal Dr. Franjo Šeper. Svećeničko je ređenje bilo baš u subotu, opet na dan Majke Božje, i Sveta Misa je bila od Svete Marije u subotu. Tako je draga Gospa opet bila uza me na najveći dan moga života. Iza ređenja slijedila je mlada misa u rodnome selu s mnogo radosti i utjehe i za mene i za moje roditelje, za moju dragu baku, za rođake, znance i prijatelje. Evo nešto i o mojoj mladoj misi.

Mladomisnik je opet došao u svoje rodno selo Bistrince, filijalu župe Valpovo. U rodnoj kući ga je dočekao uz roditelje, baku i rođake i prijatelje O. Mato Jović, koji drži u Bistrincima trodnevnicu kao pripravu za mladu misu.

Sutradan, 7. kolovoza osvanuo prekrasan dan. Nigdje ni oblačka. Pravo čudo u onoj kišnoj godini! Oko devet i po sati mladomisnik polazi iz rodne kuće praćen roditeljima, bakom i rođacima u crkvicu, koja je samo stotinjak metara daleko. Putem narod mu je načinio špalir. U sakristiji se obukao u misno odijelo, a zatim pošao u procesiji kroz crkvicu napolje, gdje je bio pod

starodrevnom lipom podignut oltar sa slikom Presv. Srca Isusova. Dobro uvježban zbor Bistrinčana otpjevao je dvije kitice: »Svi kliknimo Kristu!«

Mladomisnik se s asistencijom zaustavio podno oltara. Tu ga je pozdravilo deklamacijama petero nevine dječice obučene u bjelinu, a u rukama im na jastučićima simbol svećeništva: kalež, klasje, loza, štola i brevijar. Zatim ga je pozdravio manduktor domaći župnik Dr. Đuka Marić: »Dragi moj mladomisniče, pristupit ćeš k Božjem žrtveniku pod ovom starodrevnom lipom, gdje si se kao dečkić igrao dravskim pijeskom i gdje su možda nikle prve klice tvog svećeničkog zvanja.« Istini za volju mladomisnik mora priznati, da je jedva suzdržavao suze.

Pod sv. Misom skladno su i gromko pjevali Bistrinčani, sretni što se nakon 23 godine drugi njihov sin uspeo na oltar kao Kristov svećenik. Iza evanđelja uspeo se na propovjedaonicu O. Mato Jović i gromko progovorio masi od možda kojih 7.000, koja ga je pomno i pažljivo slušala. »Svećenik je iznikao iz naroda i živi za narod.«

Mladomisnik je pričestio svoje drage roditelje, baku i rođake, a poslije sv. Mise podijelio im pojedinačno mladomisnički blagoslov. Zatim je dijelio blagoslov narodu kroz sat i četvrt. Dugačku štolu od 3 metra držala su 2 bogoslova a ostali bogoslovi i seminarci, mladomisnikovi đaci sa Šalate, dijelili su sličice. Mladomisnik se osjećao sretan među svojim dragim narodom iz Slavonije i Baranje, koji tako pobožno prima njegov blagoslov.

Kod mladomisničkog ručka pozdravio je mladomisnika domaći župnik, a zatim O. Jović, Preč. Radičev, koji je mladomisnika kao nekadanji valpovački kapelan i krstio, te Preč. Kolesarić, Bistrinčanin, danas monsignor, dekan i župnik u Drenovcima. Na koncu ručka ustao je mladomisnik, zahvalio se roditeljima, baki rođacima, gospodinu župniku, organizatoru mlade mise, ostalim svećenicima, bogoslovima i seminarcima.

U 4 sata mladomisnik je održao opet vani pod dragom lipom svečani blagoslov, a zatim je dijelio mladomisnički blagoslov onima, koji ga još nisu primili.

Mladomisnik je četiri dana držao večernjice i propovijedao. Narod se veoma odazvao. Posljednje večeri nije sve ni stalo u crkvicu i sakristiju. Zadnju sv. Misu je odlužio za Bistrinčane, koji poginuše u drugom svjetskom ratu.

Na odlasku dvorište mladomisnikove rodne kuće bilo je puno. Svatko je želio reći zbogom te izraziti najbolje želje. Mnogi obećaše mladomisniku doživotne molitve. On je upravo smeten

zbog tolike privrženosti napustio svoje drago rodno selo, ali i s molitvom na usnama: Isuse, blagoslovi ove dobre ljude, koji tako primiše Tvog svećenika!

Moj put do oltara je završen. Draga Gospa, dobra baka, sjemenište, Družba Isusova, duhovne vježbe bijahu veliki darovi Presvetoga Trojstva mojoj neznatnoj osobi. Sretan sam u svom zvanju, uvijek u poslu i akciji, a Bog dijeli i blagoslov. Po milosti Božjoj jesam što jesam. Vazda bio blagoslovljen Trojedini Bog, Blažena Djevica Marija! Neka mi Gospodin udijeli milost, da ostanem potpuno i žarko vjeran svome svećeništvu do groba!!!

10. Mato Matošević D. I.

Završio sam prvi razred 1951. i pun čeznuća za rodnim krajem iz državnoga internata došao kući. Tko sretniji od mene! Odmah sam obišao selo, livade i šume, na koje sam tako često sa suzama u očima u internatu mislio. Došao sam i do župne crkve na brežuljku, koja u svojoj bjelini dominira selom. Župnik je došao prije godinu dana, i već je pripremao vjernike za sv. potvrdu. Kod njega sam našao dječaka mojih godina. Došao je i on na praznike. Nakon kraćeg razgovora saznao sam da je prvi razred svršio u sjemeništu u Visokom. »Vidi, vidi, pomislih u sebi, i u paroke se danas može ići!« Slušao sam dalje njegovo izlaganje o sjemeništu ali bez nekakva interesa.

Osvanuo je 1. srpnja 1951., krasan dan, kakav se samo za ovu zgodu poželjeti može. Biskup je došao, i oko devet sati počela je svečanost kod krizme. Lijepo sam se obukao, samo mi je bilo neugodno što sam ja jedini imao kratke hlače, a druga su mi djeca zaviđala što i oni nemaju toga. Poslije krizme i sv. Mise pošao sam sa svojim malim prijateljima na trešnje. Na glavama su nam još bile svilene vrpce, koje su svjedočile da smo danas postali vojnici Kristovi. Razumije se, naši su se razgovori vrzali samo oko današnjeg događaja. Nakon kraćeg razmišljanja zavičem: »Hej, dečki, ja ove godine odlazim u sjemenište. Odmah ću danas reći mami!« Mama je bila vesela kad sam joj to rekao no nije mi ništa obećala. Nakon nekoliko dana na moju žalost ona mi reče: »Ti ne možeš ove godine ići u sjemenište. Još si mlad i malen, a svećenici naskoro ne će smjeti primati kandidate mlađe od 15 godina ili poslije završene mature.« Ja sam navaljivao, ali je mama ostala pri svome. Došlo je vrijeme upisa u drugi razred, a ja ni makac: ili u sjemenište ili nikuda! Šiba je riješila poteškoću, i ja sam se suznih očiju i teška srca uputio u Vareš.

Nisam više boravio u internatu. Smjestio sam se s bratom — zidarom u radničku kuću u onom kraju zvanom »cimer«. Tu sam morao s bratom kuhati, spavati, i dakako u istoj sobi učiti. Subotom poslije podne išao sam u 15 km udaljeno rodno selo a ponedjeljkom sam se u 3 sata i ljeti i zimi, s radnicima vraćao u Vareš.

Brat je često dugo bio na poslu, a ja sam u to vrijeme s prijateljima ganjao loptu. Navečer sam slušao, htio ili ne htio, razgovore mojih sumještana-radnika. Ti razgovori najčešće nisu bili na visini. Otvoreno su preda mnom govorili o najsvetijim tajnama obiteljskog života. Mnogi su se hvalili, osobito mlađi, kako su »dobro« iskoristili svoje momaštvo. Svoje su pričanje ne rijetko popratili uobičajenim psovkama i kletvama. Neki su me voljeli, pa da mi naprave, po njihovu mišljenju veselje, pripovijedali su mi kojekakve stvari, a ja sam ih, moram priznati, slušao. U toj sam sredini proveo tri godine. Sve se je to duboko usjeklo u moju mladu dušu. Nisam više ni pomišljao na sjemenište. Bila je to samo davna želja.

Preko praznika župniku su iz Zagreba dolazili bogoslovi na odmor, no ja sam s njima izbjegavao svaki susret. Držao sam se daleko od njih, iako nisam zanemarivao nedjeljnu misu. Na vjeronauk sam rjeđe polazio; — samo nedjeljom s momcima.

Konačno sam i ja 1954. na klupi mogao napisati kao i moji mnogi kolege: »Od kolijevke pa do groba najgore je đačko doba!« Nasmijana sam lica i vedra pogleda nosio svjedodžbu male mature u džepu. Prije nego što sam ušao u kuću, ozbiljno sam se upitao: a kuda ćeš sada? Nisam li razrednici, kad mi je postavila to pitanje, rekao: »Idem na zanat!« Dakle, druge nema! A koji, to ćemo kasnije vidjeti.

No majka mi je znala pripomenuti: »Sjećaš li se, ti si nekada želio ići u sjemenište!« Ja sam se nasmijao: »To je bilo nekada.«

» Ali mogao bi i sada« — nastavila bi mama.

»Ne ću«!

Ipak, unatoč mom odbijanju i zbog drugih stvari, što su me čvrsto vezale, u meni se javljala veličina svećeničkog poziva. Jednog se popodneva navratim župniku:

»Velečasni, ja bih u sjemenište!«

— »Jesi li čvrsto odlučio«?

»Pa znate, nekad mi dođe volja da idem, a nekad da potražim drugo zvanje. Znate ..., ja ...«

— »Vidjet ćemo!«

Naravno da me biskup zbog ovako nestalnog držanja nije mogao primiti. Kad mi je to župnik saopćio bio sam veoma radostan. »Rekao sam biskupu kako svari stoje sa mnom i nisu me primili. Sad ja mogu ići kud me srce nosi.« Svojim vladanjem i osornim govormo majci sam dao na znanje da ne želim više ni čuti nešto o sjemeništu.

Napisao sam molbu i u njoj naveo da želim biti stolar.

»Kud se spremaš«? — upita me mama.

»Idem se upisati na zanat«.

Ona je oborila glavu i nastavila prati suđe. Ja onako ponosit torbu u šake i put pod noge. Sve je išlo po planu. Molba je primljena, i za koji dan ću dobiti »rješenje«.

Početak je prve polovice kolovoza. Koševina je pri kraju. Još je tu i tamo po koji čovjek obarao posljednje otkose trave. I ja sam sa svojim mladim bratom s kosom u ruci izašao na livadu iznad crkve. Posao je težak, a sunce je pripeklo pa se brzo umorismo. Blizu je 12 sati, i mi se uputismo u dragu hladovinu. Sjeo sam na travu i promatrao sjenu na crkvi po kojoj sam određivao satove u danu. Pokraj nas je vraćajući se sa šetnje prošao jedan bogoslov. Lijepo nas je pozdravio, zadržao se u kraćem razgovoru i onda otišao u župni stan. Ja sam i dalje promatrao i onu sjenu. Najednom sam čuo u sebi tih ali čvrst glas:

»Jesi li vidio kako je onaj bogoslov veseo ...? Prije tjedan dana dvije su djevojke otišle u časne sestre, a dvije godine prije tvoj rođak Mijo u sjemenište.«

— Pa što onda?

— Mogao bi i ti!

— Ne, ne ću, ne mogu! — iz grudiju mi se očajno otimlje samo riječ ne.

Glas je bio miran i uporan:

— Zašto nećeš?

— Ma ne mogu, potreban sam ...

— I meni su potrebni svećenici!

— Ali ja ne mogu ostaviti ...!

—Ako ostaneš možda ćeš usrećiti jednu osobu, a kao svećenik bezbrojnim ćeš dušama koristiti.

— To je za me preteško!

— Neću te ostaviti sama.

— Ali ja sam ... t

Ali — i glas je, ne dovršujući rečenice, očekivao moj odgovor. Ubrzano sam disao. — Dobro, ustat ću i poći ... Okrenem se bratu i rekoh mu: »Mijo, sad ću ti nešto reći, ali da nisi nikome ništa pisnuo, pa ni mami! Večeras idem paroku i reći ću mu da želim u sjemenište.«

Bilo je oko 6 sati navečer. Župnik je na livadi ispred crkve molio brevijar. »Mijo, hajdemo! Možda ću se zadržati u razgovoru s velečasnim, a htio bih prije sumraka biti u kući da se odmorim od napornog dana.« Putem sam koracao nevesela srca gledajući preda se i misleći na današnju duševnu borbu. Nije mi bilo milo, što je Netko nada mnom slavio pobjedu, ali »teško ti je protiv ostana praćakati se!« Bratu sam rekao da pričeka kod ograde, a ja sam prišao župniku. Smiješeći se pruži mi ruku: »Mato, evo ruke! Kako si? Što ima novo?« Grlo mi se stislo od nekog bola, a suze mi navriješe na oči. Borba je ponovo počela. Ipak sam kroz plač uspio izustiti: »Velečasni ja bih u sjemenište! i odmah sam ušutio. »Dobro ... Ja ću promisliti, a ti svaki dan moli na čast Duhu Svetom 7 puta Slava Ocu. Za tjedan dana vidjet ćemo što treba napraviti.«

— »Hvala, vam velečasni!« i olakšana srca pođoh kući. Nikome nisam ništa pripovijedao.

Uoči Velike Gospe saletješe me prijatelji i prijateljice: »Hajde, hoćemo li sutra na dernek u Sutjesku?« Lagano sam se osmijehnuo: »Ne znam. Vidjet ću. Možete jednom i bez mene, mislim da će vam i onako biti zabavno.«

Sutradan, na Veliku Gospu bio sam na ranoj Misi. Sunce je zlatnim zrakama obasjavalo nutrinu crkve. Bio sam miran i u dubini sam svoje duše razmišljao o Božjem pozivu. U to mi priđe jedan mališ: »Velečasni te zove u sakristiju.« Naslućivao sam što bi moglo biti. Župnik me pozove na stranu i reče: »Biskup te je primio u sjemenište.«

— Da ali kako ću ja dobiti svoje dokumente i hoće li me pustiti sa zanata?«

— Mislim da ne će biti poteškoće.«

Poslije podne sam rekao majci: »Mama, primljen sam u sjemenište.« Stariji mi je brat Ivo donio svjedodžbu i molbu. Bio sam primljen za električara, no rado su me pustili, jer su imali puno kandidaa za zanat. Mama i najstariji brat pobrinuli su se za opremu. Nije bilo lako, ali su ipak nekako kraj s krajem skucali.

Slijedeće nedjelje župnik je najavio kod svete Mise da naskoro odlazim. Ljudi su se pogledali, a ženski svijet je vrtio glavama. Svakako je to za mnoge bilo iznenađenje, a za neke kao nešto nemoguće. Jedni su govorili: »Bit će on tamo jednu godinu dana i onda će se vratiti.« Druge opet: »Nisu njegove oči za paroka ... Šteta takova dečka«! Poslije petog razreda jedan, koji je dva put bio mladoženja, savjetovao me: »Nemoj, bolan, više tamo ići. Izaberi jednu po volji i oženi se!« Kako sam prije bio tvrd na Božji glas tako sam se sad smiješio na ove izjave, kojima nije bilo ni kraja ni konca.

Već sam dva mjeseca u sjemeništu. Brzo sam se snašao, jer sam zarano otišao — kako u Bosni vele — u svijet. Mnogo lijepih uputa i savjeta dao mi je rođak koji je već dvije godine sjemeništarac. Upoznao sam se s jednim Tuzlakom i sve do danas ostali smo nerazdvojivi kolege.

Evo pisma od kuće. Po naslovu »drago dijete« vidim da je od mame. »Pričao nam je velečasni kako je u Zagrebu. Veli da je bio i kod tebe. Veoma mu je drago što si veseo.«

— Da, mama, ja sam veseo i zadovoljan što sam našao svoju sreću. Ipak se češće moram boriti protiv starih uspomena.

Koncem studenog pisao mi je stariji brat Ivo. Kakvog li iznenađenja i radosti za mene!

»Dragi brate, već sam ti se nekoliko puta javio. Iz »cimera« te svi pozdravljaju, a Anto Ž. ti šalje ove novce. Iza tvog odlaska mnogo sam razmišljao. Kod sebe imam i Sv. Pismo pa ga češće čitam. Prije petnaestak dana naiđoh na ove retke: Tko ljubi oca ili mater više nego mene, nije mene dostojan; i tko ljubi sina ili kćer više nego mene, nije mene dostojan. I tko ne uzme križa svoga i ne ide za mnom, nije mene dostojan ... (Mt. 10,36 — 38). Stavio sam Sv. Pismo na krevet i zadubio se u te misli. Na koncu, znaš što sam odlučio?! Kad se budeš vraćao s božićnih praznika, i ja ću s tobom u Zagreb. Sve sam uredio s parokom. Ja želim biti časni brat, i obećali su me primiti.«

Dođoše i dugo očekivani praznici. Uoči Badnjaka stigoh kući. Majka me dočeka na vratima i sa suzama radosnicama zagrli. Veselju mlađeg brace i sestrice nema kraja ... Ponoćka, snijeg, grudanje, skijanje, sve je to čarobna idila. Časni mi je brat dao knjigu »Svjetlo planina«. S užitkom sam je čitao, jer sam se i ja poput junaka te knjige Hinka borio i došao do svog zvanja.

Brat mi se Ivo pomalo spremao i nestrpljivo čekao polazak. No nije bilo sve gotovo. Majka nije dala svoj pristanak — a najviše je njega voljela. »Sinko, — govorila je kroz suze — nemoj sada ići! Pričekaj još dvije godine, dok Ilija završi vojsku, pa onda možeš kud hoćeš!«

— »Ne, draga mama, ja moram sada ići. Mene dragi Bog zove i tko zna hoće li se kasnije svojim pozivom k meni navratiti ako mu se sada ne odazovem«. I mami nije ništa drugo preostalo nego da svoje dijete blagoslovi: »Dobro, hajde ti kamo te Bog zove, a mi ćemo kako znamo.« Radi nekih poteškoća oko odjavljivanja u Varešu i Kaknju morao je nekoliko dana prije otići da mognemo zajedno u Zagreb. Gledao sam za njim kako odlučno i u svom srcu sretan zamiče iza kuća. »Bože moj, kako Ti se spremno moj brat odazva, a sa mnom si imao toliko borbe. I još nisam sasvim Tvoj«.

Poslije podne sjedio sam kraj prozora i čitao kako je Hinko sa svoja dva bratića u sjaju sunca na obroncima Serlesa jurio na skijama. — Sigurnono je bilo lijepo kao i meni sada u Borovici — pomislih u sebi. Uto uđe sestra u sobu. »Braco, što to čitaš?«

— »A evo knjigu!«

— »Je li lijepa?«

— »Čudo od pera!«

»Sjećaš li se kako si ti ono otišao u sjemenište?«

»Kako se ne bih sjećao! Sve mi je pred očima kao da je jučer bilo.«

»Ali ti ne znaš svu istinu o svom zvanju.«

»Hajde, reci, da čujem što ja to ne znam!«

»Prošle godine, dok si još išao u Vareš, mama je često molila za tebe, a u korizmi je sve dane postila — u Bosni kažu žežinjati — da te dragi Bog pozove u svećenike. Eto, to je što ti ne znaš.«

Sad mi je bilo sve jasno: Ja imam zvanje, majka mi ga je izmolila. Od toga časa nikad mi nije došla misao da napustim svećenički poziv.

Praznici su prebrzo prošli. Spremio sam kovčege i sjeo na vlak. U Kaknju mi se pridružio brat Ivo i skupa smo nastavili put u Zagreb. Vrijeme mi je nekako brže prolazilo nego u prvom polugodištu. Bog me je sve više privlačio k sebi. Pri svršetku školske godine poslao sam molbu svome biskupu da mi dopusti prijeći isusovcima. Sumnjao sam u njezin uspjeh. — Ako mi sad ne uspije, ja ću stalno navaljivati dok mi ne dopusti. Međutim je preuzvišeni natpastirskim blagoslovom popratio moj korak. Ja sam otišao na velike praznike, a brat mi je već bio u novicijatu. »Ako Bog da, na godinu ćemo biti zajedno!« — rekoh mu sa svetom zavišću.

Druga mi je godina mirno i sigurno prolazila. Nestrpljivo sam očekivao kad ću u novicijat. Sa svojim sam Tuzlakom pravio planove i određivao datume kad ćemo se naći u novicijatu. Konačno smo uglavili 15. srpnja 1956. »Tog dana — reče mi on — čekam te u Doboju, a sad s Bogom i doviđenja!« Vlak je pojurio a on mi je mahao stojeći na peronu.

Kod kuće su me čekali veliki poslovi. Najstariji brat već je bio u vojsci, a Ivo u novicijatu. Trebalo je spremiti cijelu košević. No gdje se s voljom i ljubavlju radi, nije teško. Majka me je gledala s nekom svetom radošću, ali često suznih očiju. Kako i neće, kad za koji dan odlazim i tko zna kad ćemo se ponovo vidjeti.

Sedam dana prije polaska mama mi reče da se i sestra sprema u samostan. Otkako je brat otišao u vojsku, u kući nije nitko zarađivao novaca; stoga je sestra išla drugima na njivu, brala jagode i maline te ih na leđima u 15 km daleki Vareš nosila i prodavala da se može opremiti. Otišla je u kolovozu Kćerima Božje Ljubavi s maminim blagoslovom. Završila je bolničarsku i kate-

hetsku školu. Sada se nalazi u staračkom domu u Travniku gdje se žrtvuje za one koji su od svih zapušteni.

Kod kuće ostat će samo mama i najmlađi brat. Bila mu je godina dana kada je otac umro. Baš te godine — 1956. završio je pučku školu. U šestoj je godini primio prvu sv. Pričest i sv. potvrdu. Svaki je dan išao na Misu i blagovanje Tijela Gospodnjega. Bogoslovi su ga zvali »mali« Mijo — a bio je zaista malen. Kad god bi ga tko upitao: »Što ćeš ti biti« odgovarao bi: »Parok«. Pa eto i taj brat 13. srpnja na rastanku zagrli me i reče: »Možda ću i ja ove godine u Zagreb«.

— »Ti si još premalen i premlad. Za Zagreb moraš biti mnogo veći!«

— »Vidjet ćeš ...«

Kad sam došao u Zagreb, velečasni otac Provincijal mi pokaza molbu »malog« Mije — moga brata. Evo je u cijelosti:

Borovica, 17. VI. 1956.

Hvaljen Isus i Marija! — Dragi Velečasni!

Kad se časni brat vratio iz Zagreba u Borovicu, ja sam se naplakao, jer mi niste javili da li me primate. Ako me ne primite, ja bih morao ići u školu u Dragoviće, a to je dva sata od moje kuće, kod Kraljeve Sutjeske. Tamo su muslimanska sela i velike vode, pa kad padne kiša, onda voda odnese most, a ja sam još malen, pa ne bih mogao prijeći. Mogao bih i u Vareš, ali nemam gdje spavati ni gdje se hraniti. A kad bi ostao od škole, mama mi je rekla, da će me dati da čuvam tuđe ovce po planinama. A ja bih želio biti svećenik i tražiti izgubljene ovce. Dragi Oče, molim se Srcu Isusovu, da mi nađete stan, pa ako ikako mognete da me primite. Meni krevet treba vrlo malen, od jednog metra i nešto više, jer sam malen. Ja nisam naučio živjeti gospodski, mogao bih spavati i na slamnjači u jednom ćošku zavući se, a jesti ono, što od drugih ostane, meni će biti dosta. Dragi Velečasni, molim Vas da mi otpišete ne bi li me obradovali.

Molim brzi odgovor. Vaš odani u Kristu Mijo Matošević pokojnog Joze.

Nakon ovog pisma — a bilo je treće, »mali« je Mijo početkom rujna došao u Zagreb. S lijepim je uspjehom završio daljnjih sedam razreda i novicijat, a sad je na odsluženju vojnog roka. Slijedeće će godine nastaviti svoj put do oltara.

Tako je mama ostala sama više od godine dana kraj toliko djece, koju joj je dragi Bog dao, ali opet uzeo. Neke su je žene sažalijevale, a druge opet govorile: »Sama je kriva. Ja im ne bi dala ići, da sam mjesto nje, pa makar svi postali biskupi!« Poslije Božića dobio sam mamino pismo u kojem sam vidio da ona potpuno predana u volju Božju podnosi svoju osamljenost.

»Drago moje dijete! Zima je neobično jaka, a ja sam sama kod kuće. Sama sam okitila božićno drvce. Sama sam provela Badnju noć, a prije mi je kuća odjekivala od vašeg smijeha. Na ponoćki sam dugo razgovarala s malim Isusom o vama. Zahvalila sam mu što vas je pozvao da mu služite, i molila Ga da vam dadne ustrajnost na putu koji ste odabrali. Svaki dan s krunicom u ruci mislim na vas. Neka vas dragi Bog blagoslovi!«

Svršio sam novicijat i filozofiju. Mogu reći samo to da sam primio neslućenih milosti i stekao divnih spoznaja Božjih i znanstvenih. Bio sam i prefekt u zagrebačkom sjemeništu, a divna Providnost pozvala me neka budem i kod Austrijanaca u konviktu Kalksburg kraj Beča. Malo čudno, no dobar je i velik Bog, od njega očekujem divne stvari u životu.

Uz pomoć Božju, naše nebeske i zemaljske majke pošli smo svi za Kristom, koji je učinio, da njegova milost u nama ne bude besplodna.

Mato Matošević D. I.

II. Anto Lutter

Zašto sam postao svećenik? Jedna francuska poslovica veli: stil je čovjek. To isto moglo bi se reći i za svećenika: zvanje je čovjek. Nijedno zvanje, kao ni čovjek, nije isto. Svako ima smjer posebnosti, ujedno sličnosti i različnosti, svoje razloge i osobine, jednom riječi rečeno: zašto i kako.

Ali bit svakoga zvanja, njegova srž, stožer, bez sumnje je milost Božja. Božja riječ: »bez mene ne možete ništa učiniti ...« koliko god vrijedi za život u milosti, toliko isto vrijedi i za milosni život u zvanju. Bez Božje milosti nema zvanja. Milost je stvarni temelj zvanja. Jedno bez drugoga isključuje se. Zvanje je milost.

A milost je različita, s obzirom na čovjeka. Tako je i sa zvanjem. Nekoga je Bog pozvao ...« Učitelj je tu i zove te ...« a nekoga ... »Dođi, i idi za mnom!«, a nekoga, tko zna kako ... i u tom je pogledu odgonetka onoga: kako i zašto. Neki možda zna, ili si barem utvara da zna, posljednje razloge svoga zvanja, a neki, držim da ima dosta takvih, ostavljaju posljednji zašto za trenutak vizije licem u lice Onoga koji nas je pozvao i govoreći o »kako«, te na taj način veoma lijepo odgovore i na »zašto« svoga zvanja, s obzirom na vrijeme i okolnosti života. U tim mislima evo nešto i o mojem zvanju.

Potekao sam iz radničke sredine i rodio sam se u radničkoj obitelji. Istina, otac mi nije radio u tvornici, jer je imao svoju zanatsku radnju, ali gradska radnička sredina u kojoj se živjelo i u kojoj sam odrastao, učinila je da sam od djetinjstva upoznao život radnika u kome je bilo više zla i poroka nego dobra, više siromaštva i suza nego ugodna života. Jedina je stalna sreća i ugodnost bila vjera i crkva. U crkvu se išlo svake nedjelje, a svaki se dan molilo, ako ne prije, ono barem navečer, pred počinak. Tu nije bilo iznimke.

Pučku sam školu svršio kod časnih sestara sv. Vinka — Milosrdnica u Sarajevu, jer je bilo uvjerenje mojih kao katolika Hrvata da jedino kod sestara treba da idem u školu i, jer je to bio opći običaj kod katolika u Bosni. Tu u pučkoj školi nikle su prve klice moga zvanja. Već u prvom razredu, kad nam je kateheta govorio o Isusu, a sjećam se i danas; posebno o Isusu koji je išao u hram i ostao u hramu među svećenicima, te rekao svojoj Majci da mora biti u kući svoga Oca, što nam je kateheta tako zorno ispričao, osjetio sam želju da budem uz Isusa, da budem u crkvi, da jednom budem i na oltaru, da budem svećenik.

Svoju sam želju ispripovijedio kod kuće i vidio sam da je ona bila draga mojoj baki i tetki kod kojih sam bio, jer je otac s radnjom bio na Ilidži kod Sarajeva, a ja kod tetke u školi. Na jednoj šetnji povjerio sam svoju želju i učiteljici č. s. Blaženki, a ona mi se nasmiješila i, kao da je danas gledam, pogladila me po kosi te rekla: »Molit ću za tebe.«

Završio sam prvi razred. Učiteljica se promijenila. Ali nova učiteljica č. s. Rozelina, koja mi je bila učiteljica u drugom i trećem razredu, kao da je znala za moju želju. Pitala me je što ću biti, čim je došla. Rekao sam joj. Ona mi je rekla da bih onda morao učiti ministrirati. I ja sam se dao na posao. Naučio sam odgovore, i ona me je poučila kako ću ministrirati. Bio sam radostan, i gotovo svaki dan od tada do odlaska u vojsku ministrirao sam.

Moja baka, koju sam upamtio kao staricu, bila je u trećem redu sv. Franje. Svaki je dan molila nekoliko svetih krunica i časoslov. Uzimao sam njezin molitvenik i čitao, pa sam tako doznao nešto više o sv. Franji i franjevcima. Uz to svaki utorak išli smo baka i ja na blagoslov u crkvu sv. Ante, gdje sam vidio dosta mladih svećenika-franjevaca, pa se meni svidio taj franjevački način života. Još kad sam pošao s bakom na mjesečne skupštine trećega reda sv. Franje, a to je bilo češće, rodila se u meni misao: bit ću franjevac.

U četvrtom razredu pučke škole ja sam »na svoju« bio na čistu što ću biti. Bit ću franjevac. U tom razredu bila mi je učiteljica č. s. Adela. Ona je svesrdno pomagala moje zvanje. Jedino me je upozorila da ima i drugih svećenika osim franjevaca, i da je naš kateheta, kao i župnici vanjski svećenici. Meni je to bilo svejedno. Obećala je moliti za mene, a napose nakon izleta cijeloga razreda u Travnik, a bili smo i u sjemeništu, i kad sam joj rekao da želim biti franjevac.

Načinio sam molbu na franjevačku gimnaziju u Visokom i još s dvojicom kolega položio prijemni ispit. Bio sam sretan, i već se gledao u odijelu sv. Franje. U Visokom su nam rekli da moramo načiniti molbe za primanje u franjevačko sjemenište na provincijalat u Sarajevu. To sam ubrzo načinio te čekao odgovor.

To se oteglo. Mjesec dana nakon predane molbe dobio sam odgovor koji me je razočarao i rasplakao. Nisam bio primljen.

Razloga nije bilo, no — je li to istina ili nije — ne znam, usmeno sam saznao da nisam primljen, jer nisam seosko dijete. Gradska djeca brzo izgube svoje zvanje, pa čemu ih onda primati. Bilo mi je strašno. Kao da se sve srušilo. Nekoliko sam dana plakao.

U tom razočaranju otišao sam k svojoj učiteljici, i ona mi je rekla neka pitam svoga katehetu vlč. I. Starčevića, možda me prime u Travnik. S tetkom sam otišao u katehetski dom kateheti i zamolio ga. On mi je načinio molbu za sjemenište u Travniku, koju sam morao prepisati i uz njegovu preporuku poslati. Sutradan sam već bio na pošti i predao molbu. Za nekoliko dana stigao je odgovor, koji me je opet ražalostio, ali unio i nešto nade. Odbijen sam, jer sam zakasnio, i jer je broj popunjen. Ali pisali su mi oci Isusovci, neka pođem u Sarajevu u gimnaziju, pa se prijavim iza trećeg razreda, i da ću biti primljen. Bilo mi je teško, i moje se zvanje uzdrmalo. Mislio sam od mene nema ništa.

Išao sam se upisati u gimnaziju. Ali nije išlo lako. Kad sam pokazao svjedodžbu da sam svršio kod časnih sestara, a uz to da sam prijemni ispit polagao kod franjevaca u Visokom, profesor koji je upisivao đake, rekao je neka idem u školu gdje sam polagao prijemni ispit za gimnaziju, jer da nema za mene mjesta ovdje. Što sad? Išao sam na drugu gimnaziju i tamo sam doživio isto. Eto ti sreće. Još malo pa na zanat.

Ipak se našlo dobrih ljudi. Preko veza tetka je napravila molbu na bana drinske banovine u Sarajevu, i ja sam odlukom banovine bio primljen na prvu mušku realnu gimnaziju u Sarajevu. Upisao sam se, a tih dana počeo je drugi svjetski rat. Početak je rata i početak mojih gimnazijskih nauka.

U gimnaziji mi je bilo neobično. Nestalo je one sredine u kojoj sam se dotada kretao. Čuo sam i iz usta profesora po koju ružnu riječ na račun Boga i vjere, a posebno nam je jedan profesor govorio da ima i drugih predmeta osim vjeronauka. Kolege su bile druge. Nijedan koji je sa mnom završio pučku školu nije bio u razredu. Čula se i psovka, a na redu su bile česte tučnjave, tako da je do polugodišta desetak učenika bilo istjerano iz razreda. Nova sredina nije budila zvanja, koje je još uvijek poput žere tinjalo u meni.

Naš gimnazijski kateheta bio je, danas pokojni dr. Ivan Jablanović. On nas okupio oko sebe, raspitivao se gdje smo svršili pučku školu i gdje u gradu stanujemo. Opominjao nas je na vjerske dužnosti, donosio katoličke časopise i uputio na katoličke organizacije.

Kao pučkoškolac bio sam u katoličkim organizacijama, a duhovni vođa nam je bio vlč. Franjo Kralik. Pošavši u gimnaziju napustio sam katoličke organizacije, ali na nagovor katehete brzo sam se opet našao u njima. Tu sam ponovno oživio, jer smo se doista ugodno zabavili igrali, i štošta naučili. U katoličkim organizacijama za mene je počeo na neki način nov život. Tu sam se upoznao sa starijim kolegama koji su bili u višim razredima gimnazije, a tu sam slušao i pomalo predavanja o životu, ulozi vjere u životu, o ljudima raznih profesija, o ljubavi među ljudima, o pravdi i pravednom životu itd.

Upoznao sam se i s više svećenika. Počeo sam ići u sjemenišnu crkvu gdje su bili isusovci, a koju smo mi po naški zvali »seminarija«. Kako sam stanovao u blizini katedrale, viđao sam češće i kanonike, te sam počeo u drugom razredu gimnazije i ministrirati u katedrali, gdje je tada bio župnik dr. Dragan Čelik, kasnije banjalučki biskup.

Katoličke organizacije, život i rad u njima, a posebno socijalni i duhovni rad svećenika u njima kao već pokojnog o. Joze Jurića, koji nam je držao duhovne vježbe i konferencije o raznim pitanjima života, te Ivana Čondrića i dr. Römera, koji mi je kasnije postao i kateheta, oživjele su moje zvanje, samo ne više kao franjevca, nego kao isusovca ili vanjskog svećenika. Rodila se u meni ponovno želja, koja je počela gorjeti sve jačim plamenom: bit ću svećenik po primjeru isusovaca, svećenik radnika i siromaha.

Rat je zahvatio i naše krajeve. Svršivši treći razred mislio sam u Travnik, ali savjetovali su me neka ne prekinem nauka u Sarajevu, jer se ne zna što nosi budućnost, jer već svugdje vlada opća nesigurnost. Ima vremena, dok se prilike stišaju i srede. Neću zakasniti. Tako je i bilo. I naša gimnazija nije radila redovito. Počela su bombardiranja. Osjećala se svagdje nevolja i glad, vjerne pratilice rata. Mnoge su obitelji bile zavijene u crno. Sve je to u meni budilo neku čudnu misao i slično: postani svećenik, vježbaj se da budeš bliz ljudima kao što je to činio Isus. Najviše me je nukao na svećeništvo neki nutarnji glas koji kao da je govorio: tako ćeš najbolje pomoći bespravnima, oštećenima, ugroženima za dušu i tijelo, nevoljnicima i uopće svima onima koji trpe i podnose nepravdu. U meni su poput plime i oseke rasla i padala takva i slična osjećanja i čežnje. Kako su prolazile godine, tako se u meni učvršćivala misao: postati svećenik i dovesti k Bogu ljude u kojih sredini živiš. Konac rata donio mi je nekoliko prilika da pogledam smrt u oči, a nasvim ustima, a neko čudno osjećanje u dušama. Ljudima je bilo kon svake takve prigode zvanje se učvršćivalo.

Ali konac rata donio je i novu sredinu i ozračje. Novo društveno uređenje, ideje, revolucija, borba klasa bile su gotovo na drago što je svršio rat, ali neko opće nepovjerenje kao poratna posljedica svugdje se osjećalo, i to je na neki način mutilo radost mira. Riječi revolucija i borba zamijenila je obnova.

Organizirani katolički život bio je pometen. Nestalo je svih katoličkih vjerskih organizacija. Najednom se osjetio manjak svećenika. U gimnaziji nije više bilo svećenika, a ni vjeronauka. Bili su rijetki i sve rijeđi katolički vjerski časopisi. Crkva je proživljavala krizu.

U to sam vrijeme bio sedmoškolac. U razredu je bilo svaki dan sve više kolega koji su se vraćali iz vojske, koja ih je bila raspršila diljem domovine. Nicale su rasprave i razgovori, slušali smo predavanja i komentirali ideje kao dijalektički materijalizam, borba klasa, diktatura proletarijata, socijalizam, komunizam, društvena pravda, idealizam, materijalizam, darvinizam i tako dalje. Govorilo nam se, a i sami smo to osjećali, da o svemu moramo imati svoj osobni sud, mišljenje i znanje.

U meni se počela odvijati ponovno borba za zvanje. Nove ideje orale su po mojoj duši. Kakva će biti moja budućnost? Hoću li biti svećenik? Kakva budućnost čeka Crkvu? Što će biti sutra? Ima li uopće smisla misliti više na to? Što se to mene tiče? Ali — duboki korijen zvanja odolijevao je. Kao da se pomlađivao. Čuo sam glas: sada te trebam. A onda opet sumnje, oblaci i borbe koje bi se stišale nakon primanja Sakramenata. Poslije svršena razreda našao sam se na pruzi Brčko — Banovići kao brigadir, gdje sam radio razne fizičke poslove kroz dva mjeseca i vidio jedan dio života o kome sam samo slušao, a koji je učvrstio moje zvanje. Kao maturant bio sam opet na čistu: bit ću svećenik.

Koncem 1946. g. bio sam vojnik, a cijelu 1947. godinu kao i pola 1948. proveo sam kao vojnik I Srpske Brigade KNOJA u 3. proleterskom bataljonu kroz cijelo vrijeme s puškom u ruci, u ratu poslije rata s odmetnicima. Teški marševi, česte dislokacije, najgore vremenske prilike kao kiša, blato, snijeg, mrtve straže, zasjede i uopće gerilski način ratovanja koliko je god u početku iscrpljivao dušu i tijelo, s vremenom je postao nešto svakidašnje, odnosno sredstvo koje je jačalo u meni stvarno i tijelo i dušu. Često za dugih besanih noći po klancima i planinama Srbije, Kosmeta i graničnih oblasti Grčke i Albanije za vrijeme zasjeda i mrtvih straža razmišljao sam o lovu na ljude koje smo tražili, sjećao se pročitanih romana Karla Maya o sličnim situacijama i mislio kako ću jednom loviti duše da ih usrećim. Što sam više sticao iskustva života, sve je više u meni rasla i učvršćivala se

misao: tvoj je život svećenika današnjega vremena. Tvoj je život, život svećenika radnika, proletera i malih ljudi. Upoznaj ih i nauči se naporu i žrtvi čuvati i voditi njihove duše.

Ali nije išlo sve baš glatko. Dolazile su oluje, koje su brisale gotovo ve, koje su bacale iz kolotečine unutarnji mir, koje su prijetile ledom studeni na kojoj bi se misao o zvanju gubila u ništa. A kad je izgledalo najteže, poput proljetnog povjetarca osjetio bi se dodir milosti Božje koja je topila led, kršila ograde, rušila poteškoće i ponovno bi zamirisao cvijet zvanja nekom čudnom toplinom i upijao, usrećivao, tako da ništa nije bilo teško ništa crno, nego svugdje vedrina, sjaj i sreća.

Koncem lipnja 1948. g. bio sam odsluženi vojnik. Vratio sam se kući. Pohodio sam svoga župnika, pokojnog dr. Čelika. Obojici nam je bio drag susret. Upitao me je jednostavno: »Što ćeš sada?« Odgovorio sam: »Bit ću svećenik.« — »Dobro, drago mi je«, bile su njegove riječi. Tada sam mu rekao da bih želio biti isusovac i to s nakanom da djelujem među radnicima, da budem svećenik radnika i radničke klase.

Pogledao me je, nasmiješio se i rekao: Još nije vrijeme za to. Budi svećenik u svijetu. Svjetovni svećenik. Bosna treba takvih svećenika, a Bosna je zemlja radnika i težaka, pa ćeš biti kao takav svećenik radničke klase. Šutio sam. Gledali smo se. Ja sam mu se nasmijao i pristao: »Vi me dobro znate, neka bude kako velite«.

Slijedećih dana bio sam kod današnjeg preuzvišenog g. nadbiskupa dr. Marka Alaupovića i iznio mu svoju želju. Njegov je odgovor bio: »Hvala Bogu! Ići ćeš u Đakovo.« Pokazao sam mu svjedodžbe o maturi, i to je bilo sve.

Na jesen 1948. g. bio sam u Đakovu bogoslov, a 1952. godine 7. srpnja đakovački biskup msgr. Stjepan Bäuerlein, među sedam ređenika, zaredio je i mene za svećenika. Tjedan dana iza toga rekao sam svoju »mladu misu« u crkvi presv. Trojstva na čast Trojedinoga Boga u Sarajevu.

To je »kako« sam postao svećenik.

A »zašto« sam postao svećenik vjerujem vidjet ćete u sretnoj vječnosti. Moje zemaljsko »zašto« možda očekuje odgovor u riječi: svećenik — radnik. A u tom: fiat voluntas Tua!

Jedna francuska poslovica veli: stil je čovjek. Vjerujem, da to vrijedi i za zvanje — svećeničko zvanje.

Pećnik, 23. II. 1966.

Anto Lutter, svećenik

12. Pater Martin Bormann

Adolf Martin Bormann rodio se 4. travnja 1930. u Grünwaldu kod Münchena, a sin je visokog funkcionera u Hitlerovoj kancelariji. Nakon osnovne škole, kad mu je bilo 10 godina, poslan je u Feldafing u najbolju nacističku školu. Poslije sloma Trećeg Reicha došao je u jednu katoličku seljačku obitelj nedaleko Salzburga. Tu se je upoznao s katoličkom vjerom, promatrao proživljeno kršćanstvo i to ga je dovelo do obraćenja. Prve nedjelje svibnja g. 1947., u dobi od 17 godina, stupio je u katoličku Crkvu. Od 1948. — 1951. pohađao je višu realnu školu Kongregacije Presv. Srca Isusova u Ingolstadtu. Nakon mature stupio je u tu istu Kongregaciju i postao redovnik.

Na pitanje zašto je uzeo svećeničko zvanje, on sam odgovara: »Postao sam svećenik, jer me je na to potakla milost Božja. U prvom redu ona me je pozvala da sačuvam i potpunoma ostvarim sreću koja mi je dana mojim obraćenjem na katoličku vjeru. Zatim, da drugima saopćim sreću koja se nalazi u Evanđelju i u aktivnome sudjelovanju na djelu otkupljenja.

U početku baš nisam mislio na ostvarenje svećeničkog ideala; nisam se usudio težiti prema tome cilju, jer mi je put koji vodi do njega zakrčen; htio sam služiti kao brat pomoćnik u nekoj redovničkoj zajednici. Javio sam se za Družbu Misionara Srca Isusova, jer na putu koji me je doveo u Crkvu, Gospodin me je doveo ovim misionarima. Moj me je duhovni vođa ipak auktoritativno upravio prema studijama i tako sam postao svećenik u ovoj kongregaciji da pridonosim slavi Božjoj i spasenju duša.

Moj je put prema svećeništvu bio više skup okolnosti, koje dugujem milosrdnoj Božjoj ljubavi, nego neko osobno otkriće ili postupak. Ja sam imao samo reći »da« i prihvatiti put kojim me je Bog vodio — (prije svega preko uputa mojih redovničkih poglavara, ali i preko sticaja mnogih, pa i najmanjih okolnosti, koje mi uzevši ih skupa dadoše potpunu sigurnost na put kojim sam imao poći, i to bez ikakvih zapreka ili oklijevanja koje rađa sumnje). Put je bio dobro označen: s milošću Božjom moje je bilo slijediti jedan korak za drugim. Taj sam put prošao držeći se za ruku jedne Majke. Već prva etapa prema svećeništvu i prvoj vjerskoj pouci vodila me prema pravoj marijanskoj pobožnosti; 11 godina kasnije mogao sam služiti prvu sv. Misu. Deo gratias! — Bogu hvala!«

Nakon svršetka sveučilišnih nauka Pater Bormann zaređen je za svećenika u Insbrucku g. 1958. Mladu misu služio je u Gospinu prošteništu Maria Kirchental im Pinzgau, okružen preživjelim članovima svoje porodice, starim i novim prijateljima. U svibnju g. 1961. otputovao je kao misionar u Kongo. Ondje je djelovao sve do u jesen g. 1964. kada je pao u ropstvo kongoanskih pobunjenika. Bio je oslobođen poznatom akcijom belgijskih padobranaca. Vratio se u domovinu i napisao debelu knjigu pod naslovom: »Zwischen Kreuz und Fetisch — Između križa i fetiša« — povijest jedne kongoanske misije.

O susretu s tim kongoanskim misionarom pisao mi je malo pred Božić 1965. jedan bogoslov iz Freisinga: »Šaljem vam i jednu fotografiju p. Bormanna (onaj s lulom). Divan je to čovjek! Mlad, ugodne vanjštine! Iz jedne skrajnosti, kao da je prešao u drugu. Odgajan u posebnoj školi, gdje su bila djeca samo najviših Hitlerovih funkcionera — dolazi do loma — predaje se Kristu — ne ostaje među namirisanim i parfimiranim Evropljanima, nego odilazi među onu jadnu sirotinju. Čitavo vrijeme što je među nama, nijedamput se nije od srca nasmijao! Iza njegova pogleda, bolnog smiješka, kao da se osjeća sva gorčina ljudi među kojima živi. Iznosio nam je jadno stanje tih nevoljnika. Puno teže nego što si ga mi uopće zamišljamo. Ima u njegovu načinu izlaganja nešto tako lijepo, privlačivo, prožeto onom profinjenom jednostavnošću i žarkom težnjom da se tim ljudima donese Krist Iz svake njegove riječi vidi se, on je srastao s tim ljudima, postao im je jednak — on ih voli. I čim malo ozdravi, vraća se natrag. Njegova ljubav prema Kristu, prema Crkvi — nešto je divno! On je jedan od onih Nijemaca koji ne poznaje polovičnosti, nego se posve predao svom idealu. Strašno ga boli što je današnja njemačka mladež izgubila svaki smisao za prave ideale. Nogometaši i glumci na prvom su mjestu! To isto teško proživljavaju i moji kolege ovdje. I oni sa zabrinutošću gledaju kako novac postaje najveća vrednota, dok se ostalo gura u pozadinu. No, oni su i u tome optimisti i zbiljno se spremaju ,da baš tim izgubljenim generacijama donesu Krista ...«

Mislim da ću najbolje ocrtati lik svakog katoličkog misionara ako iz spomenute knjige Patra Bormanna navedem dva odlomka. Prvi je protest hrabrog leopoldvilskog pomoćnog biskupa — danas nadbiskupa kongoanske metropole — Monsignora Josipa Malule — protiv onih koji su htjeli poistovjetiti rad katoličke Crkve i njezinih misionara s belgijskim kolonijalizmom. Protest je dan u javnost brzo nakon proglašenja nezavisnosti Konga.

»Neizmjerna radost prigodom zadobivanja nezavisnosti trajala je na žalost samo jedan dan. Slijedeće jutro svi smo bili ba-

čeni u tjeskobu srca, zbunjenost i kaos. Zašto? Zato što su neke osobe mjesto na ljubav počele poticati na osvetu, mjesto praštanja na odmazdu. Svi oni, koji iskreno ljube ovu zemlju i koji su istrošili najbolji dio samih sebe, ne mogu osporiti ni religiozni polet koji je dan kongoanskim biskupijama, a niti umanjiti plodove 80 godina rada i žrtava, koje su slobodno i velikodušno prinesene za materijalni, moralni i religiozni razvitak ove zemlje.

Mlada kongoanska crkva proživljava teške časove. Dok Božja Providnost pripušta da prolazimo kroz vatru kušnja, neka nam udijeli veliku milost, — da nadopunimo u svome tijelu što još nedostaje Kristovim patnjama — (Kol. I.), da kongoanska crkva koja je utemeljena na tolikim žrtvama, postane još ljepša u Božjim očima. Danas smo poniženi. Oko nas osjećamo nepovjerenje, neprijateljstvo, osvetu. Primimo dragovoljno ovo poniženje po primjeru našega Božanskoga Učitelja, da bismo izazvali Božju milost na naš apostolat.

Vi misionari ostat ćete u ovoj zemlji, da našu braću učite istinu koja oslobađa, vjeru koja spasava, ljubav koja ujedinjuje. Vi ćete ostati, jer će vam za dva mjeseca naši sunarodnjaci dovesti više od milijun djece da ih poučavate. Vi ćete ostati da njegujete naše bolesnike po bolnicama, da pomažete našim majkama kako bi ovoj zemlji donijeli na svijet nove građane. Vi ćete obavljati sav taj posao s ljubavlju prema bližnjemu i nesebičnošću kako ste to i prije činili. Ja znam, da ste vi jer slijedite Kristov primjer već oprostili onima koji su vas uz veliku viku progonili, prezirali i ismijavali. Poteškoća ne će nedostajati. Sjetite se ipak Kristova obećanja: Sile tame neće nikad triumfirati nad Crkvom! Ojačani ovim obećanjem branit ćemo našu vjeru i raditi na njezinu proširenju. Katolička je Crkva nakon ulaska u povijest čovječanstva u poteškoćama uvijek postala veća.

U nezavisnom Kongu Crkva ne teži ni za kakvim povlasticama. Njezina je težnja kao i u prošlosti promicati djelo spasenja, ljubavi prema bližnjemu i mira.

Onima koji žive u neznanju poganstva, želi donijeti istinu što oslobađa i vjeru što spasava. Svima ljudima zemlje želi naviještati blagu vijest spasenja. Onima koji je muče mržnjom i tjeskobom želi uzvratiti ljubav i radost. Vijest spasenja glasi: Bog je Otac, vi ste braća, koja ste u istoj obitelji slična jedni drugima, kojima nije ni do čega stalo osim da budu u Isusu Kristu djeca Božja i braća.

Našoj zemlji prijeti propaganda bezbožnog materijalizma. Ja i danas ponavljam ono isto što sam rekao g. 1958. u Bruxelles-u na međunarodnom kongresu o kršćanskom humanizmu: Bantu-Crnac koji se kreće u svome svijetu nevidljivih duhova,

čuva svoj prirodni smisao za Boga i držanje koje pripada svakome stvorenju, a to je njegova ovisnost o najvišem Biću. Ta je osjećaj za Boga jedna od afričkih vrednota na koju smo ponosni i ljubomorni. To je jedna od vrednota kojom bismo mogli doći u vezu sa Zapadom, jer izgleda kao da je on gubi usred djela svoje supercivilizacije i kulture.

Crni Bantu ima pravo očekivati da će njegova vlada dopustiti program koji će poštivati ovaj religiozni pravac. On odbacuje kao smrtonosni otrov svaki nazor na svijet, koji se protivi njegovim duboko ukorijenjenim religioznim težnjama. Nitko na ovome svijetu nema pravo ubijati u Bantu-duši religiozne osjećaje, koje je u nju usadio Stvoritelj . . . «

Tako je hrabri kongoanski crnački biskup u najkritičnijem momentu energično ustao na obranu katoličkih misionara u svojoj zemlji, istaknuvši njihovu mnogostruku plemenitu djelatnost na religioznom, školskom i zdravstvenom području. Vjerska pouka, škole i bolnice, to je jedino zanimanje pravih misionara. To je glavni poziv njihova uzvišenog zvanja. I Otac Martin Bormann, čiju kratku biografiju ispripovjedismo, nesebično se žrtvovao sve do zarobljenja i oslobođenja. I danas mu je jedina želja da u tom pravcu nastavi. Taj misijski rad nije nipošto lak. O tome divno svjedoči drugi odlomak iz knjige Patra Bormanna u kojemu Pater Raymund Rothbauer iz iste Družbe Srca Isusova, koji je pratio Patra Bormanna na jednome misijskome putovanju, opisuje lik katoličkog misionara.

»Misionar nije u misijama da ondje samo živi. On nešto hoće. On ima zadaću i cilj. Njegova je zadaća ljude krstiti i poučavati ih da drže sve što nam je naložio Gospodin. On mora iz ljudi učiniti kršćane i pobrinuti se da i ostanu kršćani. A sve to u jeziku koji mu je tuđ. U jeziku kojega finoće mora tek otkrivati i u kojem tako mnogo toga što bi imao reći uopće ne može pravo izraziti. Premda živi usred ljudi, on je osamljen, jer je stranac. Jedna palma ima više sličnosti s omorikom nego bijelac s crncem. Ne, kao da bi crnci bili loši ili glupi, ne nipošto, ali oni su nešto drugo. Oni su nešto posve drugo. Oni ne samo da drukčije govore, to bi još nekako išlo, oni drukčije i misle. Misionar je bijelac. A to niti je čast ni prednost. On je tamo tuđinac kao crnac kod nas. Da je Afrikanac crn, znade svako bijelo dijete, ali valja doživjeti da se razumije što znači da su u Africi »normalni« ljudi crni i da je bijelac za ljude tamo upadna, neobična i egzotična — strana pojava. A onda ono što su sve tamo stoljećima doživljavali od bijelaca, nije uvijek bilo sve dobro i uzorno. Misionar je stranac u stranoj zemlji i to on neprestano ostaje i posvuda osjeća. Često ne razumije svoje ljude niti oni njega. Ko-

liko nerazumijevanja i razočaranja, koliko neuspjeha mora misionar tiho u sebi pokopati, o kojima nitko ne govori, nitko ne piše. A to se i ne da izreći niti napisati. Time se samo začinja svagdanji kruh. Pred svakim korakom dižu se zapreke, koje samo netko lakomislen ne bi vidio i samo panj ne bi osjetio. Uspjesi su rijetki. Svakidašnjica nije takova. Kad sam se nakon svojih šest kratkih sedmica vraćao zrakoplovom u svježi i sigurni zavičaj te dugo letio iznad crveno-žute pustinje Sahare u sjaju podnevnoga sunca, nisam se nekako voljko osjećao. Izgledao sam samome sebi kao slabić, kao onaj koji bježi od bojne zastave, koji je ostavio svoje drugove na cjedilu. Tada sam razmišljao kako bi se kratko nešto najbolje dalo reći o misionarima. I nisam našao ništa bolje od ovoga: Oni su junaci a da i ne znaju. Dugo sam razmišljao ne bi li bilo bolje da to zadržim za sebe. Siguran sam da će me ismijati i da to neće potvrditi. Ali ja ostajem pri svome. Mi govorimo, a oni nešto rade. Mi govorimo o žrtvi, a oni je prinose. To su sestre, braća, oci i laički pomoćnici. Njihovo junaštvo ne pravi nikakve buke, ne zvekeće mačevima, nije nikakav reflektor — bacač svjetla. To je kršćanstvo, junaštvo. Ono se sastoji u podnošenju, u izdržljivosti, u žrtvovanju. Svaki dan prikazivati Gospodinu svoje zdravlje i svoje sile, svoju strpljivost i biti tuđinac u tuđoj zemlji, a što im ostaje, to je vjera i milost. To je sve. Sve! Ništa manje nego sve. Sve čime čovjek može služiti Gospodinu i spasenju duša.«

Ta knjiga nosi naslov »Na putevima Gospodnjim«. O kako su različiti i kako sve mogu biti različiti ti putevi. Netko može slijedeći Gospodinov poziv ostati u domovini mali nepoznati župnik na kakvoj zabačenoj župi. Netko može poći u redovnike slijedeći Gospodina u siromaštvu, čistoći i poslušnosti. Netko može postati slavan govornik na radiju i televiziji, slavan prelat i crkveni dostojanstvenik, koji razvija gigantsku djelatnost kao na primjer jedan kardinal Spellman. Sve je to lijepo, plemenito, uzvišeno Božje. Sve su to putevi Gospodnji. A netko može slijedeći Gospodina postati misionar u dalekim krajevima. To je sigurno heroizam. Katolička se Crkva kroz svu povijest dičila takvim heroizmom svojih misionara. Ona se njima ponosi i danas, bilo da rade po đunglama i močvarama Konga, bilo u užarenim pješčarama Sahare, bilo na snježnim poljanama Grönlanda i Aljaske. Ako smo sami u ugodnom području Evrope, budimo solidarni barem molitvom, žrtvom i zanimanjem s našom braćom misionarima na svih pet kontinenata. Oni su najviše i najstvarnije na putevima Gospodnjim. Oni najvećma ostvaruju Njegovu veliku zapovijed ljubavi i Njegov veliki nalog: »Idite i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga!«

13. Kardinal Franjo König

Austrijski novinar Richard Bartha, koji je imao priliku 10 godina izbliza promatrati i pratiti rad bečkog nadbiskupa kardinala Königa, napisao je o njemu godine 1965. knjigu u kojoj na 142 stranice opisuje prvog crkvenog dostojanstvenika Austrije kao opominjača svoga naroda, čovjeka dijaloga i glasnika čiji glas prelazi granice rodne zemlje. Kardinal König danas stoji na čelu sekretarijata za veze s onima koji ne vjeruju. Njegov se je glas više puta snažno čuo u koncilskoj auli za vrijeme II vatikanskog sabora. U ovome prikazu zanima nas povijest svećeničkoga zvanja kardinala Königa.

Kardinal König rodio se 3. kolovoza 1905. kao najstariji sin Franje i Marije König. Nekoliko dana kasnije bio je kršten i dobio ime Franjo. Roditelji su mu bili skromni seljaci u mjestancu Warth im Pielachtal, koji leži otprilike 80 km jugozapadno od Beča. Kad je dječaku bilo 6 godina umre mu otac. To je bio prvi udarac u životu djeteta, kojemu se svijet protezao od kuće na dvorište, njive, livade i šumu. Majka se je udala po drugiput, jer je gospodarstvu trebalo odrasle muške glave.

Maloga Franju privlačila škola i želio je poći u gimnaziju. To će mu biti omogućeno tek u 14. godini nakon sloma austro-ugarske monarhije g. 1919. Tada je stupio u đačko sjemenište biskupije St. Pölten, a gimnaziju je polazio u Melku. Bio je tih, marljiv i nadasve dobar đak. Zarana se počeo zanimati starim jezicima, ali i modernom literaturom, poviješću i filozofijom. U to je doba, kako to već obično biva, veoma mnogo čitao, i to prilično bez izbiranja. Zagrijavao se za Ibsena i Wagnera, a i sam se okušao u crtanju, slikanju, sastavljanju stihova i drama. Kod toga je postojala opasnost, kako je kasnije priznao, da se njegov mnogostruki talenat nekako razbije na mnoštvu stvari, koje su ga zanimale i kojima se je bavio. Ipak je najviše zanimanja pokazivao za jezike, koji su mu omogućavali poznavanje drugih naroda i kultura. Veoma su ga rano počele zanimati i druge religije te pitanje koliko Bog i preko njih izvodi spasenje ljudi.

Sjemenišni odgoj, a i volja mladoga sjemeništarca bili su upravljeni prema svećeništvu, no konačno je odluka pala tek na kon mature. Sada mu je pala sjekira u med. Dobio je stipendiju

za studije u Rimu. U 23. godini došao je u jesen 1927. u vječni grad u zavod Germanicum.

Taj je slavni zavod osnovao Sv. Ignacije Lojolski u XVI stoljeću u želji, da se u Rimu odgoje sposobni mladići iz njemačkoga jezičnoga područja, koje je tada bilo ugroženo protestantizmom. To su Nijemci, Švicari, Austrijanci, Luksemburžani, Holandezi, Flamanci, ali također Madžari, Slovenci, Hrvati, Česi, Slovaci, Poljaci i Rumunji. Među starije školske kolege ubrajao je Franjo König dvojicu Hrvata: Alojzija Stepinca i Franju Šepera, koji će zajedno s njime obući kardinalski grimiz. Pitomci Germanicuma pohađali su papinsko sveučilište Gregorijanu. Mladi je König nakon trogodišnjeg studija filozofije položio doktorat. Zatim je nastavio kroz 5 godina studirati teologiju. Kao student filozofije običavao je svaki dan čitati Aristotela, nadasve njegovu metafiziku s komentarima sv. Tome Akvinca. Osobiti je dojam na mladog studenta učinio Sv. Toma svojom željeznom logikom, jasnoćom i točnošću, kojima izlaže i najsloženije probleme.

Uz marljiv i ozbiljan studij, poniruć u filozofiju i teologiju mladi se je bogoslov spremao za svećeničko ređenje, jer to je bio cilj: postati svećenik. Sav studij bijaše samo jedno od sredstava da se domogne toga cilja. Za svećenika je zaređen u Rimu 27. listopada 1933. Po svršetku studija u Rimu njegov ga je biskup pozvao kući u biskupiju St. Pölten. Kakva će služba biti dana rimskome doktoru? Biskup ga je najprije postavio u pastvu za kapelana. Djelovao je na četiri župe. Odlično se je slagao u prvom redu sa svojim principalima župnicima, koji su se možda malo pribojavali učenoga rimskoga doktora. No na sreću rimski je doktor bio prije svega i nadasve svećenik. On je svim žarom srca vršio revno sve svoje svećeničke dužnosti. Nije mu nikad bilo teško i po kiši, i po snijegu, i po blatu, i po brdima verati se koji put i pola dana, samo da bi kojem osamljenom seljaku na umoru donio utjehe svete vjere. Tada još svećenici nisu imali auto. Kapelan König bio je ipak prvi svećenik svoje biskupije koji je položio šoferski ispit, ali vlastiti auto imat će tek kao biskup-koadjutor.

Okušavši se u pastoralnom radu pružila mu se ponovno mogućnost za daljnji studij. Trebalo je njegove talente iskoristiti do maksimuma. G. 1936. dobio je posredovanjem poznatoga bečkoga sociologa profesora dr. Ivana Messnera stipendij za tudij na sveučilištu u Lill-u u Francuskoj. Tu je upoznao nov svijet. Bio je pomoćni dušobrižnik radničkih i seljačkih zajednica na rijeci Somme-i. Kao takav imao je koji put na brizi i 30 župa, u kojima je propovijedao i ispovijedao na francuskom jeziku. Uspjeh nije bio ne znam kakav. Često je znao imati malo ljudi u crkvi

dok je služio Sv. Misu. Upoznao je mladež, koja se gotovo sasma otuđila kršćanstvu, a nailazio je na sela u kojima su gotovo svi seljaci bili članovi komunističke partije. To je bila dobra škola za budućeg šefa tajništva za one koji ne vjeruju.

Obogaćen novim spoznajama i iskustvom vratio je g. 1937. u Austriju. Opet je postao kapelan. Kao takav u župi Scheibbs doživio je g. 1938. konac Austrije i početak nacionalsocijalističke vladavine. Nekoliko sedmica kasnije pozvan je za katedralnoga dušobrižnika u St. Pölten. Dok se je još držao vjeronauk po školama, bio je kateheta u gimnaziji, a kasnije je skupljao pred očima gestapoa gradsku katoličku mladež na vjeronauk u crkvu. Uz pastoralni rad bavio se daljnjim studijem na bečkom sveučilištu studirajući pravo i iranistiku: jezik, povijest, kulturu i religiju starih Perzijanaca. U jesen g. 1945. postao je profesor vjeronauka u Kremsu na Dunavu. Među đacima se nalazilo i mnoštvo ratnih veterana, koji su bili izgubili svaku vjeru. U doticaju s mladim, učenim i otvorenim katehetom opet nađoše vjeru i smisao života. Kateheta je bio prije svega svećenik, koji im je imponirao i stoga osvajao simpatije za ono što je govorio i predavao te su mnogi opet počeli gledati na vjeru drugim očima. Ako ovakav čovjek može vjerovati, tada se isplati pozabaviti religioznim pitanjima. Ličnost je mladog katehete ulijevala povjerenje i poštovanje prema svemu što je naučavao. Snažno je djelovao na svoje slušače.

G. 1947., još za vrijeme djelatnosti u Kremsu, habilitirao se Dr. König kao docent za Stari Zavjet s posebnim obzirom na poredbenu znanost religija na katoličkom teološkom fakultetu bečkog sveučilišta. Godinu dana kasnije dobio je poziv za profesora moralke na teološkom fakultetu u Salzburgu. Sada je bio na cilju svojih želja. Nastanio se u starome samostanu benediktinki, koji vuče neprekidnu tradiciju iz IX stoljeća. Tu je uživao mir i povučenost koji su mu bili potrebni za znanstveni rad. Plod toga rada bilo je golemo djelo, koje mu je na daleko pronijelo ime kao učenjaku prvoga reda. Djelo nosi naslov: »Krist i religije zemlje«, priručnik za povijest religija u 3 sveska preko 2.000 strana. Te godine plodnoga i tihoga znanstvenoga rada smatra najsretnijim godinama života.

Ali Providnost je imala s njime druge planove. Nije htjela da ostane učenjak, profesor i kabinetski radnik, nego da postane biskup, nasljednik apostola i pastir duša. 31. svibnja 1951. postao je naslovni biskup i koadjutor s pravom nasljedstva u St. Pöltenu. I sad se u posljednji čas činilo kao da ga znanost ipak želi pridržati i spasiti za se. U isto vrijeme kad je imenovan biskupom, dobio je poziv za profesorsko mjesto na sveučilištu u Münsteru.

Utjecajni njemački znanstveni krugovi pokušali su sklonuti Papu Pia XII da novoposvećenog biskupa Königa premjesti u Münster, da bi se ondje barem djelomično mogao baviti akademskim pozivom. Papa je to odbio.

31. kolovoza 1952. ovršilo se je Königovo biskupsko posvećenje u Sankt Pöltenu. U jednoj od najljepših baroknih katedrala Austrije postavili su apostolski nuncij, nadbiskup Dellepiane, i biskup Memelauer ruke na glavu čovjeka, koji se je prije 40 godina rodio u nedalekom selu kao seljački sin. Ali ni provincijski gradić Sankt Pölten neće biti konačno mjesto djelovanja novoga biskupa. 4 godine kasnije on će postati nadbiskup austrijske metropole i prvi prelat svoje zemlje. Dvije godine kasnije Papa Ivan XXIII zaodjenut će ga kardinalskim grimizom, a Pavao VI povjerit će mu vodstvo tajništva za one koji ne vjeruju, a njegovo svećeničko djelovanje zadire često duboko u zbivanje i ostvarivanje Kraljevstva Božjega na zemlji.

14. o. Petar Bulat D. I.

I TAKVI SU POZVANI ...

Znakovi zvanja ...

Neki kažu da je možda najveće životno djelo Pape Pija X., što je točno odredio koji su znakovi svećeničkoga poziva. Ne bih htio o tom izricati nikakav sud, ali smatram da je tim uvelike zadužio Crkvu i mnoge svećenike. Osobno sam mu prezahvalan. Zašto? Evo zašto!

Prije su smatrali da samo onaj može postati svećenik koji je čuo neki unutarnji poticaj Duha Svetoga; koji je imao duboku inklinaciju prema tome uzvišenom zvanju. To bi se očitovalo u revnom ministriranju, dolaženju u crkvu, pravljenju oltarića i služenju svete Mise u dječjoj dobi. Sve je to pojačavalo i očitovalo da Duh Sveti zaista radi osjetno u toj duši. Da budi svećeničko zvanje.

Takvih znakova nikada u mome životu nije bilo. Nikada nisam čuo nutarnji glas koji bi me poticao prema blještavilu oltara, kadu tamjana, pjevanju Gloria in excelsis Deo. Nisam nikada bio ozbiljan minitrant koji bi služio redovito kod oltara. I koji bi kod toga uživao. Prvi sam puta u životu bio u svom rodnom mjestu na Večernjici kao sedmoškolac gimnazije. A svake nedjelje su se služile najmanje tri Večernjice.

— Pa što je onda djelovalo na to zvanje?

— Samo Božja Providnost!

Suze ...

Puno je puta Perica proplakao zbog nogometa. Ne samo onda, kad se mama pojavila sa šibom na kraju Kokoševa sokačića i potjerala ga s igrališta. Nego najviše onda, kada je nogomet došao u sukob sa — školom.

Nedjelja je! Kraj mjeseca kolovoza! Na »Vašaristu« bit će danas utakmica između domaćega Hajduka i Grafičara iz Osijeka. Hajduk nastupa kompletan.

— I Mink će igrati na beku! I Helenbart!

— O, onda su Osječani gotovi!

Jedna je ipak briga mučila Pericu. Treba imati dinar za ulaznicu. A odakle? Mama neće dati za nogomet ni pišljiva boba! Dado nije kod kuće! Jozo — najstariji brat — nije došao iz Osijeka.

— Već ću se ja nekako uvući. Ako nikako drugačije, onda će me dugi Jakša »uvesti«. Čuvat ću mu bicikl za treninga.

Veselo zviždajući Perica se vraća s rane Mise. Volio je uvijek ići na tu Misu. I zato što je bila kratka, a pogotovo što je bila baš rana. Iza nje ostaje čitav dan slobodan... Čovjek se riješio brige. Kad je došao kući, pozdravi mamu.

— Hvaljen Isus!

— Uvijeke!

Kava je na stolu. No još i to treba obaviti: popiti je. A zatim na — igralište! To je život...

— Perice, iza ručka nemoj nikuda!

— Zašto?

— Moramo ići u školu? Danas je upis. Već ti je sedam godina. U prvi ćeš razred. Stevina pločica je još čitava. A »grifl« ćemo ti kupiti...

— Ali, mamo, danas je utakmica! zaprepašteno će Perica,

— Ti nećeš na utakmicu, nego u školu!

— Pa to je nemoguće!

— To je tako!

Suze, zaklinjanja, plakanje, vriskanje. Ništa nije pomoglo. Perica je morao u školu. A ne na utakmicu. Crno mu je bilo pred očima, kada je ugledao onu mračnu žutu zgradu. Suznih očiju sjećao se Helenbarta i Minka, dok je čekao da uđe u ravnateljevu kancelariju. Ali nije bilo pomoći. Kad se vratio kući, utakmica je bila završila. Odonda nikada nije pravo zavolio školu...

Centarfor...

U Đ. je na igralištu Građanskoga gužva. Upravo je — na utakmici »Mali« protiv »Velikih« — Bicko Vladović centrirao. Lijepo nabačena lopta leti prema centarforu Perici. Taj je već gledao mrežu kako se trese, kad li visoki bek Jakša pruži ruku i zaustavi je.

Sudac Bobika nije oklijevao! Jedanaesterac! »Elver«!

— Tko će ga pucati?

Ja! Ja! Ja! nasta vika s različitih strana. Mnogi su se gurali da se proslave pred gledaocima. Jer, ništa nije lakše nego zabiti »elver«. Ali među publikom se začuje najprije jedan, pa drugi, a onda sve više glasova. Doskora se ori sa sviju strana:

— Perica! Perica! Centarfor neka puca.

Mali je Perica išao tada u drugi razred osnovne škole. Bio je odličan đak. Ali još zadrtiji nogometaš. To mu je bila prva utakmica u »pravom« dresu. Obukao se kao veliki mogometaš. Ivina — stariji brat! — majica, Stevine — drugi stariji brat — bijele gaćice, »štucne« od maloga Barića dugogodišnjeg halfa u momčadi Građanskog!

— A na nogama Tunine — treći stariji brat! — cipele?

— Nipošto! Na nogama prave pravcate kopačke! I to upravo za njega i njegovu nogu kao salivene. Tko zna kako ih je »oružar« Bobika nabavio? Ali one su bile tu. A kopačke su najglavnije za centarfora. Pogotovo kad su svezane kao u pravoga nogometaša. »Pertle« bijele i dugačke, provučene samo kroz polovicu rupa kopačke. Zatim protegnute ispod kopačke između pete i džona, i konačno omotane oko kopačke ispod nožnog članka. I ondje svezane. Kao u Perške centarfora zagrebačkog Građanskog!

— Svi viču da ja pucam! Onda mi se maknite...

Perica je uhvatio loptu. Više je ne pušta. Stavlja je važno i ozbiljno na bijelu crtu jedanaesterca. Na golu stoji gotovo dva metra visoki Jakša. Mali udar kopačkom o zemlju — tako je vidio da rade i pravi nogometaši prije nego što će udariti »frajštos« ili »elver«; snažni zalet! Špic! Goool!

Čitavi teren zabruji od veselja. »Mali« vode protiv »Velikih«. Tko je zabio gol? Kapetan i centarfor — Perica. Osjećao se ponosno kao Ivo Hitrec kada je Zamori zabio gol....

Oficir...

Gadna se zapara podigla od Turopolja, pa se lijeno vuče prema Zagrebu. Prelazi preko Save i penje se na Šalatu. Do Dječačkog Sjemeništa gdje se nalazi sada Perica. Ide u drugi razred gimnazije. To odgovara sadašnjem šestom osmoljetke.

Zapara se uvukla i kroz otvoreni prozor učionice i pomiješala sa zijevanjem i dosadom četrdesetorice dječaka što sjede za svojim stolovima. A kako i ne bi zijevali? Kako da ne bude dosadno? To je nedjeljni poslijepodnevni studij od pola tri do četiri. Najgore vrijeme. A ti moraš sjediti i k tome još učiti...

Miško K. pokušao je trik. Namazao je crvenom bojom nos kao da mu curi krv, samo da može malo van na zrak, iz učionice. Ali ga je gospodin viceduktor na nesreću prokužio i poslao pred ploču stajati.

Samo Perici nije dosadno. Doduše i pred njim je latinska gramatika. No ono glavno je u ladici. Oprezno ju je napola izvukao iz stola i čitao iz nje njigu, što je bila sakrivena od očiju okolice. Križari od Sjenkijevića! To je bilo nešto za njega. Zbiško! Jurand iz Spihova! Bojne sjekire! Milanski oklopi! Danuša! Upravo je Hlava Čeh obračunao sa svojim protivnikom. Povukao se blizu i promatra borbu strašnih sjekira. Zbiško je podigao ubojno oru-

žje i svom snagom zamahnuo. Nijemac se izmakne, a Zbiško zanesen težinom sjekire i jačinom udarca, posrne. Ufff, gotovo je, pomisli Perica.

Iznenada se knjiga iz njegove ladice počne dizati. Što je to? Da li to Nijemac i na njega navaljuje? Knjiga se diže sve više. jedna ruka je uzima i zatvara.

— Tako, ti čitaš za vrijeme strogog studija, začu glas koji mu je bio strašan kao smrt.

Podiže glavu, a osamdeset očiju upire svoj pogled u njega. Veseli smijeh. Viceduktoru je uspjelo »ucoljati« ga. A toj vrsti ljudi nema većeg užitka nego kad kome mogu napakostiti na taj način.

Ruku bi dao da može dalje čitati. Knjiga se nalazi na prozoru pokraj njega. Je li Zbiško poginuo? Ali ne smije je uzeti... To su Tantalove muke...

Te ga je večeri o. Duhovnik L. zapitao na duhovnom razgovoru:

— Je mali! Kaj ćeš biti kad budeš velik?

— Oficir!

— Oficir? začudi se duhovnik sjemeništa. A zakaj?

— Da se mogu boriti kao Zbiško ili Kmicic s neprijateljima domovine. Ili barem kao Old Surehand na Divljem zapadu...

— Je, je! Ali zar ti ne buš svećenik?

— Nisam na to još mislio....!

Golman...

Šestoškolci su na Šalati u velikoj neprilici!

Zvonko, dosadašnji golman razreda, izbačen je iz Sjemeništa. I to upravo sada, kada se sprema utakmica za prestiž razreda. Šestoškolci će igrati protiv reprezentacije sedmoga i osmoga. Oni će sastaviti odličnu momčad. Begedin i Franja u navali. A Z. na golu. Nisu ni šestoškolci slabi.

— Štef i Faust na bekovima, određuje Boris.

— Jože, Biba i Franc u halfliniji, dodaje Kanc iz Gradišća.

— Za navalu smo sigurni! Standardna!

— Ali tko će biti golman? Golmana nemamo!

— Nema druge, morat ćeš biti ti, Pero. Na treninzima si uvijek dobro branio! Odlučio je kapetan razredne momčadi Boris.

Tako je počela epopeja poznatog golmana na Šalati. Kroz tri posljednje godine mnogi je nižeškolac spajao s pojmom golmana višeškolca Peru, koji je bio majstor i za visoke i za niske lopte. Kroz tri godine kako je on bio na golu, razred nije izgubio nijednu utakmicu. A prije je znao dobiti »batina« često i često.

Imao je jednu želju. I nije čudo, kad je bio golman. Htio je vidjeti barem jedamput, kako brani glasoviti Franjo Glazer. I desi se zgoda baš 1. svibnja 1940.

— Pero, danas igraju Banovina Hrvatska i Švicarska. Na igralištu Građanskog. Ja i »Žmara« idemo. Dobili smo dozvolu za izlaz u grad. Tako se centarfor Biba pohvalio pred Perom. Za vrijeme ručka još druga sedmorica isposlovala su dozvolu za grad. Zbog »važnih« razloga.

Pero je brzo napravio odluku. To ne smije proći bez njega. Otišao je generalnom prefektu koji pušta u grad, ako netko ima kakav ozbiljan razlog.

— Velečasni, da li bih ja mogao ići danas u Palmotićevu. Imam nešto urediti s Patrom P.?

— A ne bi li to mogao netko drugi obaviti mjesto tebe? Već sam osmoricu pustio u grad. Previše vas je maturanata danas u gradu.

— Nitko mene ne može ondje nadomjestiti...!

I otišao je u Palmotićevu. Ali ne samo to. Dok je generalni prefekt bio uvjeren da Pero raspravlja s Patrom P. o duhovnim stvarima, on je gledao Glazera, Lešnika i onda nezadrživoga Cimermančića. Sav zadovoljan vratio se u Sjemenište. A kako i ne bi. Pobijedili smo s četiri — nula! Ipak mu savjest nije dala mira. Mučila ga!

— Zašto? Zar zato što se poslužio trikom?

— Ma ne! Samo zato što i njegov stariji brat Stevo, tada bogoslov u Đ., nije bio na utakmici...

Bolje je tako...

I taj Perica, danas je svećenik, redovnik, misionar!

— Zar Bog i ovakve poziva?

— Činjenica je očita! I ne samo kod njega. Ima mnogo svećenika koji su se sličnim putevima dovinuli do oltara.

— Čime je on to zaslužio?

— Ničim! Bog ga je pozvao! A on se odazvao. Nije se odupro Božjem pozivu. A to je glavno! I najvažnije.

— Pa to znači da su svakovrsni pozvani?

— Tako je! Mnogo je zvanih! I raznih vrsta! Ali hvala Bogu na tome što nije izabrao samo gotove svece. Bio bi mu prazan ovčinjak.

Dovde P. Bulat. A sada ću ja nadodati ono isto što sam iznio pred njim i pred redovničkom zajednicom na dan njegovih posljednjih redovničkih zavjeta u svetištu Srca Isusova u Zagrebu na Svijećnicu marijanske godine 1954. To neka bude neki epilog njegovoj autobiografiji, a i čitavoj ovoj zbirci, jer će i to nešto

razotkriti od »puteva Gospodnjih«. Ako bismo za bolje razumijevanje tome epilogu htjeli dati neki naslov, onda bi bio: U sjeni svetišta Srca Isusova.

»Ko čovjek, možda iz Hrvatske, koji
Veroniku nam vidjet došao je,
Pa pred tom slavom starodavnom stoji
Sav zadivljen; a misli mu se roje:
Gospodine moj, Isukrste Bože,
Takvo je dakle bilo lice tvoje?«

(Dante)

Prošlo je mnogo stoljeća otkako je nenatkrilivi Dante u svojoj »Božanskoj Komediji« ispjevao ove tako nama drage stihove. Kroz to se vrijeme prolilo mnogo hrvatske krvi i poteklo mnogo suza, ali naše ljubavi prema Isusu nije nestalo. I kad je u osvit XX stoljeća veliki Leon XIII upozorio svijet na pobjedni znak Srca Isusova, Isus se je s posebnom ljubavlju utaborio u našoj sredini pokazujući nam ne samo svoje presveto lice, nego svoje najintimnije, svoju ljubav, svoje Srce, nježno nas zovući: »Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti« (Mt. 11, 28.).

Tople i milostive Isusove riječi, koje je na sve strane naše domovine raznio Glasnik Srca Isusova, čulo je mnogo vjerno srce i tako svetište Božanskog Srca posta brzo stjecište onih, koji ljube Isusa. Počeše se pisati najljepše stranice u povijesnici štovanja Srca Isusova kod Hrvata. A među ovim su najdirljivije sigurno koje opisuju vanjsku proslavu blagdana Srca Isusova. Isus doživljuje svake godine u pravom smislu Cvjetnicu.

Godine 1915. Njegovo je svetište ukrašeno iznutra što naravnim što umjetnim vijencima u dužini od 600 metara, a portal svetišta bijaše iskićen zelenim vijencima u dužini od 160 m. Nije li svaki cvijetak i listić u tome gotovo kilometarskom vijencu govorio o ljubavi i zahvalnosti prema Presv. Srcu Isusovu? A tek kad je nadbiskup Bauer poveo iz katedrale svečanu procesiju od preko 30.000 učesnika sve je bilo prožeto istim osjećajima ljubavi i zahvalnosti. Pače i oni manje pobožni na tratoarima padahu spontano na koljena gledajući toliko mnoštvo koje moli i pjeva.

Godine 1927. slavila se naročito svečano 25. godišnjica svetišta. Već uoči kao i na sam blagdan Srca Isusova vrvjeli su svetištem ne samo njegovi zagrebački znanci, već i mnogi revni štovatelji Božanskoga Srca iz udaljenijih krajeva. Naročito se slavlje spremalo dakako opet u nedjelju iza blagdana Srca Isusova.

Toga se dana u 4 sata poslije podne razvila veličanstvena procesija od svetišta do umjetničkog paviljona, gdje je bio podignut oltar. Tu je odloženo Presveto Otajstvo i vršilo se neko vrijeme klanjanje. Potom je O. Rabađija glasom koji je nadaleko odjekivao u kratkom ali vatrenom govoru opravdao ljubav i privrženost onome Srcu kome dugujemo sve: i istinu i ljepotu i prosvjetu i pravi napredak i sreću u vremenu i vječnosti.

I kad je procesija krenula natrag u svetište oduševljeno je mnoštvo zanosno i gromko pjevalo: »Isukrste Srcu Tvom s nama nam se kune dom, dušom tijelom vijek sam Tvoj za krst časni bijuć boj!«

Godine 1936. svetkovina je Srca Isusova natkrilila sve prijašnje. Narod je došao iz najudaljenijih krajeva. Svakim časom stizali su novi proštenjari. Ispovijedalo se i pričešćivalo od rane zore pa do kasno poslije podne. Očevidac piše: »Potresno je gledati naš pobožni narod, kako vapi Bož. Srcu Isusovu. Mnogi su na koljenima unilazili u svetište, a zatim obilazili oko oltara«. Mnoge su župe gotovo čitave došle pod zastavama Srca Isusova. U procesiji je sudjelovalo oko 50.000 učesnika. Bilo je divno slušati kako jedna grupa moli krunicu, druga pjeva Zlatnu Krunicu, treća »Do nebesa«, četvrta »U Tebi nam je nada sva« itd. To nije bila obična parada, to je bila vruća molitva ulicama naše metropole.

I tako se je to ponavljalo iz godine u godinu, dok nismo s mnogima postali i mi »Crkva koja šuti«. Nije nam više moguće velebnim manifestacijama proslaviti Isusovo Srce, morali smo se zatvoriti u samo svetište. Ali time nije ugasila naša ljubav. Tome je sada svjedok sam blagdan Presv. Srca, kada je svetište puno svijeta osobito kod večernje sv. Mise. A i u nedjelju iza blagdana dođe još mnogi pobožni hodočasnik iz obližnje okoline i mi smo svjedoci pobožnosti našega puka.

No time još nismo ni izdaleka sve iscrpli što se je dogodilo u sjeni svetišta Srca Isusova. Tu je Isus dao i svojoj Majci da vlada, ne samo u najljepšem mjesecu godine, kada Njezin kip zamjenjuje Njegovu sliku, nego tu je Marija po brojnim kongregacijama mnogo srce privela k Srcu Isusovu. O tome bi nam znali mnogo reći naši mili pokojnici: oci Miler, Foretić, Predragović, Grimm i drugi.

Iz sjene svetišta Srca Isusova odilazili su i naši misionari raspaljeni žarom božanske vatre, koju su širili na nebrojenim misijama osnivajući Apostolat Molitve, Djevojačka društva Srca Isusova i raspačavajući Glasnik Srca Isusova. O tome bi nam mnogo znali pripovijedati mnogi naši pučki misionari.

Iz sjene su ovog svetišta odilazili i naši misionari u poganske krajeve. Tu su dobili misionarski križ, Isusovu opomenu: »Dođoh da oganj bacim na zemlju, pa što hoću drugo nego da se zapali« (Lk. 12,49.) i Ignacijevu zapovijed: »Idite, zapalite svijet!«

U sjeni se je ovog svetišta pred oltarom Srca Isusova zapalilo i mnogo mlado srce. Pripovijedit ću vam samo o jednom.

Godine 1940., kada je Družba Isusova slavila 400 godišnjicu svog osnutka u nedjelju na blagdan sv. Mihovila Arhanđela bila je svečana proslava tog događaja u svetištu Srca Isusova. Navečer se je slegla i čitava Šalata na galerije svetišta, da prisustvuje pontifikalnom blagoslovu i svečanoj propovijedi hrvatskog metropolite Dr. Alojzija Stepinca. Bio sam tada trećoškolac. Prije početka same svečanosti doživio sam veliku senzaciju. Najedamput nastade neko šaputanje. Okrenuh se kao i ostali i opazih mladog isusovca kako ide preko galerije. Bio je to Pero Bulat, lanjski maturant, slavni golman, koga smo svi dobro poznavali, jer su športska lica u sjemeništu a pogotovo golmani veoma popularni. Među nama je vladala uzrečica i uvjerenje: »Gdje Bulat brani, na onoj je strani sigurna pobjeda.« I sada nam je bilo malo čudno gledati toga mladića u crnom isusovačkom talaru. Bajna rasvjeta učinila je njegov talar u našim očima još crnijim i tamnijim nego što je uistinu bio. On je međutim praćen našim znatiželjnim pogledima iščeznuo na prvoj galeriji. Bože moj, što se je tada događalo u njegovoj duši? — To nije teško pogoditi! Sjetite se samo evanđeoskog prizora. Kad je jednog dana Božanski Spasitelj na obali Genezaretskog jezera prestao govoriti reče Šimunu Petru: »Hajde na dubinu, te bacite svoje mreže na lov! I Šimun odgovori: Učitelju, svu noć smo se trudili i ništa nismo uhvatili, ali na tvoju riječ bacit ću mrežu. I učinivši to uhvatiše veliku množinu riba, da im se mreža razdirala. I namignuše na drugove, koji su bili na drugoj lađi, da dođu i da im pomognu. I dođoše i napuniše obje lađice tako, te se skoro potopiše. Kad to vidje Petar, pripade ka koljenima Isusovim govoreći: Iziđi od mene jer sam čovjek grješnik... A Isus mu reče: Ne boj se, odsada ćeš loviti ljude« (Lk. 5, 4 — 10).

Nije li slične riječi upravio Božanski Spasitelj i našemu Petru: Ne boj se, odsada ćeš braniti prava moga Božanskog Srca u hrvatskim obiteljima. Želim, da ovo svetište učiniš srcem Hrvatske. Gle, drugih 50 godina njegova opstanka stavljam u tvoje ruke. Imat ćeš poteškoća, no znaj, da je svemoguć onaj, koji se potpunoma pouzdaje u mene.

Isus je održao svoju riječ. Danas je na dan zadnjih zavjeta doveo Petra opet u svoje svetište, da konačno zapečati s njim sklopljeni ugovor. I tu se je odigrao prizor sličan onome prije 405 godina, kada je drugi jedan Petar kod zadnjih zavjeta dobio poziv, da ode u Njemačku kao apostol i da radi oko spasa toga naroda. Mi ga svi dobro poznamo, to je veliki sv. Petar Kanizije, drugi apostol Njemačke. On sam piše: »Onda si mi, Gospodine, pokazao svoje Presveto Srce, koje sam izbliza promatrao. Ti si mi zapovjedio, da pijem iz tog spasonosnog vrela; pozvao si me da crpim iz Tebe vodu spasenja. A ja sam veoma želio da mi odatle poteku rijeke vjere, ufanja i ljubavi ... I kad sam se usudio dotaći Tvog preslatkog Srca i iz njega ugasiti svoju žeđu, obećao si mi odjeću satkanu od tri dijela, koji bijahu: mir, ljubav, ustrajnost«.

Nama je svima drago, što se ovaj prizor ponovio pred našim očima u svetoj Marijanskoj Godini, na dan kada je naša Gospa prikazala Isusa u hramu. U Marijansku Godinu postavljene su mnoge nade. Marija će pročistiti teren i onda će valjati popraviti sve ono što je ateizam nanio svijetu. Kriva reformacija izazvala je pravu reformaciju. Pokret ateizma budi pokret teizma, pokret sveopćeg povratka Bogu i Kristu Njegovu. Danas je Isus za taj pokret unaprijedio jednoga svoga odabranika. Gaudeamus! — Radujmo se!

SADRŽAJ

Uvodna riječ 3

1. Mijo Thon 5

2. Dr. Josip Salač 8

3. Dr. Josip Ljubin 15

4. Kardinal Franjo Spellman 19

5. Padre Mariano, kapucin 26

6. O. Ivan Leppich D. I. 31

7. Mlada Misa u Kongu 35

8. Ivan Jurković 38

9. O. Josip Antolović D. I. 41

10. Mato Matošević D. I. 54

11. Anto Lutter 62

12. Pater Martin Bormann 68

13. Kardinal Franjo König 73

14. O. Petar Bulat D. I. 77